

AZ ADATKEZELÉS RELÁCIÓS ELMÉLETE

Közelgő, Yale Law Journal, Vol. 131

Salomé Viljoen*

Az adatkezelési jog - az emberek adatainak gyűjtését, feldolgozását és felhasználását szabályozó jogi rendszer - élénk elméletalkotás és számos jogalkotási reformjavaslat tárgya. A különböző elméletek különböző jogi érdekeket képviselnek az információkkal kapcsolatban. Egyesek az érintettek egyéni ellenőrzését kívánják megerősíteni az adattovábbítás feltételei felett, míg mások az érintettek pénzügyi hasznának maximalizálását tűzik ki célul. Ezeknek a javaslatoknak azonban van egy közös koncepcionális hibájuk. Egyszerűen fogalmazva, nem értik a digitális gazdaságban az adatelőállítás lényegét: az embereket népességalapú kapcsolatokba hozzák egymással. Az adattermelésnek ez a kapcsolati aspektusa a digitális gazdaságban az adatgyűjtés és -felhasználás társadalmi értékének és kárának nagy részét meghatározza.

Ez a Feature az adatokat mint társadalmi kapcsolatokat tárgyalja, amelyeket jogi és technikai rendszerek alkotnak. Megmutatja, hogy az adatkapcsolatok hogyan eredményeznek egyéni felüli jogi érdekeket. Ezen érdekek megfelelő képviselete és megítélése az adattermelés sokkal nyilvánosabb és kollektívabb (azaz demokratikusabb) irányítási formáit teszi szükségessé. Az individualista adatalányok jogai nem képesek képviselni, nemhogy kezelni ezeket a populációs szintű hatásokat.

Ez a beszámoló két felismerést kínál az adatkezelési jog számára. Először is, jobban tükrözi, hogy az adatgyűjtés és -felhasználás hogyan és miért hoz létre gazdasági értéket és társadalmi kárt a digitális gazdaságban. Ezáltal az adatáramlást szabályozó jog összhangba kerül azzal a gazdasági realitással, ahogyan az adattermelés az információs gazdaság kulcsfontosságú inputjaként működik. Másodszor, ez a beszámoló alternatív normatív érvet kínál arra vonatkozóan, hogy mi teszi az adatfikációt - az emberekről szóló információk árucikké válását - helytelenné. Az adatfikációt nem (csak) az teszi helytelenné, hogy aláássa a szubjektum önformálásának képességét, hanem az, hogy igazságtalan társadalmi viszonyokat materializál: olyan adatkapcsolatokat, amelyek a társadalmi egyenlőtlenséget érvényre juttatják vagy felerősítik. Ez a beszámoló a társadalmi-informatikai kár számos olyan, legégetőbb formáját indexálja, amelyek az adatnyerés kritikáját éltetik, de kívül esnek az információs kár tipikus beszámolóin. Ez a számla egy pozitív elméletet is kínál a társadalmilag előnyös adattermeléshez. Az adatosítás egyenlőtlen kárainak kezelése - és társadalmilag előnyös alternatívák kidolgozása - az adatok társadalmi kapcsolatainak demokratizálását igényli: az egyéni adatalányok jogaitól az adatkezelés demokratikusabb intézményei felé való elmozdulás.

---

* Tudományos ösztöndíjas, Columbia Law School. Köszönet a 2020 Privacy Law Scholars Workshop, a NYU Law Information Law Institute Fellows Workshop és a Cornell Tech Digital Life Initiative Fellows Group tagjainak gondos és nagylelkű észrevételeikért. További köszönet Ashraf Ahmednek, José Argueta Funesnek, Chinmayi Arunnak, Yochai Benklernek, Elettra Biettinnek, Julie Cohennek, Angelina Fishernek, Jake Goldenfeinnek, Ben Greenek, Lily Hu-nak, Aziz Huq-nak, Woodrow Hartzognak, Amy Kapczynskinek és Duncan Kennedynek, Issa Kohler-Hausmann, Lee McGuigan, Lev Menand, Christopher Morten, Helen Nissenbaum, Amanda Parsons, Angie Raymond, Neil Richards, Tom Schmidt, Katherine Strandburg, Thomas Streinz, Mark Verstraete, Ari Waldman és Richard Wagner. E munka egy korai változatát az 2018Indiana University Ellen Ostrom Workshopján mutatták be.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
I. Adatkezelés: A tét és a status quo	12
<i>A. Az adat mint az információs kapitalizmus alapvető jellemzője.....</i>	<i>12</i>
<i>B. Az adatvédelmi jog individualizmusa.....</i>	<i>17</i>
<i>C. Az adatvédelmi jog kritikái és azok motiváló okai.....</i>	<i>22</i>
1. Hagyományos számlák: Adatvédelem mint ellenőrzés és hozzáférés.....	23
2. Alternatív számlák: A magánélet	társadalmi értéke25
II. Adatkapcsolatok és társadalmi hatásuk.....	28
<i>A. Az adatkezelés társadalmisítási problémája .....</i>	<i>28</i>
<i>B. Az adatok társadalmi kapcsolatainak feltérképezése függőleges és vízszintes tengelyek mentén</i>	<i>31</i>
<i>C. A horizontális adatkapcsolatok jelentősége a digitális gazdaságban.....</i>	<i>33</i>
<i>D. A horizontális adatkapcsolatok hiánya az adatkezelési jogban.....</i>	<i>37</i>
III. A DIM-reformok és fogalmi korlátaik.....	41
<i>A. Propertariánus adatkezelési reform.....</i>	<i>41</i>
<i>B. Méltóságtejljes adatkezelés.....</i>	<i>47</i>
<i>C. A DIM-reformok koncepcionális korlátai.....</i>	<i>52</i>
1. A horizontális adatkapcsolatok	hiánya52
2. Hiányzó vagy tévesen diagnosztizált ártalomelméletek.....	53
3. Igazságtalan adattermelés mint egyenlőtlen adatkapcsolatok	54
4. DIM-reformok és társadalmilag előnyös adatelőállítás	56
IV. Az adat mint demokratikus médium.....	58
<i>A. A legitimációs probléma .....</i>	<i>58</i>
<i>B. Horizontális kapcsolatok és intézményi felépítés .....</i>	<i>59</i>
<i>C. Demokratikus adatkezelés .....</i>	<i>61</i>
2. Waterorg vs. Watercorp	demokratikusértékelése63
<i>D. A DDM előnyei.....</i>	<i>64</i>
1. Társadalmi információs kár.....	64
2. Társadalmilag hasznos adattermelés	67
3. Demokratikus rendszerek és az érintettek egyéni jogai	72
Következtetés: Az adatkezelés feladatának újraszervezése.....	75

BEVEZETÉS

Az elmúlt években a technológiai ipar a közvélemény fokozott bizalmatlanságának, a civil és munkavállalói aktivizmusnak és a szabályozói ellenőrzésnek a középpontjába került.¹ Az adatosítással - az emberekről szóló információk árucikké válásával - kapcsolatos aggodalmak központi szerepet játszanak ebben a megromlott jóindulatú frontban, amelyet a köznyelv "techlash"-ként emleget.²

Mivel a technológiai cégek mindennapi életünk egyre nagyobb részét közvetítik és gazdaságilag egyre dominánsabbá válnak, az általuk az adatgyűjtésnek tulajdonított jelentőség növeli az adatkezelési jog tétjét - azt a jogi rendszert, amely szabályozza, hogy az emberek adatait hogyan gyűjtik, dolgozzák fel és használják fel. Mivel az adatok az információs tőke alapvető alkotóelemévé válnak, az adattermelést szabályozó jog az információs kapitalizmus szabályozásának mikéntjéről - és miértjéről - szóló viták középpontjába kerül. Széleskörű egyetértés van abban, hogy a jelenlegi adatkezelési jog nem védi meg a technológiai felhasználókat az adatkivonás ártalmaitól, részben azért, mert

¹ A Facebook Cambridge Analytica-botránya fordulópontot jelentett a technológiai vállalatokkal kapcsolatos sajtóvisszhangban és a közhangulatban. A Cambridge Analyticáról bővebben lásd például *Mark Zuckerberg tanúvallomását: Senators Question Facebook's Commitment to Privacy*,

N.Y.TIMES (10,2018.ápr.)

,<https://www.nytimes.com/2018/04/10/us/politics/mark-zuckerberg-testimony.html>

[<https://perma.cc/6MKF-UEER>]; Zeynep Tufekci, *Facebook's*

SurveillanceMachine

,N.Y.TIMES (19,

márc.), [https://www.nytimes.com/2018/03/19/opinion/facebook-cambridge-](https://www.nytimes.com/2018/03/19/opinion/facebook-cambridge-analytica.html)

[analytica.html \[https://perma.cc/FC9A-EJWY\]](https://perma.cc/FC9A-EJWY). tól2015 huszonegy százalékponttal csökkent

azoknak az amerikaiaknak a 2019.száma, akik pozitívan vélekedtek a technológiáról. *Lásd* Carroll Doherty & Jocelyn Kiley, *Americans Have Become Much Less Positive About Tech Companies' Impact on the U.S.*, PEW RSCH. (201929., július),

[https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/07/29/americans-have-become-much-less-](https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/07/29/americans-have-become-much-less-positive-about-tech-companies-impact-on-the-u-s)

[positive-about-tech-companies-impact-on-the-u-s \[https://perma.cc/JA9T-J78F\]](https://perma.cc/JA9T-J78F). A

technológiai vállalatoknál a munkavállalók aktivizmusa meredeken megnőtt, mivel különösen2016, a technológiai vállalatok és az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma,

valamint az Egyesült Államok Bevándorlási és Vámhivatal (ICE) közötti szerződésekre

reagálva. *Lásd pl. #NOTECHFORICE*, <https://notechforice.com> [[https://perma.cc/TR89-](https://perma.cc/TR89-N8U8)

[N8U8](https://perma.cc/TR89-N8U8)]; *Worker Power in theTechIndustry*

,TECHWORKERSCOALITION,<https://techworkerscoalition.org>

[<https://perma.cc/5CRC-7PAP>]; Jimmy Wu, *Optimize What?*, COMMUNE (201915., március),

<https://communemag.com/optimize-what>[[https://perma.cc/F5BJ-](https://perma.cc/F5BJ-6HXR)

[6HXR](https://perma.cc/F5BJ-6HXR)]; DrewHarwell, *Google to Drop Pentagon AI Contract After Employee Objections to the 'Business of War'*, WASH . POST (June20181,)

,[https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2018/06/01/google-to-drop-](https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2018/06/01/google-to-drop-pentagon-ai-contract-after-employees-called-it-the-business-of-war)

[pentagon-ai-contract-after-employees-called-it-the-business-of-war \[https://perma.cc/GZV5-FM3G\]](https://perma.cc/GZV5-FM3G).

² A "techlash" kifejezés eredetét általában a *The Economist*ban való használatának

tulajdonítják: AdrianWooldridge 2013. ,

TheComingTech-Lash,ECONOMIST (Nov. 18,

[https://www.economist.com/news/2013/11/18/the-coming-tech-lash.](https://www.economist.com/news/2013/11/18/the-coming-tech-lash)

[<https://perma.cc/8G7E-KDZ9>]. Az *Oxford English Dictionary* és a *Financial Times*

is2018, az év szavának ítélte a "techlash"-t. *Lásd: Az év szava 2018: Shortlist*, OXFORD

LANGUAGES, <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2018-shortlist>
[<https://perma.cc/M49Z-9UER>]; Rana Foroohar, *Year in a Word: Techlash*, FIN. TIMES (Dec.
16,2018) ,<https://www.ft.com/content/76578fba-fca1-11e8-ac00-57a2a826423e>
[<https://perma.cc/XER8-FBDQ>].

nem tud magyarázatot adni erre a nagy és egyre növekvő szakadékra az adatoknak a fogyasztói jogok alanyaként való de jure státusza és kvázitőkeként való de facto státusza között.³

Az adatkezelés reformja sok vita és élénk elméletalkotás tárgya, és számos javaslat született a status quo elégtelenségének kezelésére.⁴ Ez a Feature értékeli az e javaslatok mögött álló jogi koncepciókat - más szóval, hogy a javasolt reformok hogyan képzelik el azt, hogy mitől érdemes szabályozni az adatszolgáltatást, és kinek az információhoz fűződő érdekeit kellene jogi elismerésben részesíteni. Az adatfelmérés koncepciója alakítja és korlátozza azt, hogy a jog hogyan reagál az adatfelmérés hatásaira. Ha az adatkezelési jog nem figyel arra, hogy az adattermelés hogyan hoz létre társadalmi előnyöket és károkat, akkor nem lesz eléggé felkészült arra, hogy enyhítse ezeket a károkat és elősegítse az adattermelés előnyeit.

A Feature fő érve az, hogy a legerősebb technológiai vállalatok adatgyűjtési gyakorlatai elsősorban arra irányulnak, hogy népességi szintű ismereteket nyerjenek (és készítsenek) arról, hogy az érintettek hogyan viszonyulnak másokhoz, nem pedig az érintettekre jellemző egyéni ismeretekre. Ezek a felismerések aztán minden olyan egyénre (nem csak az érintettre) alkalmazhatók, akik osztoznak ezekben a populációs jellemzőkben.

Ez a lakossági szintű gazdasági motiváció koncepcionálisan fontos az adatgyűjtési és -felhasználási tevékenységet szabályozó jogi rendszerek számára; ez szükségessé teszi annak a régóta fennálló felfogásnak a felülvizsgálatát, hogy az egyéneknek miért van jogi érdekük a róluk szóló információkhoz, és hol érvényesülnek ezek az érdekek.

Az adatkezelési jog status quo, valamint a reformjára vonatkozó kiemelkedő javaslatok megközelítik ezeket a lakossági szintű kapcsolati hatásokat az egyéni adatjogok erodálódásának melléktermékeként vagy melléktermékeként, amennyiben egyáltalán felfogják ezeket a hatásokat. Ennek eredményeképpen mind a status quo, mind a reformjavaslatok egy közös koncepcionális hibában szenvednek: az információhoz fűződő jogi érdekeket individualista követelésekre próbálják redukálni, amelyek individualista jogorvoslatok tárgyát képezik, és amelyek strukturálisan képtelenek az adattermelés népességi szintű céljainak érdekeit és hatásait képviselni. Ez viszont lehetővé teszi, hogy a társadalmi-informatikai károk jelentős formái ne jelenjenek meg és ne foglalkozzanak azzal, hogy a jog hogyan szabályozza az adatgyűjtést, -feldolgozást és -felhasználást.

A digitális gazdaságban az adattermelésből eredő lakossági szintű érdekek megfelelő képviseletéhez sokkal több kollektív módozatra lesz szükség, hogy

---

³ JULIE E. COHEN, AZ IGAZSÁG ÉS A HATALOM KÖZÖTT: A JOGI KONSTRUKCIÓK A INFORMATIONAL CAPITALISM 44 (2019) ("Az adathozzáférési megállapodás egyik fontos mellékterméke az adatok és algoritmusok jogi státuszának csendes forradalma, mint (de facto, ha nem is de jure) védett információs tulajdon."); *lásd még id.* at 76 ("[A] de jure és de facto jogi mentességek növekvő konstellációja, amely túlnyomórészt a gazdasági magánhatalmat erősíti, amely felnagyítja az egyszerű polgárok sebezhetőségét a manipulációval,

kizsákmányolással és politikai jogfosztással szemben, és amely mély kollektív károkkal fenyeget.").

⁴ *Lásd* az I. és III. rész részletesebb tárgyalását.

ennek a termelő tevékenységnek a megrendelése.⁵ Az adatkezelés releváns feladata nem az, hogy újra megerősítse az egyéni ellenőrzést a saját adattovábbítás feltételei felett (még ha ez lehetséges is lenne), vagy hogy maximalizálja a személyes nyereséget, ahogyan azt az adatkezelés vezető jogi megközelítései igyekeznek elérni. Ehelyett a feladat az, hogy kialakítsuk azokat az intézményi válaszokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy képviseljük (és eldöntsük) az adatelőállítással kapcsolatos releváns lakossági szintű érdekeket. Más szóval, az adattermelés gazdasági szükségleteire és társadalmi hatásaira való megfelelő reagáláshoz túl kell lépni az individualista adatalanyi *jogokra* vonatkozó javaslatokon, és elméletileg meg kell határozni a felelős adatkezeléshez szükséges kollektív *intézményi formákat*.

Ez a funkció a digitális magánélet és az adatkezelés korábbi tanulmányaira épül, amelyek rámutatnak a magánélet sérülésének társadalmi okainak és társadalmi hatásainak fontosságára.⁶ Ezeket a felismeréseket veszi alapul, hogy bemutassa, *miért* kell a magánélet védelmének erőzítője társadalmi hatásainak nagyobb jelentőséget - sőt, központi jelentőséget - tulajdonítani az adatkezelési jog számára. Azáltal, hogy az adatkapcsolatokat és azok népességszintű hatásait helyezi a középpontba az arról szóló viták során, hogy miért szabályozzák (és miért kellene) jogilag szabályozni az emberek adatait, ez a Jellemzők két hozzájárulást kínál az adatkezelési joggal kapcsolatos szakirodalomhoz.

Először is, összehangolja az adatelőállítás szabályozásának módjáról szóló jogi vitákat az adatoknak az információs gazdaság kulcsfontosságú inputjává történő gazdasági átalakulásával. Ez pedig rávilágít az adatkezelési jog mint az információs kapitalizmus szabályozásának elsődleges jogi rendszere növekvő szerepére (és megnövekedett tétjére).

---

⁵ Ez a Feature többféleképpen fog hivatkozni az "adatpolitikai gazdaságra", az "adatgazdaságra" és a "digitális gazdaságra". Bár e fogalmak között külön-külön is vannak különbségek, itt mind olyan szereplők, termékek, üzleti gyakorlatok és szükségszerűségek összességére utalnak, amelyek az adatok rögzítésének, átadásának és elemzésének folyamatain keresztül történő gazdasági értéktermelés (és politikai hatások) képességétől függenek. *Lásd* MARK ANDREJEVIC, INFOGLUT: HOW TOO MUCH INFORMATION IS CHANGING THE WAY WE THINK AND KNOW 1-18, 20-21 (2013); Matthew Crain, *Financial Piacok és online hirdetések: Reevaluating the Dotcom Investment Bubble*, INFO 17., COMM. & SOC'Y 374-81371, (2014); OSCAR H. GANDY, JR., THE PANOPTIC SORT: A POLITICAL ECONOMY OF PERSONAL INFORMATION 1-13 (1993); Lee McGuigan & Vincent Manzerolle, "All the World's a Shopping Cart:" *Theorizing the Political Economy of Ubiquitous Media and Markets*, NEW17 MEDIA & SOC'Y 1831-391830, (2015); Joseph Turow & Nick Couldry, *Media as Data Extraction: Towards a New Map of a Transformed Communications Field*, J68. COMM. 415,415 (2018) (azzal érvelve, hogy a digitális médiavállalatok számára az adatkivonás és -elemzés növekvő *gazdasági* jelentősége "jelentős változást" hozott a média- és kommunikációkutatók vizsgálati tárgyában: a hagyományos, magára a médiatartalomra való összpontosításról arra, hogy a médiaipar "felügyeleti és népességkonstrukciói" a gazdasági élet "kulcsfontosságú infrastrukturális aspektusai").

⁶ *Lásd pl.* HELEN NISSENBAUM, PRIVACY IN CONTEXT: TECHNOLOGY, POLICY, AND THE A TÁRSADALMI ÉLET INTEGRITÁSA 1-4, 10-11 (2010); PRISCILLA M. REGAN, LEGISLATING PRIVACY: TECHNOLOGY, SOCIAL VALUES, AND PUBLIC POLICY 220-31 (1995); Julie E. Cohen, *What Privacy is For*, 126 HARV. L. REV. 1904, 1904-06 (2013). Az előzetes beszámolók teljesebb tárgyalását lásd az *alábbi* I. részben.

A Feature leíró hozzájárulása részletezi, hogy a digitális gazdaságban az adattermelés alapvetően relációs jellegű: az adattermelés mint kereskedelmi vállalkozás alapvető célja, hogy az embereket egymáshoz kapcsolja a releváns közös népszerűségi jellemzők alapján. Ez jelentős társadalmi értéket és a digitális gazdaságot sújtó társadalmi kockázatok számos sürgető formáját is eredményezi. Amint azt ez a Feature alább tovább vizsgálja, az adatok relációs jellege olyan széleskörű lakossági szintű érdekeket eredményez az adatgyűjtésben és -felhasználásban, amelyek nem redukálhatók az adott adatcserén belüli egyéni jogi érdekekre. Az adattermelés gazdasági realitásaival való küzdelem így kibővíti az adatkezelési jog feladatát: a személyközi jogsértésekkel szembeni fegyelmezésen túl az információs gazdaságban a gazdasági termelés (és a társadalmi reprodukció) szabályainak strukturálására is kiterjed.

Másodsor, ez a Feature eltér a korábbi munkától, hogy alternatív normatív beszámolót kínáljon arról, hogy mi teszi az adatszolgáltatást helytelenné. A magánélet és az adatkezelési jog hagyományosan szabályozza a magánjellegű interperszonális csere formáit annak érdekében, hogy biztosítsa az adatok alanyi *méltóságának* vagy *autonómiájának* előnyeit. Mivel azonban az adatgyűjtés és -felhasználás kulcsfontosságú termelési tevékenységgé válik (azaz olyan gazdasági tevékenységekké, amelyek a mai gazdaságot információs gazdasággént határozzák meg), az információalapú károk új fajtái merülnek fel. Egyre több bizonyíték van arra, hogy a digitális technológia milyen szerepet játszik a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek elősegítésében.⁷

⁷ *Lásd pl.* VIRGINA EUBANKS, AUTOMATING INEQUALITY: HOW HIGH-TECH TOOLS PROFILE, POLICE, AND PUNISH THE POOR (2018) (a szegény és munkásosztálybeli amerikaiakra gyakorolt eltérő hatásokat vizsgálja a szortírozó és ellenőrző technológiai rendszerek); BEN GREEN, THE SMART ENOUGH CITY: PUTTING TECHNOLOGY IN ITS PLACE TO RECLAIM OUR URBAN FUTURE (A VÁROSI JÖVŐnk újjáalakítása érdekében a technológiát a helyére téve).

39-116 (2019) (leírja, hogy a városi technológia hogyan vezethet a társadalmi és politikai egyenlőtlenségek súlyosbodásához); Ben Green & Salomé Viljoen, *Algorithmic Realism: Expanding the Boundaries of Algorithmic Thought*, PROC. ACM CONF. FAIRNESS, ACCOUNTABILITY, & TRANSPARENCY (FAT*) 21-2319,20, (2020) (megfigyelve, hogy az algoritmikus formalizmus hogyan rögzítheti a kedvezőtlen társadalmi feltételeket, a diszkriminációt és az egyenlőtlenséget); Frank Pasquale, *Two Narratives of Platform Capitalism*, YALE35 L. & POL'Y REV. 309, 310-317 (2016) (a platformkapitalizmus olyan ellenelbeszéléseit ismertetve, amelyek szerint a platformok megalapozhatják az egyenlőtlenségeket, növelhetik a diszkriminációt, alááshatják a gazdasági növekedést és korlátozhatják a felhasználói cselekvőképességet); Neil Irwin, *To Understand Rising Inequality, Consider the Janitors at Two Top Companies, Then and Now*, N. Y. TIMES (2017. szeptember 3.), <https://www.nytimes.com/2017/09/03/upshot/to-understand-rising-inequality-consider-the-janitors-at-two-top-companies-then-and-now.html> [<https://perma.cc/64ZF-KTSC>]; Miriam Pawel, *You Call It the Gig Economy. California Calls It "Feudalism"*, N.Y. TIMES (2019 12., szeptember)

,<https://www.nytimes.com/2019/09/12/opinion/california-gig-economy-bill-ab5.html> [<https://perma.cc/E4WR-RZH5>]. Más érvek rávilágítanak arra, hogy a felügyelet negatív hatásai hogyan oszlanak meg a kiváltságok mentén. *Lásd* Frank Pasquale, *Paradoxes of Privacy in an Era of Asymmetrical Social Control*, in BIG DATA, CRIME AND SOCIAL CONTROL 31 (Aleš Zavřnik szerk., 2018) (a felügyelet aszimmetriáinak és a gazdagok számára biztosított különleges jogi előnyöknek a megvitatása); Solon Barocas & Andrew D. Selbst, *Big Data's Disparate Impact*, CALIF104. L. REV. 671, 377-692 (2016) (azon mechanizmusok

azonosítása, amelyek révén az adatbányászat diszkriminatív hatással lehet a védett osztályokra); Paul Blest, *ICE Is Using Location Data From Games and Apps to Track and Arrest Immigrants, Report Says*, VICE NEWS (Feb. 20207,), <https://www.vice.com/en/article/v7479m/ice-is-using-location-data-from-games-and-apps-to-track-and-arrest-immigrants-report-says> [<https://perma.cc/XB7V-3B7G>].

A digitális megfigyelési technológiák, amelyeket a gazdagok felhasználói élményének fokozására használnak, egyúttal a szegények fegyelmezési és büntetési módszereit is biztosítják. Az algoritmikus rendszerek reprodukálhatják vagy felerősíthetik a nemi és faji megkülönböztetést.⁸ Még az ártalmatlannak tűnő adatgyűjtés is felhasználható az uralom és az elnyomás szolgálatában.⁹ A felhasználói figyelemre való törekvés és az adatáramlásokhoz való folyamatos hozzáférés felerősíti az identitárius polarizációt, az agressziót, sőt az erőszak formáit.¹⁰ Ezek a bizonyítékok arra utalnak, hogy az adatosítás társadalmi folyamatai nemcsak a személyes méltóság vagy autonómia megsértését eredményezik, hanem a társadalmi egyenlőtlenséget is érvényre juttatják vagy felerősítik.

A korábbi beszámolók helyesen azonosítják a digitális gazdaságban az autonómia védelmének kihívásai és az adattermelés társadalmi folyamatként való működésének realitásai közötti mély összefonódást: az adattermelés jobb társadalmi feltételeinek mindenki számára történő biztosítása nélkül a magánélet erős védelmének személyes előnyei nem valósíthatók meg.¹¹ E nézet szerint a digitális magánélet erőzójának egyéni túli jellege azért fontos, mert további bonyodalmakat okoz a digitális magánélet erős védelméből származó előnyök biztosítása szempontjából az egyének számára.

Ez a funkció eltér az ilyen beszámolóktól, mivel az adatszerzés inegalitárius hatásait egyenrangúvá teszi az autonómiát rontó hatásaival. Az adatvédelem erőzójának társadalmi hatásai *valóban* érintik a személyes (és társadalmi) értéket.

⁸ Lásd pl. Joy Buolamwini & Timnit Gebru, *Gender Shades: Intersectional Accuracy Disparities in Commercial Gender Classification*, PROC81. MACHINE LEARNING RSCH. 1, 1-2, 5-10 (2018); Safiya Umoja Noble, *Google Search: Hyper-Visibility as a Means of Rendering BlackWomenandGirlsInvisible*

,INVISIBLECULTURE (Oct.13, 2013), <https://ivc.lib.rochester.edu/google-search-hyper-visibility-as-a-means-of-rendering-black-women-and-girls-invisible> [<https://perma.cc/FWJ6-KXNL>]; Ben Green, *The False Promise of Risk Assessments: Epistemic Reform and the Limits of Fairness*, PROC. ACM CONF. FAIRNESS, ACCOUNTABILITY, & TRANSPARENCY (FAT*) 596-600594, (2020).

⁹ Lásd Blest, *supra* note **Hiba! Bookmark not defined.**; Joseph Cox, *How the U.S. Military BuysLocationDatafromOrdinaryApps*

,VICENEWS (Nov.16, 2020), <https://www.vice.com/en/article/jgqm5x/us-military-location-data-xmode-locate-x> [<https://perma.cc/WNR6-A7PL>] (részletezve, hogy az amerikai hadsereg hogyan vásárol helymeghatározási adatokat számos forrásból, köztük egy több mint egymillió 98letöltéssel rendelkező muszlim imaalkalmazástól).

¹⁰ Lásd pl. , *About Us*, MEDIA MANIPULATION CASEBOOK, <https://mediamanipulation.org/about-us> [<https://perma.cc/U7H7-88DQ>]; *Weaponizing the Digital Influence Machine: The Political PerilsofOnlineAdTech*, DATA& SOC'Y

(Oct.17, 2018), <https://datasociety.net/library/weaponizing-the-digital-influence-machine> [<https://perma.cc/BT7F-Q59B>]; Ronan Farrow, *A Pennsylvania Mother's Path to Insurrection*, NEW YORKER (Feb. 2021.), <https://www.newyorker.com/news/news-desk/a-pennsylvania-mothers-path-to-insurrection-capitol-riot> [<https://perma.cc/6MGF-FPCB>]; Chinmayi Arun, *On WhatsApp, Rumours, and Lynchings*, ECON54. & POL. WKLY 30-3330, (2019), febr.).

¹¹ Az adattermeléssel kapcsolatos demokratikus értékek részletesebb tárgyalását lásd Amy Kapczynski, *The Law of Informational Capitalism*, YALE129 L.J. (12762020); Evgeny

Morozov, *Digital Socialism?*, 116/117 NEW LEFT REV. (2019); valamint Ben Tarnoff & Moira Weigel, *Why Silicon Valley Can't Fix Itself*, GUARDIAN (May 2018), <https://www.theguardian.com/news/2018/may/03/why-silicon-valley-cant-fix-itself-tech-humanizmus> [<https://perma.cc/T6PD-QPRJ>].

egyéni autonómia. Az adattermelésből eredő egyenlőtlenséget azonban önmagában is relevánsnak kell tekinteni az adatkezelés feladata szempontjából, és nem csak az egyenlőtlenségnek az adatalányok egyéni önalakítási és önmegvalósítási képességeire gyakorolt hatásai miatt. A Feature tehát amellet érvel, hogy az egyéni autonómiával kapcsolatos hagyományos aggályok mellett az adattermelésből eredő társadalmi egyenlőtlenségek az információs ártalom formái is.

Mind a jelenlegi, mind a javasolt adatkezelési jogszabályok nem ragadják meg megfelelően az adatkapcsolatok társadalmi-gazdasági és normatív központi szerepét. Ez két problémát vet fel. Az első probléma koncepcionális: az adattermelést mozgató központi gazdasági szükségszerűség nem jelenik meg sem a jelenlegi, sem a javasolt adatszolgáltatási törvényekben. Gyakorlati szempontból ez azt eredményezi, hogy a jog nincs összhangban azzal, hogy az információ milyen módon teremt társadalmi értéket, így a társadalmi információs károk anyagi formái továbbra is fennmaradnak, és nem foglalkoznak velük. Ez az amerikai adatkezelési jogot egy *szocialitási problémával* szembesíti: hogyan tud az adatkezelési jog számot vetni az adattermelés társadalmi hatásaival?

A második probléma az intézményi felépítés kérdése. Az információs érdekek individualista elméletei olyan jogi javaslatokat eredményeznek, amelyek az információval kapcsolatos új jogok és kötelezettségek sorát terjesztik elő, de gyakorlatilag az egyénekre hagyják a jogszerű és jogszerűtlen információtermelés közötti döntést. Ez nem csak bizonyos társadalmi információs károkat hagy képviselőtlenül (nem is beszélve azok kezeléséről), hanem a társadalmilag hasznos információtermelés kizárásának kockázatával is jár. Ez az amerikai adatkezelési jog *legitimitási problémát* vet fel: hogyan tudják az adatelőállítást szabályozó jogi rendszerek megkülönböztetni a jogszerű és a jogellenes adatfelhasználást anélkül, hogy az egyéni értesítésre és választásra támaszkodnának?

A szocialitás problémája azt mutatja, hogy az adatkezelési jogban szükség van az információtermeléssel kapcsolatos érdekek szélesebb körű figyelembevételére, míg a legitimitás problémája arra mutat rá, hogy az adatkezelési jognak ki kell terjesztenie hatáskörét, figyelembe véve azt, hogy kinek az érdekei relevánsak annak eldöntése szempontjából, hogy az adattermelés egy adott esete jogszerű-e, és milyen okokból.

Ez a funkció választ ad a koncepcionális és intézményi tervezési problémákra. Koncepcionálisan a szocialitás problémájának olyan bemutatását kínálja, amely elismeri az adattermelésből eredő, népességszintű érdekek mindenütt jelenlétét és relevanciáját. Ebből a felismerésből következik a Feature válasza a legitimitációs problémára, amely amellet érvel, hogy számos adattípust kollektív erőforrásként kell kezelni, ami az intézményi kormányzás sokkal demokratikusabb, nem pedig személyre szabott formáit teszi szükségessé.

Ez viszont az adatkezelési jog előtt álló jogi kihívások tekintetében egy másik kérdéskörhöz vezet. A jelenlegi viták középpontjában az áll, hogy hogyan biztosítható az adatalányok nagyobb ellenőrzése, az adatalányok

méltóságának erőteljesebb védelme vagy az adatalanyok autonómiájának jobb jogi kifejezése. Az adatok társadalmi kapcsolatainak számbavétele a jövőbeni vizsgálatokat arra összpontosítja, hogy hogyan lehet egyensúlyt teremteni az egymást átfedő és időnként egymással versengő

érdekek, amelyek az adatelőállítás népszerűsítő hatásait alkotják. Ez a kutatási irányvonal a *demokratikus kormányzás* alapvető kérdéseit veti fel: hogyan biztosítható az embereknek beleszólás a kölcsönös kialakulásuk társadalmi folyamataiba; hogyan lehet egyensúlyt teremteni a méltányos elismerés és az egyes kisebbségi érdekek iránti különös aggodalom között; a polgári élet mely szintjén érhető el a közös érdekek megfelelő szintje; és hogyan ismerhető fel, hogy az adattermelés nyerteseket és veszteseket hoz létre, és hogyan lehet méltányos intézményi válaszokat kidolgozni ezekre a hatásokra.

Ez a Feature négy részből áll. Az I. rész az adatkezelés tétjét és jelenlegi helyzetét ismerteti. Azzal kezdődik, hogy dokumentálja az adatfeldolgozás jelentőségét a digitális gazdaság számára. Ezután azt értékeli, hogy az adatgyűjtést és -felhasználást szabályozó uralkodó jogi rendszerek - a szerződéses és a magánélet védelmére vonatkozó jog - hogyan kódolják az adatokat mint egyéni médiumot. Ezt a koncepciót a Jellemzőben az "adat mint egyéni médium" (DIM) fogalmaként említjük. A DIM-rendszerek az adatok egyéni kárt okozó képességét tekintik az adattovábbítás jogilag releváns jellemzőjének; ebből a kárelméletből következik a DIM-rendszerek azon tendenciája, hogy az adatokat egyéni magánrendelkezés alá vonják.

A II. rész bemutatja a Feature fő érvét az adatok társadalmi kapcsolatainak ösztönzőire és következményeire vonatkozóan az adatok politikai gazdaságán belül. Az adatok társadalmi és kapcsolati jelentéstartalmak közvetítésére való képessége különösen alkalmassá teszi az adatelőállítást arra, hogy az adatot gyűjtő alanyon kívül másoknak is hasznára váljon és másoknak is kárt okozzon. Ez olyan populációs szintű érdekeket is eredményez az adattermelésben, amelyek nem redukálhatók az adatkezelésben általában jellemző egyéni érdekekre. Így az adatok relationalitása koncepcionális kihívást jelent az adatkezelés reformja számára.

A III. rész két kiemelkedő jogi reformjavaslatot értékel, amelyek az adatokkal kapcsolatos aggodalmakra válaszul születtek. Az adatokat széles körben analógizálták, és a reformjavaslatok az adatokat a "tárgyszerűtől" a "személyszerűségig" terjedő kontinuum különböző pontjain helyezik el.¹² Ennek a spektrumnak az egyik végén,

---

¹² Az adatokat széles körben analógizálták mind a tárgyakkal, mind a személyiség aspektusaival, ami az adatmetaforák céljairól, korlátairól és hatásairól szóló szakirodalmat eredményezett. Lásd Luke Stark & Anna Lauren Hoffmann, *Data is the New What? Popular Metaphors & Professional Ethics in Emerging Data Culture*, J4. CULTURAL ANALYTICS 5-131, (2019); Rowan Wilken, *An Exploratory Comparative Analysis of the Use of Metaphors in Writing on the Internet and Mobile Phones*, 23 SOC. SEMIOTICS 632, 635-41 (2013); Dawn Nafus, *Stuck Data, Dead Data, and Disloyal Data: The Stops and Starts in Making Numbers Into Social Practices*, DISTINKTION15: J. SOC. THEORY 208, 208-11 (2014); Cornelius Puschmann & Jean Burgess, *Metaphors of Big Data*, INT'L J. COMM. 1690, 1697-1701 (2014); Deborah Lupton, *Swimming or Drowning in the Data Ocean? Gondolatok a Big Data metaforáiról*, SOC. LIFE (2013. október 29.), <https://simplysociology.wordpress.com/2013/10/29/swimming-or-drowning-in-the-data-ocean-thoughts-on-the-metaphors-of-big-data> [<https://perma.cc/26BN-MJ5K>]; Sara M. Watson, *Data is the New " "*, DIS MAG. (201628., május), <http://dismagazine.com/discussion/73298/sara-m>

watson-metaphors-of-big-data.

a propertariánus javaslatok az adatgazdaságban a növekvő vagyoni egyenlőtlenségre reagálnak az adatok feletti egyéni tulajdonosi jogok formalizálásával. Ezek a reformok az adatokhoz mint munkához vagy tulajdonhoz való elidegeníthető jog formalizálására szólítanak fel, amelyet az áru- vagy munkaerőpiacon lehet megvásárolni és eladni. A másik oldalon a méltóságteljes reformok az adatokat az adatalanyok önazonosságának kiterjesztéseként fogják fel. A méltóságteljes reformok arra reagálnak, hogy a túlzott mértékű adatnyerés hogyan ássa alá az egyéni autonómiát azáltal, hogy megerősítik az adatalanyok személyes önazonosságuk kiterjesztéseként az adataikhoz fűződő alapvető jogokat. Míg a propertariánus és a méltóságteljes javaslatok eltérnek az adatgyűjtés alapjául szolgáló igazságtalanság elméleteit illetően, és ennek megfelelően különböző megoldásokat kínálnak, mindkettő individualista követelésekre és jogorvoslatokra törekszik, amelyek nem képviselik, nemhogy foglalkoznának az adatgyűjtés és -felhasználás relációs természetével.

Végül a IV. rész egy alternatív megközelítést javasol: az adat mint demokratikus médium (DDM). Ez az alternatív koncepcionális megközelítés az adatok társadalmi kárt okozó képességét az adatosítás alapvetően releváns jellemzőjeként ismeri el. Ez a kollektív intézményes rendezési formák iránti elkötelezettséghez vezet. Az adatok demokratikus rendezésnek alávetett kollektív erőforrásként való felfogása magyarázatot ad a digitális gazdaságban a népesség alapú relationalitás fontosságára. Ezáltal az adattermelésben nagyobb számú releváns érdekeltséget ismerünk el. A DDM nem csak az igazságtalanság más adatkezelési reformok által azonosított kiemelkedő formáira reagál, hanem az individualista beszámolók által figyelmen kívül hagyott jelentős igazságtalansági formákra is. Ezzel a DDM az adatkezelés olyan elméletét is biztosítja, amelyből kiindulva meg lehet védeni a társadalmilag hasznos adatelőállítási formákat, amelyeket az individualista számlák kizárhatnak. A IV. rész azzal zárul, hogy felvázol néhány példát arra, hogy az adatokat demokratikusnak tekintő rendszerek hogyan nézhetnek ki a gyakorlatban.

Mielőtt folytatnánk, három definíciós és stilisztikai megjegyzést kell tennünk a kulcsfogalmaknak a Feature-ban való használatával kapcsolatban:

- ◆ *Adatok.* A rövidség kedvéért az "adatok" kifejezés - eltérő megjegyzés hiányában - az emberekre vonatkozó adatokra vonatkozik. Az emberekről szóló adatok azok az adatok, amelyeket az emberek "befektetések, munka, vállalkozás működtetése, társasági élet" és egyéb módon történő életvitelük során gyűjtenek.¹³ Ezek az adatok érdeklik leginkább a versengő digitális technológiai vállalatokat és az adatgyűjtésre épülő üzleti modellek megfigyelőit. Szándékosan tágabbak is, mint a "személyes adatok" amerikai definíciói, vagy a szorosan vett

---

[<https://perma.cc/A44E-J7U5>]; Kailash Awati & Simon Buckingham Shum, *Big Data*

Metaphors WeLiveby, TOWARDSDATASCI

(May201514,), <https://towardsdatascience.com/big-data-metaphors-we-live-by-98d3fa44ebf8> [<https://perma.cc/6Q4K-KY3S>]; Cory Doctorow, *Personal Data is as Hot as Nuclear Waste*, GUARDIAN (2008. január 15.), <https://www>.

theguardian.com/technology/2008/jan/15/data.security [https://perma.cc/D34R-GAFK]; Lilly Irani, *Justice for "Data Janitors"*, PUB. BOOKS (2015. jan. 15.), <https://www.publicbooks.org/justice-for-data-janitors> [https://perma.cc/7QMG-PVKX].
¹³ COHEN, *Supra* note at 3,38.

kapcsolódó "személyazonosításra alkalmas információ" kifejezés.¹⁴ Továbbá, a Jellemző az "adatot" egyes számban, nem pedig többes számban fogja említeni. Ez a stilisztikai választás inkább a köznapi, mint a szigorúan helyes használatnak felel meg.

- ◆ *Az érintett és az adatgyűjtő.* A Jellemző az "érintett" kifejezést arra a személyre használja, akitől adatokat gyűjtenek - a technológiai közösségekben gyakran "felhasználónak" is nevezik. Az "adatfeldolgozó" kifejezést az "adatgyűjtő" szinonimájaként használjuk az adatokat gyűjtő, elemző, feldolgozó és felhasználó szervezetre vagy szervezetek összességére. Az "érintett" és az "adatfeldolgozó" fogalom meghatározása lazán az Európai Unió általános adatvédelmi rendeletéből (GDPR) származik.¹⁵ Míg a GDPR személyes adatokra vonatkozó definíciója bizonyos mértékig lehetővé teszi a nem egyénre szabott értelmezést, az "adatalanyra" való hivatkozás ebben a Jellemzőben arra az egyénre vonatkozik, akitől vagy akiről adatokat gyűjtenek.
- ◆ *Információs ártalom.* Az egyéni információs kár olyan kárra utal, amelyet az érintettnek abból származhat, hogy a róla szóló információkat

¹⁴ Az Egyesült Államok adatvédelmi törvényei állami és szövetségi törvények sokaságából állnak, amelyek közül többet az I. részben tárgyalunk részletesebben. A személyes adatok fogalma szabályozásonként eltérő, de az Egyesült Államok adatvédelmi törvényeinek jellemzője, hogy a szabályozott szervezetekre rótt kötelezettségek nagy része a "személyes adatokhoz" vagy "személyazonosításra alkalmas információkhoz" kötődik, bárhol is határozzák meg azokat. E meghatározások némelyike meglehetősen tág és magában foglalja a jelen Feature-ben tárgyalt társadalmi adatok nagy részét, ha nem is az összeset. A Nemzeti Szabványügyi és Technológiai Intézet (NIST) például a személyazonosításra alkalmas adatokat szövetségi ügynökségi kontextusban a következőképpen határozza meg: "egy személyről egy ügynökség által tárolt bármely információ, beleértve (1) bármely olyan információt, amely felhasználható az egyén személyazonosságának megkülönböztetésére vagy nyomon követésére, mint például a név, társadalombiztosítási szám, születési idő és hely, anyja leánykori neve vagy biometrikus adatok; és (2) bármely más olyan információ, amely egy személyhez kapcsolódik vagy kapcsolható, mint például orvosi, oktatási, pénzügyi és foglalkoztatási információk". National Institute of Standards and Technology (NIST), Guide to Protecting the Confidentiality of Personally Identifiable Information (PII), Special Publication 800-122, 2-1. (2010), <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/Legacy/SP/nistspecialpublication800-122.pdf>. Az állami jogsértés-bejelentési és adatbiztonsági törvények jellemzően szűkebben határozzák meg a személyes adatokat, és az olyan érzékeny információkategoriókra összpontosítanak, mint a társadalombiztosítási számok, hitelkártya- és pénzügyi számlaszámok, személyes egészségügyi adatok, pénzügyi adatok, hitelképességi adatok és biometrikus adatok. Az állami adatvédelmi incidensekről szóló törvények listáját lásd a National Conference on State

Legislatures, Security Breach Notification Laws ,a

<https://www.ncsl.org/research/telecommunications-and-information-technology/security-breach-notification-laws.aspx> oldalon.

¹⁵ A 4. cikk a következő meghatározást tartalmazza: "személyes adat": azonosított vagy azonosítható természetes személyre ("érintett") vonatkozó bármely információ; azonosítható természetes személy az, aki közvetlenül vagy közvetve azonosítható, különösen valamely azonosító, például név, azonosító szám, helymeghatározó adat, online azonosító vagy az adott természetes személy fizikai, fiziológiai, genetikai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális identitására jellemző egy vagy több tényező alapján." Általános adatvédelmi rendelet art. 4,2016 HL (L 119) 1, <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679 [<https://perma.cc/2RZ3-KZKT>].

összegyűjtött, feldolgozott vagy felhasznált adatok. Ezzel szemben a *társadalmi* információs kár azokra a károkra vonatkozik, amelyeket harmadik félként szereplő személyek szenvedhetnek el, amikor az érintetthez vonatkozó információkat gyűjtik, feldolgoznak vagy felhasználnak.

I. ADATKEZELÉS: A TÉT ÉS A STATUS QUO

Ez a rész az adatkezelés tétjét és jelenlegi helyzetét ismerteti. Azzal kezdi, hogy dokumentálja az adatelőállítás jelentőségét a digitális gazdaság számára. Ezután azt értékeli, hogy az adatgyűjtést és -felhasználást szabályozó uralkodó jogi rendszerek - a szerződéses és adatvédelmi jog - hogyan kódolják az adatokat mint egyéni médiumot.

A. Az adat mint az információs kapitalizmus alapvető jellemzője

Az adatok központi szerepet játszanak mind a leíró, mind a kritikai beszámolóknak, amelyek a kortárs digitális politikai gazdaságot információs kapitalizmusként jellemzik.¹⁶ A versengő technológiai vállalatok számára a magas minőségű adatokhoz való jobb hozzáférés kulcsfontosságú versenyelőnyt jelent, amely lehetővé teszi számukra, hogy jobb algoritmikus termékeket fejlesszenek, jobb betekintést nyerjenek ügyfeleikbe (vagy abba a közönségbe, amelyet ügyfeleik el akarnak érni), és előnyösebb árat szabjanak az áruk, szolgáltatások vagy ajánlatok tekintetében.¹⁷

¹⁶ Az információs kapitalizmus, más néven megfigyelési kapitalizmus és adatkapitalizmus, olyan termelési módra utal, amely központilag az információk kinyerése és feldolgozása köré összpontosul, a vagyon kinyerése és felhalmozása érdekében. Ez az információt - különösen az adatok gépileg olvasható formáját - kulcsfontosságú termelési erőforrássá alakítja át. *Lásd* COHEN, *Supra* note 3, 6. o. ("Az információs kapitalizmus rendszerében a piaci szereplők a tudást, a kultúrát és a hálózatba kapcsolt információs technológiákat az érték többlet - beleértve a fogyasztói többlet is - kinyerésének és kisajátításának eszközeiként használják."). Manuel Castells az információs kapitalizmust a kapitalizmus mint termelési mód és az informatizmus mint fejlődési mód összehangolásaként határozza meg; MANUEL CASTELLS, *THE INFORMATION AGE: GAZDASÁG, TÁRSADALOM ÉS KULTÚRA: AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM FELEMELKEDÉSE*.

NETWORK SOCIETY 14-16 (2d ed. 2000) (az informatikalizmus megjelenésével járó új társadalmi struktúra leírása); DAN SCHILLER, *HOW TO THINK ABOUT INFORMATION* xiv, 3- 4 (2007) (az informatizált kapitalizmusba való átmenet és ennek az átmenetnek az információra mint árucikkre és az elméleti kutatás tárgyára gyakorolt hatásainak elemzése). E fogalmak korai tárgyalását lásd Kevin Robins & Frank Webster, *Cybernetic Capitalism: Information, Technology, Everyday Life*, in *THE POLITICAL ECONOMY OF INFORMATION* 44, 57- 70 (Vincent Mosco & Janet Wasko szerk., 1988), amely a ma megfigyelési kapitalizmusnak nevezett jelenség korszakalkotó elemzését tartalmazza.

¹⁷ ERIC A. POSNER & E. GLEN WEYL, *RADIKÁLIS PIACOK: A KAPITALIZMUS GYÖKERESTŐL VALÓ KIIRTÁSA ÉS*

DEMOKRÁCIA AZ IGAZSÁGOS TÁRSADALOMÉRT 208-09 (2018). Az üzleti szemléletű kiadványok hangsúlyozzák az adatok fontosságát a versenyelőny fenntartásában és elérésében. *Lásd például*, Andrei Hagiu & Julian Wright, *When Data Creates Competitive Advantage and When it Doesn't*, *HARV. BUS. REV.* (Jan.-Feb.2020) ,<https://hbr.org/2020/01/when-data-creates-competitive-advantage>

[<https://perma.cc/VSD7-74KH>]; Nitin Seth, *Analytics Are a Source of Competitive Advantage*,

If Used Properly, *FORBES* (July 7, 2018), <https://www.forbes.com/2018/07/07/analytics-competitive-advantage/>),

<https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2018/07/18/analytics-are-a-source-of-competitive-advantage-if-used-properly/?sh=50e6961d1894> [<https://perma.cc/X7XJ-UTZB>].
A trösztelles tudósok egyre nagyobb figyelmet fordítanak a tömeges adatszolgáltatás versenyre gyakorolt hatásaira.

Az adatgyűjtéssel foglalkozó vállalatok ezért az adattermelést a digitális gazdaság nyereségessé tételének egyik fő jellemzőjének tekintik. Az emberekről szóló adatok háromféleképpen termelnek bevételt: a vállalatok közvetlenül értékesíthetik azokat, felhasználhatják a szolgáltatások fejlesztésére, vagy felhasználhatják a viselkedés előrejelzésére, megváltoztatására vagy módosítására.¹⁸ E három lehetőség közül messze a viselkedésalapú felhasználás jelenti a legnagyobb bevételi forrást a technológiai vállalatok számára.¹⁹ A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján ennek a bevételnek a túlnyomó többsége az ad-tech iparágból származik - a vásárlás és eladás üzletágából.

---

gyűjtés és a nagyobb adathozzáférés által kínált zárolt előnyök, amelyekkel a hagyományos számítástechnikai technológiák rendelkeznek. *Lásd pl.* MAURICE E. STUCKE & ALLEN P. GRUNES, *BIG DATA AND COMPETITION POLICY* 36-50 (2016); Dina Srinivasan, *Why Google Dominates Advertising Markets: Competition Should Lean on the Principles of Financial Market Regulation*, 24 *STAN. L. REV* 55 *passim* (2020). Az adatáramlás egyes szervezetek általi, szinte monopolisztikus ellenőrzése és az ebből fakadó versenyelőny egyre nagyobb szabályozási figyelmet kelt az Európai Unióban. *Lásd Antitrust: Bizottság ágazati vizsgálatot indít a tárgyak fogyasztói internetéről (IoT)*, EUROPEAN COMMISSION (July 202016,), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1326 [<https://perma.cc/8B89-C35S>]. Amint azonban a kommentátorok megjegyezték, ezek a trösztellenes válaszok korlátozottak lehetnek, ha nem kísérik őket olyan adatkezelési reformmal, amely az adatok gazdasági jelentőségét figyelembe veszi. *Lásd*

James Surowiecki, *MITTECH* .REV (June 202130,),

<https://www.technologyreview.com/2021/06/30/1026502/big-tech-breakup-monopoly-antitrust/> [<https://perma.cc/NCC3-WHCQ>] ("[I]f the new antitrust movement really wants to change the digital economy, challenging the Big Four's various sketchy practices is not gonna be enough. E vállalatok legnagyobb versenyelőnye nem az a jogilag kétes dolog, amit csinálnak - hanem az, hogy teljesen legálisan hozzáférnek hatalmas mennyiségű részletes és részletes felhasználói adathoz. Ezek az adatok segítenek nekik abban, hogy bárki másnál jobban megértsék felhasználóikat, és folyamatosan fejleszthessék termékeiket és szolgáltatásaikat - ami viszont segít nekik abban, hogy megtartsák jelenlegi felhasználóikat, és újakat hozzanak, ami újabb adatokhoz biztosít számukra hozzáférést, és így tovább. Ez a növekedésük kulcsa.").

¹⁸ David Stein, előadás a NYU Law School adatvédelmi kutatócsoportjában (202026., február); David Stein, előadás a NYU Law School információs jogi intézetében (2020. július 15.); David Stein e-mailje a szerzőnek (20208., március) (a szerzőnél van).

¹⁹ A globális adatáramlás értékére (és az érték forrására, az adatok felhasználásának módjára) vonatkozóan nehéz jó minőségű, objektív és nyilvánosan elérhető becsléseket szereztetni, és az ilyen mérések szabványosítása folyamatos erőfeszítések tárgyát képezi. *Lásd* Kean Birch et al, *Data as asset? The measurement, governance, and valuation of digital personal data by Big Tech*, 8 *Big Data & Society* (2021) (Arról, hogy az adatmonopolisták hogyan mérik, kormányozzák és számolják el az adatok értékét); Ben Williamson, *Nudging Assets*, *Code Acts in Education*, (Sept 202117,), <https://codeactsineducation.wordpress.com/2021/09/17/nudging-assets/>; OECD, *A Roadmap Toward a Common Framework for Measuring the Digital Economy: Report for the G20 Digital Economy Task Force 7-10* (2020); *Measurement Issues in the Digital Economy*, *Econ. Stat. Ctr. Excellence*, <https://www.escoe.ac.uk/projects/measurement-issues-in-the-digital-economy/> [<https://perma.cc/7JGH-ZF5E>]; David Nguyen & Marta Paczos, *OECD Digital Economy Papers, Measuring the Economic Value of Data and Cross-Border Data Flows: A Business Perspective 5-6* (2020); Diane Coyle & David Nguyen, *Cloud Computing, Cross-Border Data Flows and New Challenges for Measurement in Economics*, *Nat2491 Inst. Econ. Rev.* R30, R30 (2019). Egyes adatok szerint a globális adatközvetítői iparág éves szinten mintegy 200 milliárd dollárra tehető. David Lazarus, *Shadowy Data Brokers Make the Most of*

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

Their Invisibility Cloak, L. A. TIMES (Nov. 2019,) <https://www.latimes.com/business/story/2019-11-05/column-data-brokers> [<https://perma.cc/5S68-TKW4>].
Az adatbrókereken keresztül megvásárolt és eladott adatok jelentős része azonban nem emberekről szóló adat.

felhasználói figyelem.²⁰ A Google 134,81 milliárd dolláros reklámbevételét 2019-jelentett a 160,74 milliárd dolláros összbevételből.²¹ Az első negyedévben a Facebook 2020, teljes reklámbevétele 17,44 milliárd dollárt tett ki, szemben az egyéb forrásokból származó 297 millió dolláros bevétellel.²²

A viselkedés előrejelzésére vagy befolyásolására kifejlesztett reklámtechnikák egyre inkább teret nyernek más iparágakban is. Ugyanazok a képességek, amelyek segítségével a digitális vállalatok tudják (vagy állításuk szerint tudják), hogy²³ milyen tulajdonságok miatt vásárol valaki valószínűleg egy reklámozott terméket, vagy amelyeket a kívánt viselkedés fokozására használnak fel, más feladatokra is felhasználhatók. Ezek a technikák felhasználhatók például arra, hogy azonosítsák a potenciális szavazókat, akik valószínűleg elköteleződnek egy kérdésben vagy egy jelölt mellett, hogy azonosítsák, milyen tevékenységek kapcsolódnak kockázatos vagy kockázatkerülő pénzügyi vagy egészségügyi viselkedéshez, vagy hogy megjósolják, hogy a különböző emberek mennyit hajlandóak fizetni ugyanazért a termékért. Ezek a felhasználási módok az adatgazdaság új növekedési irányai felé mutatnak: a politikai tanácsadási szolgáltatások, az egészségbiztosítás, a pénzügyi szolgáltatások és a munkaerő-felvétel terén.²⁴ Összességében az ilyen viselkedés alapú digitális gazdaság

²⁰ A viselkedési adatok felhasználása az árképzési és licitálási stratégiák javítására az online áruházakban vagy a hirdetési aukciós tőzsdéken, a többletérték nagyobb arányának megszerzése céljából, élénk kutatási téma az adattudományi és algoritmikus mechanizmustervezési kutatóközösségek, valamint a programozott hirdetési iparág körében. *Lásd pl.* Hal R. Varian, *Computer Mediated Transactions*, 100 AM. ECON. REV. 1, 4-5 (2010); Liran Einav & Jonathan Levin, *Economics in the Age of Big Data*, 246 SCI. 1243089-1, 1243089-4 (2014); Joseph Y. Halpern & Rafael Pass, *Algorithmic Rationality: Game Theory with Costly Computation*, 156 J. ECON. THEORY (2462015); Eric Sodomka, Facebook, On How Machine Learning and Auction Theory Power Facebook Advertising, Address to the Simons Institute for the Theory of Computing: (Nov.17,2015)

,<https://simons.berkeley.edu/talks/eric-sodomka-2015-11-17>

[<https://perma.cc/GXZ6-D5RT>]; Tuomas Sandholm, *Automated Mechanism Design: A New Application Area For Search Algorithms*, in PRINCIPLES AND PRACTICE OF CONSTRAINT PROGRAMMING - CP 2003, 19 (Francesca Rossi szerk., 2003). Jogi szempontból lásd Dina Srinivasan, *Why Google Dominates Advertising Markets*, STAN24. TECH. L. REV. 55 (2020).

²¹

Annual Revenue of Google from 2002 to 2020, STATISTA,

<https://www.statista.com/statistics/266206/googles-annual-global-revenue>

[<https://perma.cc/T3JL-RHFY>]; *Advertising Revenue of Google from 2001 to 2020*, STATISTA,

<https://www.statista.com/statistics/266249/advertising-revenue-of-google>

[<https://perma.cc/29L6-AZJQ>].

²² *A Facebook globális bevételei a 2. negyedévben 2021, szegmensek szerint*, STATISTA,

<https://www.statista.com/statistics/277963/facebooks-quarterly-global-revenue-by-segment>

[<https://perma.cc/KV5F-ENMH>]

²³ A digitális reklámozásban széles körben elterjedtek a csalárd állítások és a felfújt számok azzal kapcsolatban, hogy a hirdetőik mit tudnak a megcélzott felhasználókról, és hogy egyáltalán elérik-e a felhasználókat. *How Companies Can Deal with Rampant Digital Ad Fraud*, FORBES (2021. április 23.), <https://www.forbes.com/sites/zengernews/2021/04/23/how-companies-can-deal-with-rampant-digital-ad-fraud/?sh=1380a33f4bf7> [<https://perma.cc/KV9X-XFF9>]. A digitális reklámpiar lenyűgöző, technológiai és kvázi tudományos történetét feltáró beszámolóját lásd Lee McGuigan, *Automating the Audience Commodity: The Unacknowledged Ancestry of Programmatic Advertising*, NEW21 MEDIA & SOC'Y (23662019).

²⁴ Az alapvető digitális szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók gyakran más ágazatokba ágaznak Elektronikusán elérhető a következő címen:
<https://ssrn.com/abstract=3727562>

át. *Lásd pl. Jay Peters, Verily, Google's Health-Focused Sister Company, Is Getting into Insurance*, VERGE (202025,. augusztus),

A technika nagyjából 2,1 billió dollárt képvisel, ami a negyedik legnagyobb iparág az Egyesült Államokban.²⁵

A digitális gazdaságban az adatok értéke határozza meg a következőket. Vegyünk csak két közelmúltbeli példát. Először is, amikor a (WarnerMedia tulajdonában lévő) HBO Max streaming szolgáltatás 2020 májusában elindult, hónapokig nem volt elérhető a két legnagyobb streaming platformon, a Roku és az Amazon Fire TV-n (amelyek együttesen a nézési idő hatvanhárom százalékát teszik ki az Egyesült Államokban).²⁶ Ennek oka az adatértékhez való hozzáférésről szóló megrekedt szerződéses tárgyalások voltak: A WarnerMedia nagyobb hozzáférést és ellenőrzést akart a felhasználói adatokhoz és az azokból származó reklámokhoz, mint amennyit a Roku vagy az Amazon hajlandó volt biztosítani.²⁷ Az adatokkal kapcsolatos pozícióik megtartása érdekében minden fél hajlandó volt lemondani jelentős kölcsönös előnyökről.²⁸ Másodsor, a Trump újraválasztási kampányának azon döntése, hogy a Phunware nevű kis reklámszoftver-ügynökséggel kötött partnerséget, hogy

---

<https://www.theverge.com/2020/8/25/21401124/alphabet-verily-insurance-coefficient-stop-veszteseg> [<https://perma.cc/Y3NF-6RPB>] (az Alphabet tulajdonában lévő, egészségügyre összpontosító Verily Life Sciences új biztosítási leányvállalatának elindításáról); Brittany Straughn, *Amazon Halo Now Available for John Hancock Vitality Members*, JOHN HANCOCK (Dec. 14, 2020), <https://www.johnhancock.com/about-us/news/john-hancock-insurance/2020/12/amazon-halo-now-available-for-john-hancock-vitality-members.html> [<https://perma.cc/9RSQ-KE6J>] (bejelentés arról, hogy a John Hancock Insurance az Amazon egészségügyi viselhető eszközét, a Halo-t a Vitality biztosítási programjuk előnyeként hozzáadta).

²⁵ Júniusban a 2021, Bureau of Economic Analysis a digitális gazdaság értékét 2019 nagyjából 2,1 billió dollárra becsülte, ami a teljes GDP-hez való hozzájárulását százalékra 9.6 teszi.

Frissített digitális gazdasági becslések..... 2021 - június, BUREAU ECON.

ANAL., [https://www.bea.gov/system/files/2021-](https://www.bea.gov/system/files/2021-06/DE%20June%202021%20update%20for%20web%20v3.pdf)

[06/DE%20June%202021%20update%20for%20web%20v3.pdf](https://www.bea.gov/system/files/2021-06/DE%20June%202021%20update%20for%20web%20v3.pdf) [<https://perma.cc/9LDS-UCQQ>].

Az, hogy a digitális gazdaság (és/vagy a gazdaság egésze) értékének mekkora része származik a mögöttes adatvagyon értékéből - és hogy a kormányoknak vagy más értékbecslőknek hogyan kellene értékelnük és megadóztatniuk az ilyen vagyont -, jelentős és élénk vita tárgyát képezi. *Lásd* Amanda Parsons, *Tax's Digital Labor Dilemma*, 71

DUKE ..... L.J.1,16,18 (megjelenés előtt 2021),

<https://ssrn.com/abstract=3902852> [<https://perma.cc/2TAE-HUVC>]. Azonban mind a technológiai vállalatok, mind a közgazdászok szívesen becsülik meg az adatok értékét a digitális gazdaság számára, felismerve annak jelentőségét. *Lásd pl.*, *The Rise of Data Capital*, MIT TECH. REV. CUSTOM 3-4 (2016) ("[F]or the most companies, their data is their single greatest asset. . . A Google, az Amazon, a Netflix és az Uber mind felismerték, hogy az adat több, mint valaminek a feljegyzése, ami megtörtént. Az adatok nyersanyagot jelentenek az újfajta értékeklétrehozásához").

²⁶ Julia Alexander, *Why Peacock and HBO Max Aren't on the Biggest Streaming Platforms*, Verge, (2020. július), <https://www.theverge.com/21324139/peacock-roku-amazon-fire-tv-hbo-max-streaming-warnermedia-nbcuniversal-disney-apple> [<https://perma.cc/26LM-SFBB>] ("A Conviva által az év elején közzétett kutatás szerint a Roku a nézési idő 44 százalékát uralja az Egyesült Államokban, az Amazon Fire TV pedig a nézési idő mintegy 19 százalékát tartja fenn").

²⁷ *Lásd id.* ("Az útlezárás, mint oly sok vita a technológiai és médiaterben, a pénzre és az adatokra vezethető vissza. Lényegében mind az NBCUniversal (a Comcast tulajdonában), mind a WarnerMedia (az AT&T tulajdonában) nagyobb ellenőrzést akar az alkalmazásaik által

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

generált felhasználói adatok és reklámok felett."). ²⁸*Lásd id.*

2020-as kampányalkalmazásának kifejlesztése a vállalat azon képességén alapult, hogy értékes választási adatokat szolgáltatson:

A Trump-kampány nem fizet a Phunware-nek négymillió dollárt egy alkalmazásért. . . . Hanem adatokért fizetnek. Célzott hirdetési szolgáltatásokért fizetnek. Képzeljék el, ha minden alkalommal, amikor kinyitom a telefonomat, egy kampányüzenetet látok, hogy Joe Biden Amerikája azt jelenti, hogy háború lesz az utcákon. Ezt a szolgáltatást a Trump-kampány a Phunware-től vásárolta. Az alkalmazás csak a csomag része.²⁹

A kritikusok hasonlóképpen megjegyzik az adattermelés jelentőségét a digitális gazdaság számára. Jathan Sadowski az adatokat a tőke egy különálló formájaként azonosítja, és az adatgyűjtés szükségességét a tőkefelhalmozás örökös körforgásával hozza összefüggésbe.³⁰ Julie

E. Cohen nyomon követi, hogy az olyan platformcégek, mint az Amazon és a Facebook, hogyan biztosítják a felhasználói adatok kvázi-tulajdonjogát az adatok elzárása révén, és az információk "adatfinomítóban" történő feldolgozását a gazdasági termelés "központi jelentőségű eszközöként" azonosítja.³¹ A polányi hagyományoknak megfelelően Cohen mellett érvel, hogy az emberekről szóló adatok a "negyedik termelési tényezőt" jelentik, amely megkülönbözteti a kapitalizmus információs formáit.³² Shoshanna Zuboff pedig a vagyonfelhalmozás hódításon alapuló formáihoz hasonlítja az adattermelést, az emberek belső életét egy gyarmatosítás előtti kontinenshez hasonlítja, amelyet a technológiai vállalatok megszállnak és a profit érdekében kiaknáznak.³³ Ezek a beszámolók az adatfizikációban egy sajátos gazdasági

²⁹ Sue Halpern, *How the Trump Campaign's Mobile App is Collecting Huge Amounts of Voter Data*, NEW YORKER (Sept.13,2020)

,<https://www.newyorker.com/news/campaign-chronicles/the-trump-campaigns-mobile-app-is-collecting-massive-amounts-of-voter-data> [<https://perma.cc/3TSS-DZXR>]

³⁰ Jathan Sadowski, *Amikor az adat tőke: BIG DATA & SOC'Y1,1* (2019): *Datafication, Accumulation, and Extraction*.

³¹ COHEN, *fenti* megjegyzés, 3,67-68. o.

³² *Id.* at Cohen47. az adatoknak az információs kapitalizmusban termelési tényezőként betöltött szerepét abból a három inputból kiindulva fejti ki, amelyeket Karl Polanyi a kapitalista politikai gazdaságban alapvető termelési tényezőként azonosított: föld, munka és pénz. Az ipari kapitalizmusra való áttérés ezt a három inputot árucikké alakította át. Cohen azt állítja, hogy az információs kapitalizmus felé való elmozdulás újra létrehozta őket, a profitszerzés új, datált inputokká alakítja őket. Ugyanakkor az emberekről szóló adatáramlások létfontosságú negyedik termelési tényezővé válnak. *Id.* at 15- 47.

³³ Shoshanna Zuboff az invázió és az erőszakos kisajátítás gyarmati összehasonlításaira hivatkozik, amikor azt állítja, hogy 1) a megfigyelési kapitalizmus miatt jelent kiindulópontot a kapitalizmus korábbi formáitól, valamint 2) miért eredményez a megfigyelési kapitalizmus újfajta károkat. *Lásd:* SHOSHANA ZUBOFF, A FELÜGYELŐ KAPITALIZMUS KORSZAKÁJA: HARC AZ EMBERI JÖVŐÉRT AZ ÚJ VÁLLALKOZÁSÁBAN

FRONTIER OF POWER (2019) ("A politikai intézmények hatókörén kívül eső működési terek iránti igényüket ünneplik: a huszonegyedik századi megfelelője a "sötét kontinenseknek", amelyek a tizenkilencedik századi európai spekulánsokat vonzották partjaikra", 103-104... "A házam, az utcám, a környékem, a kedvenc kávézó: Azt mondom, hogy nincs rendben, ha a kapcsolatteremtés, az empátia és az információ iránti legjobb ösztöneinket egy olyan drákói quid pro quo kihasználja, amely ezeket a javakat túsul ejti a világnak.

az értékteremtés folyamata, amely megkülönbözteti az információs kapitalizmust elődeitől.³⁴

B. Az adatvédelmi jog individualizmusa

Az ilyen adatok gyűjtését az Egyesült Államokban elsődlegesen a digitális adatvédelmi törvény szabályozza, amely itt azon törvények összességét jelenti, amelyek együttesen szabályozzák, hogy az emberek adatait hogyan gyűjtik, dolgozzák fel, osztják meg és használják fel.³⁵

Az Egyesült Államok adatvédelmi joga a szövetségi és állami szerződési jog, a fogyasztóvédelem, a magánélethez fűződő jogellenes cselekmények és az ágazatspecifikus fogyasztói jogok egymást átfedő és kiegészítő hálójából áll. Az emberekről gyűjtött adatok többségét szerződéses szolgáltatási feltételek szabályozzák, amelyek a Szövetségi Kereskedelmi Bizottsági Törvény 5. szakaszának és az államok fogyasztóvédelmi felügyeletének hatálya alá tartoznak.³⁶ Egy sor ágazatspecifikus adatvédelmi törvény további jogokat biztosít a fogyasztóknak bizonyos típusú adatokkal kapcsolatban.

életünk mindenre kiterjedő átvizsgálása" 521. pont. *Lásd még:* Shoshanna Zuboff, *Nagy Más: Surveillance Capitalism and the Prospects of an Information Civilization*, J30. INFO. TECH. 75 (2015) (a felügyeleti kapitalizmus következményeinek további vizsgálata). Mások kifejezettebben foglalkoznak az adatszerzés és a gyarmatosítás összehasonlításával. *Lásd pl.*, NICK COULDRY & ULISES A. MEJIAS, THE COSTS OF CONNECTION: HOW DATA IS COLONIZING HUMAN LIFE AND APPROPRIATING IT FOR CAPITALISM (2019).

³⁴ Ez a funkció többször hivatkozik az "adatfikáció" és az "adatkivonás" kifejezésekre. A fenti meghatározással összhangban az "adatfikáció" fogalmát az információ vagy tudás árucikké történő átalakításaként határozza meg. Az "adatkivonás" fogalmát úgy határozza meg, mint az ilyen adatosított tudás zökkenőmentes és szinte folyamatos áramlását az érintettekől az adatgyűjtőkhöz (gyakran platformokhoz).

³⁵ *Vö.* Neil Richards & Woodrow Hartzog, *A Duty of Loyalty for Privacy Law*, 99 WASH. U. L. REV. 1, 10 (megjelenés: 2021), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3642217 [<https://perma.cc/WH8E-27JY>] (az amerikai adatvédelmi jog "uralkodó rendszerét" úgy írja le, hogy a vállalatok "nagy részt szabadon hasznosíthatják az adatokat, amennyiben az adatvédelmi "értésítésben" nyilvánosságra hozzák szándékaikat, és a fogyasztóknak adnak némi "választási lehetőséget" arra vonatkozóan, hogy meg kívánják-e osztani adataikat"). A szellemi tulajdon és az üzleti titoktartás szintén jelentős szerepet játszik a jelenlegi adatfeldolgozás strukturálásában. *Lásd általában* Amy Kapczynski, *The Law of Informational Capitalism*, YALE 129 L.J. 1460, 1515 (2020) (áttekintve SHOSHANA ZUBOFF, THE AGE OF SURVEILLANCE CAPITALISM: THE FIGHT FOR A HUMAN FEATURE AT THE NEW FRONTIER OF POWER (2019) és JULIE E. COHEN, BETWEEN TRUTH AND POWER: THE LEGAL CONSTRUCTIONS OF INFORMÁCIÓS KAPITALIZMUS (2019)) ("A szellemi tulajdonjog és az üzleti titkok joga ... . átalakult, hogy lehetővé tegye az információk és adatok vállalati tőkeként való megragadását, és lehetővé tegye azok alkalmazását a többlet új módon történő kitermelésére.").

³⁶ *Lásd* 15 U.S.C. § 45(a)(1) (2018) (tiltja a "tisztességtelen vagy megtévesztő cselekményeket vagy gyakorlatokat a kereskedelemben vagy a kereskedelmet érintő"). Valamennyi állam hasonló fogyasztóvédelmi záradékot foglalt magában a polgári törvénykönyvekbe, és az állami főügyészi hivatalok az ilyen törvények és számtalan más állami adatvédelmi törvény alapján gyakorolnak végrehajtási jogkört a fogyasztók digitális feltételeinek és szolgáltatásainak szabályozására. Danielle Keats Citron, *The Privacy Policymaking of State Attorneys General*, 92 NOTRE DAME L. REV. 747,754 (2016). Az állami főügyészek speciális egységeket vagy részlegeket hoztak létre a digitális magánélethez kapcsolódó végrehajtási keresetek benyújtására. *Lásd pl.*, Bureau of Internet and Tech, N.Y. ATT'Y GEN.'S OFF., <https://ag.ny.gov/bureau/internet-bureau> [<https://perma.cc/L8KU-X87E>]; Privacy Unit, CAL. ATT'Y GEN.'S OFF

.,<https://oag.ca.gov/privacy> [[https://perma.cc/7FLK- AB3J](https://perma.cc/7FLK-AB3J)]. Az állami adatvédelmi törvények listáját lásd: *Privacy Laws by State*, ELEC. PRIV. INFO. CTR (EPIC), <https://epic.org/privacy/consumer/states.html> [<https://perma.cc/VFW9-3US8>].

adatok, például fogyasztói hiteladatok, egészségügyi és pénzügyi információk, valamint oktatási információk. Ezek közé tartozik az egészségügyi biztosítás hordozhatóságáról és elszámoltathatóságáról szóló törvény (HIPAA), a gyermekek online adatvédelméről és védelméről szóló törvény, a családi oktatási jogokról és adatvédelemről szóló törvény (FERPA) és a tisztességes hiteljelentési törvény (FCRA), valamint néhány kiemelkedő állami törvény, mint például az illinois-i biometrikus adatok védelméről szóló törvény (BIPA) és a kaliforniai fogyasztói adatvédelmi törvény (CCPA).³⁷

Számos ágazatspecifikus jogszabály a tisztességes tájékoztatási gyakorlat elvein alapul. ³⁸ A FIPP-ek befolyásos iránymutatások és ajánlások gyűjteménye; a tisztességes adatfeldolgozásra jellemző szabványokat határozzák meg, folyamatos modellként szolgálnak, amelyből az új adatvédelmi védelmek és az iparági legjobb gyakorlatok kerülnek kidolgozásra, és iránymutatást nyújtanak ahhoz, hogy az FTC és az adatvédelmi törvények érvényesítésével megbízott más állami és szövetségi szervek hogyan értékeljék az iparág által tett adatvédelmi ígéreteket.³⁹ A FIPP-ek a tisztességes adatfeldolgozást olyan gyakorlatokkal teszik egyenlővé, amelyek az egyének számára jelentős ellenőrzést biztosítanak adataik felett. Ez magában foglalja a felhasználók tájékozott *hozzájárulásának* megkövetelését az adatok feldolgozásához, valamint a felhasználók *tájékoztatását* arról, hogy hogyan használják fel adataikat.

Az FIPP-ek közvetlen érvényesítése helyett az FTC az FTC-törvény szerinti általános hatáskörét használja fel a vállalatok által az érintetteknek tett szerződéses ígérek érvényesítésére. A gyakorlatban a FIPP-ek által inspirált ágazati törvények és a FIPP-ek által irányított FTC-érvényesítés kombinációja a sokat szidott adatvédelmi rendszert eredményezi, amelyet "értesítés és beleegyezés" néven ismerünk (más néven "értesítés és választás")⁴⁰.

---

³⁷ Az 1996. évi Egészségbiztosítási hordozhatósági és elszámoltathatósági törvény (HIPAA) (kodifikálva a 18., 26., 29. és 42. U.S.C. (2018) egyes szakaszaiban); Children's Online Privacy and Protection Act of (1998COPPA) (kodifikálva a U15.S.C. (2018)). § 6501-06 (2018)); Family Educational Rights and Privacy Act (FERPA) (1974) (kodifikálva a 20 U.S.C. § 1232g (2018)); Fair Credit Reporting Act (FCRA) (1970) (kodifikálva a 15 U.S.C. § 1681 (2018)); Biometric Information Privacy Act (BIPA), Pub. Act 095-994 (kodifikálva: Ill740. Comp. Stat. 14/1 (2008)); California Consumer Privacy Act of (2018CCPA), Cal. Civ. Code §§1798.100 - 1798.199.100.

³⁸ A FIPP-ek "[a]z Egyesült Államokban és nemzetközileg széles körben elfogadott alapelvek, amelyek a magánélet védelmének általános keretét jelentik, és amelyek különböző szövetségi és nemzetközi törvényekben és politikákban tükröződnek". *Computer Security Resource Center Glossary*, NAT. INST. STANDARDS & TECH., <https://csrc.nist.gov/glossary/term/fipps> [<https://perma.cc/JTT4-JJ46>].

³⁹ Az FTC tisztességes információs gyakorlatának alapelvei eredetileg egy befolyásos jelentésben kaptak nevet, amelyet azzal a céllal rendeltek meg, hogy feltárja, hogy a számítással automatizált módszereket alkalmazó szervezetek hogyan gyűjtik és használják fel a személyes adatokat. *Lásd* U.S. DEP'T HEALTH, EDUC. & WELFARE, DHEW PUBL'N NO. (OS) 73-94, RECORDS, COMPUTERS, AND THE RIGHTS OF CITIZENS, at xx-xxi (1973).

⁴⁰ Az "értesítés és beleegyezés" más néven "értesítés és választás". Ezt a rendszert és a kattintási szerződések és a hozzájárulás mint a jogszerű cselekvés alapjainak alapfogalmait a szakirodalom kimerítően tárgyalja. A hozzájárulásról és a click-through vagy szabványosított fogyasztói szerződések legitimitásának jogi elméletéről lásd például: NANCY KIM, CONSENTABILITY: CONSENT AND ITS LIMITS 91-116 (2019); NANCY KIM, WRAP CONTRACTS

126-46 (2013); és MARGARET RADIN, BOILERPLATE: AZ APRÓ BETŰS RÉSZ, AZ ELTŰNŐ JOGOK ÉS A JOGÁLLAMISÁG
passim (2012). Az átkattintásos digitális hozzájárulásról konkrétan lásd: Elizabeth Edenberg & Meg Leta Jones, *Analyzing the Legal Roots and Moral Core of Digital Consent*, NEW 21MEDIA

szabályozási rendszer szerint a digitális szolgáltatások, például a keresőmotorok, közösségi hálózatok, mobiltelefonos alkalmazások és más digitálisan közvetített szolgáltatások feltételei vélhetően érvényesek, amennyiben a fogyasztók tájékoztatást kapnak a róluk gyűjtött adatokról, és hozzájárulnak azok gyűjtéséhez.⁴¹

Az így kialakult adatvédelmi jogi rendszer az adatokat egyéni adathordozóként fogja fel - a jogi vizsgálat középpontjába állítja és jogi relevanciát tulajdonít az adatok személyes károkozásra való alkalmasságának, és ezért megfelelő módon magánjellegű, egyéni elrendelés tárgyát képezi. Az "adat mint egyéni adathordozó" (DIM) e koncepciója az adatfeldolgozás azon képességét részesíti előnyben, hogy az adatfeldolgozás az adatalanyra vonatkozó ismereteket továbbítja, szemben a másokra vonatkozó ismeretek továbbításának képességével. A DIM szerint ez az individualista ismeretátadás az adattovábbítás jogi és normatív szempontból releváns jellemzője.

Az értesítés és hozzájárulás az egyéni fogyasztó (az "érintett") és a digitális szolgáltató (az "adatfeldolgozó") közötti alapvető jogviszonyt strukturálja. Az ágazati adatvédelmi jogszabályok megerősítik az érintetteknek bizonyos további jogokat biztosítanak, és további kötelezettségeket rónak az adatfeldolgozókra e kapcsolatban belül, de a legtöbb esetben az értesítés és beleegyezés mintáját követik. Az ilyen törvények közös jellemzői például az adatok felhasználására vonatkozó részletesebb jogok, valamint a vállalatok azon kötelezettségei, hogy pozitív módon szerezzenek opt-in beleegyezést (szemben a passzívabb opt-out beleegyezéssel).⁴² Más törvények olyan jogokat biztosítanak a fogyasztóknak, amelyek

---

& SOC'Y 1804, 1804-05 (2019); Woodrow Hartzog & Neil Richards, *Privacy's Trust Gap*, 126 YALE L.J. 1197-981180, (2017) (áttekintve FINN BRUNTON & HELEN NISSENBAUM, OBFUSCATION: A USER'S GUIDE FOR PRIVACY AND PROTEST); Neil Richards & Woodrow Hartzog, *Taking Trust Seriously in Privacy Law*, 19 STAN. TECH. L. REV. 431, 434 (2016); Andrea M. Matwyshyn, *Technoconsent(sus)*, 85 WASH. U. L. REV. 529 *passim* (2007); Elettra Bietti, *Consent as a Free Pass: Platform Power and the Limits of the Informational Turn*, 40 PACE L. REV. 307, 329-31 (2020); valamint Daniel J. Solove, *Privacy Self-Management and the Consent Dilemma*, HARV. L. REV. 1880, 1883-85 (2013).

⁴¹ Lásd: *A fogyasztók adatainak védelme a gyors változások korában*: FED TRADECOMM 'N48-60 (2012),

<https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/reports/federal-trade-commission-report-protecting-consumer-privacy-era-rapid-change-recommendations/120326privacyreport.pdf>

[<https://perma.cc/X335-A7Z3>]; Woodrow Hartzog, *The New Price to Play: Kötelezik-e a passzív online médiafelhasználókat a felhasználási feltételek?*, COMM15. L. & POL'Y 405,432(2010).

⁴² Lásd például az 1996. évi egészségügyi biztosítási hordozhatósági és elszámoltathatósági törvényt (HIPAA), Pub. L. No. 104-191, 110 Stat. 1936. A HIPAA nem csupán egy adatvédelmi törvény, hanem az adatvédelmi szabálya a betegeknek biztosított egyéb jogok mellett korlátozza a személyes egészségügyi információk (a törvényben meghatározottak szerint) felhasználásának, értékesítésének vagy nyilvánosságra hozatalának körülményeit. A törvény által előírtakon, illetve a kezelés, a fizetés vagy az egészségügyi műveletek megkönnyítése érdekében végzett tevékenységeken kívül az érintett szervezeteknek írásbeli engedélyt kell kérniük az egyéntől a PHI nyilvánosságra hozatalához. 45 C.F.R. § (164.5022020). *Accord, pl.*, Children's Online Privacy Protection Act (COPPA), U15.S.C. § (65012018); C16.F.R.

§ 312.5(c) (2020); Family Educational Rights and Privacy Act (FERPA), 20 U.S.C. § 1232g

(2018); 34 C.F.R. § 99.30 (2020); A Gramm-Leach-Bliley Act (GLBA) csak azt írja elő, hogy a jogalanyok a fogyasztók számára gyengébb "opt-out" jogokat biztosítsanak, de előírja, hogy a jogalanyok évente tájékoztassák a fogyasztókat az általuk gyűjtött információkról. Pub. L. No. 106-102, § 502(b), 113 Stat. 1338,1437 (1999); C17.F.R. §§ 160.1-160.9 (2020).

az egyéni választás és az egyéni ellenőrzés bizonyos formáinak megerősítése. A CCPA például biztosítja az érintetteknek azt a jogot, hogy tájékoztatást kérjenek arról, hogy milyen adatokat gyűjtenek róluk, és hogy személyes adataikat eladják-e vagy továbbítják-e harmadik félnek.⁴³ Az érintetteknek jogot biztosít arra is, hogy személyes adataik eladásáról lemondhassanak.⁴⁴ Az FCRA például biztosítja az érintetteknek azt a jogot, hogy vitassák a hiteljelentéseikben szereplő információk pontosságát, és kérik a pontatlan információk frissítését vagy törlését.⁴⁵ A HIPAA pedig biztosítja a betegek számára az egészségügyi adataikhoz való hozzáféréshez való jogot, az adataik felhasználásának és megosztásának módjáról szóló értesítéshez való jogot, valamint az egészségügyi adataik bizonyos felhasználásaihoz való hozzájárulást.⁴⁶ Ezek a jogszabályok további jogokat biztosítanak a fogyasztóknak, de (néhány figyelemre méltó, de szűk körű kivételtől eltekintve) az érintettek feladata marad e jogok gyakorlása.⁴⁷

A meglévő adatvédelmi törvények általában a következő formájú egyéni információk károkkal számolnak.

- ◆ *Következetes gyűjtés.* Az adatgyűjtés valakiről a beleegyezése nélkül a legalapvetőbb és legalapvetőbb formája az információk ártalomnak, amelyet a magánélet védelméről szóló törvények előírnyoznak. A személyes adatok hozzájárulás nélküli megszerzése az adott személy azon jogának megsértésének minősül, hogy ellenőrizze a róla szóló információk felhasználásának módját.⁴⁸ Ez a jogsértés sérti az érintettek autonómiáját és méltóságát azáltal, hogy megtagadja az érintettek információk önrendelkezési jogát.⁴⁹

---

⁴³ Kaliforniai fogyasztói adatvédelmi törvény (CCPA), Cal. Civ. Code §§ 1798.100(a)(1), 1798.110(3); 1798.135.

⁴⁴ Lásd id. . *De lásd* Salome Viljoen, *The Promise and Pitfalls of California's Consumer Privacy Act*, DIGITALLIFEINITIATIVE :CRITICALREFLECTIONS (Apr.11, 2020),

<https://www.dli.tech.cornell.edu/post/the-promise-and-pitfalls-of-the-california-consumer-privacy-act> [<https://perma.cc/4YJT-Q892>] (a törvény hiányosságainak feltárása).

⁴⁵ Fair Credit Reporting Act (FCRA), U15.S.C. § 1681i(a)(5)(A) (2018).

⁴⁶ 45 C.F.R. § (164.5242020) (az egyének számára a PHI-jükhöz való hozzáféréshez való jog biztosítása); C45.F.R. § (2020).

164.520 (2020) (amely jogot biztosít az egyéneknek arra, hogy megfelelő tájékoztatást kapjanak a PHI-jük felhasználásáról és nyilvánosságra hozataláról), 45 C.F.R. § 164.502 (a beteg beleegyezését követeli meg). Az alább tárgyalt FCRA-hoz hasonlóan a HIPAA is tartalmaz néhány megerősítő adatfeldolgozási kötelezettséget, és meghatároz bizonyos olyan adatfelhasználásokat, amelyekhez nem szükséges az egyéni hozzájárulás. Az egészségügyi adatmegosztási szerződések többsége azonban nem támaszkodik ezekre a kivételekre, hanem a törvény anonimitási szabályainak és a beteg beleegyezésének kombinációját használja az egészségügyi adatok megosztásához. *Lásd* Paul Ohm, *Broken Promises of Privacy: Responding to the Surprising Failure of Anonymization*, UCLA57 L. REV. 1701, 1736-38 (2010).

⁴⁷ Az FCRA bizonyos elemei figyelemre méltó kivételt képeznek. Például a fogyasztói jogok mellett az FCRA pozitív korlátokat állít fel arra vonatkozóan, hogy ki milyen célokra használhatja fel a fogyasztói jelentéseket. Fair Credit Reporting Act § 1681c(a). További kivételek közé tartozik a HIPAA által tiltott, személyazonosításra alkalmas információk felhasználása. Egészségbiztosítás hordozhatóságáról és elszámoltathatóságáról szóló törvény 1177.

⁴⁸ A magánélet mint ellenőrzés fogalmát az alábbiakban részletesebben tárgyaljuk. Lásd pl. ALAN WESTIN, PRIVACY AND FREEDOM: A MAGÁNÉLET ÉRTÉKÉNEK MEGHATÁROZÁSA (1967).

⁴⁹ Az információs önrendelkezési jog alásásának ez a koncepciója szorosan kapcsolódik a magánéletnek mint ellenőrzésnek a megfogalmazásához. Alan F. Westin, PRIVÁCIUM ÉS SZABADSÁG: AZ ÉRTÉK MEGTALÁLÁSA A

- ◆ *Iszapos beleegyezés.* A korrump építészeti vagy tervezési folyamat a hozzájárulás látszatát keltheti, amely valójában sérti vagy aláássa a valódi hozzájárulást. Ezek közé tartozhat a hozzájárulás olyan tervezési jellemzőkkel történő megtervezése, amelyek megnehezítik vagy szinte lehetetlenné teszik a kilépést, vagy a viselkedési ismeretek felhasználásával erősen befolyásolják az érintetteket a hozzájárulás megadása felé.⁵⁰ A hozzájárulás nélküli gyűjtéshez hasonlóan az iszapos hozzájárulás is aláássa az érintettek valódi akaratát oly módon, hogy megghiúsítja az információs önrendelkezési képességüket.
- ◆ *A hozzáférés ártalmi.* A hozzáféréssel kapcsolatos károk akkor fordulhatnak elő, ha az emberektől megtagadják a róluk szóló információkhoz való hozzáférést, ami sérti az információs önrendelkezési jog fogalmát, vagy ha az emberek nem képesek korlátozni vagy ellenőrizni a róluk szóló információkhoz való hozzáférést mások által.⁵¹ A túlzott hozzáféréssel járó károk közé tartozhat a zaklatás és az önkifejezés visszaszorítása.⁵²
- ◆ *Újraazonosítás.* Az egyéneknek kárt okozhat, ha azonosítható személyes adataik nyilvánosságra kerülnek, akár szándékosan, akár adatszégés vagy hackertámadás következtében. Bizonyos esetekben a közzététel azonnali kárt okoz (például a jó hírnévnek okozott kár). Károkat okozhatnak továbbá a következők is

---

PRIVACY 7 (1967) (a magánéletet úgy határozza meg, mint "az egyének, csoportok vagy intézmények azon igényét, hogy maguk határozzák meg, mikor, hogyan és milyen mértékben közlik a róluk szóló információkat másokkal"). A magánélet mint ellenőrzés további tárgyalását lásd a fenti I. részben; lásd még Cohen, *supra* note **Error! Bookmark not defined.**, 1905. o. ("[A magánélet] a határkezelés helyhez kötött gyakorlatait védi, amelyek révén az önrendelkezési képesség kialakul.").

⁵⁰ Daniel Susser, Beate Roessler & Helen Nissenbaum, *Online manipuláció: Befolyásolás a digitális világban*, 4 GEO. L. TECH. REV 1, 18-33 (2019). Ezeket a tervezési jellemzőket gyakran nevezik "sötét mintáknak". Lásd például, Harry Brignull, *Dark Patterns: Inside the Interfaces Designed to Trick You*, VERGE (aug. 1129,2013,:15 AM), <https://www.theverge.com/2013/8/29/4640308/dark-patterns-inside-the-interfaces-designed-to-trick-you> [https://perma.cc/6TC2-VQP8]. Az ilyen tervek gyakran kihasználják a pszichológia és a viselkedési közgazdaságtan viselkedési ismereteit, amelyeket széles körben használnak arra, hogy az egyéneket társadalmilag kívánatos eredmények felé "lökjék", de társadalmilag kétesebb célokra használják őket. Lásd pl., Richard H. Thaler, *Nudge, Not Sludge*, SCI. MAG Aug.,. 2018,431.

⁵¹ A szerzői jog területén Shyamkrishna Balganes hasonló és kapcsolódó állítást fogalmaz meg a "terjesztési kárral" kapcsolatban, amikor az alkotók azon joga sérül, hogy meghatározzák, hogy műveiket megosztják-e, és ha igen, mikor, amit "kényszerített szerzőségként" azonosít. Shyamkrishna Balganes, *Privative Copyright*, VAND73. L. REV. 1, 8-20 (2020).

⁵² Az online zaklatás és a nemi alapú erőszak elleni jobb védelem mellett érvelő, a magánélet védelmét erősítő adatvédelmi tudósok azzal érvelnek, hogy a zaklatás a kiszolgáltattott csoportok kifejezési szabadságára is visszatartó erővel bírhat. Lásd pl. Danielle Keats Citron, *Law's Expressive Value in Combating Cyber Gender Harassment*, 108 MICH. L. REV. 373, 374-78 (2009); Danielle Keats Citron & Jonathon W. Penney, *When Law Frees Us to Speak*,

FORDHAM87 L. REV. 2317, 2318- (212019); *lásd még általában* SCOTT SKINNER-THOMPSON, PRIVACY AT THE MARGINS (862020).
(elmagyarázza, hogy a magánélet a megfigyelési rendszerekkel szembeni kifejező ellenállás egyik formája).

nem megfelelő felhasználás, beleértve a személyazonosság-lopást vagy a zaklatást. Számos adatvédelmi jogszabály úgy védekezik az újraazonosítással járó károk ellen, hogy lehetővé teszi az olyan információk szabadabb feldolgozását és felhasználását, amelyekből (legalábbis névlegesen) eltávolították az egyének újraazonosítására felhasználható azonosítókat.⁵³ A jogszabályok közvetlenül foglalkoznak az adatvédelmi incidensekkel is.⁵⁴

- ◆ *Pontatlanság és megkülönböztetés.* Az adatvédelmi törvények az egyéni információs károk néhány vastagabb felfogását is tartalmazzák, amelyek azt ragadják meg, hogy a tudás bizonyos formái hogyan okozhatják azt, hogy az emberek méltánytalanul maradnak le fontos lehetőségekről. Az FCRA például tartalmazza a pontos információhoz való jogot és a hiteljelentésekben szereplő pontatlan információk törléséhez való jogot.⁵⁵ A tiltó kezdeményezések hasonlóképpen megtiltják a munkáltatóknak, hogy az álláspályázatokban büntetőítéletekre kérdezzenek rá, azzal az elmélettel, hogy ez az információ igazságtalanul kizárhatja az álláslehetőségeket az arra érdemes jelentkezők elől.⁵⁶

Az információs kár ezen formái egyéni jellegűek; meghatározzák, hogy az információáramlások hogyan hozhatók létre vagy használhatók fel olyan módon, amely az érintettnek kárt okozhat.

C. Az adatvédelmi jog kritikái és azok motiváló okai

Miközben általános tudományos egyetértés van abban, hogy az adatkezelés javításra szorul, a digitális gazdaság kritikái különböző diagnózisokat kínálnak arról, *hogy miért van* szükség a digitális gazdaságra.

⁵³ Az egyik ilyen kiemelkedő példa az Egészségbiztosítás hordozhatóságáról és elszámoltathatóságáról szóló törvény (HIPAA), Stat110. 1936 (1996) (kodifikálva a következők18,26,29,ben elszörtan szereplő módosításokkal 42

U.S.C. (2018)). Az információk szabad feldolgozásának anonimizálásra való alapozása széles körben elterjedt, bár egyre több gondot okoz. *Lásd* Paul Ohm, *Broken Promises of Privacy: Responding to the Surprising Failure of Anonymization*, UCLA57 L. REV. 1701 (2010).

⁵⁴ Az Egyesült Államok mind az 50 államában elfogadták az adatvédelmi incidensre vonatkozó törvényeket, amelyek előírják az adatvédelmi incidens által érintett szervezeteknek, hogy értesítsék ügyfeleiket a jogsértésről, és tegyenek konkrét lépéseket (amelyek jogszabályonként eltérőek) az adatvédelmi incidens hatásainak orvoslására. *Lásd* pl. N.Y. G.B.S. Art. 39 F (Sec 899-aa, -bb) ("Értesítés a személyes adatok jogosulatlan megszerzéséről; adatbiztonsági védelem").

⁵⁵ Fair Credit Reporting Act (FCRA), U15.S.C. § 1681i1681, (2018).

⁵⁶ Tizennégy államban van olyan tiltó törvény, amely a magánmunkáltatókra vonatkozik. *Lásd* Beth Avery & Han Lu, *Ban the Box: U.S. Cities, Counties, and States Adopt Fair Hiring Policies*, NAT'L EMP. L. PROJECT (Sept. 202030,), <https://www.nelp.org/publication/ban-the-box-fair-chance-hiring-state-and-local-guide> [<https://perma.cc/8DBM-H84M>]. A kutatások azonban arra utalnak, hogy azokban a joghatóságokban, amelyek ban-the-box törvényeket fogadtak el, a munkáltatók nagyobb valószínűséggel alkalmaznak diszkriminációt a fiatal fekete jelentkezőkkel szemben. *Lásd* Amanda Agan & Sonja Starr, *Ban the Box, Criminal Records, and Racial Discrimination: A Field Experiment*, 133 Q.J. ECON. 191, 208-11, 222 (2018); *vö.* Osborne Jackson & Bo Zhao, *The Effect of Changing Employers' Access to Criminal Histories on Ex-Offenders' Labor Market Outcomes: Evidence from the 2010-2012 Massachusetts CORI Reform* (Fed. Rsrv. Bank of Bos., Working Paper No. 16-30, 2017) (a

változás "munkaerő-kínálati számláját" kínálja, amely szerint kevesebbet vesznek fel, mert a volt elkövetők válogatósabbá válnak a jelentkezési helyeket illetően, miután a büntetett előéletre vonatkozó kérdések már nem jelentenek akadályt).

a status quo elégtelen, *mi a* tétje a kudarcnak, és *milyen okok miatt* nem sikerül az adatkezelés. Ezek a diagnózisok különböző állításokon alapulnak, amelyek arra vonatkoznak, hogy az információ hogyan okozhat kárt, hogyan használhat az információ az embereknek, és hogyan kellene a jogi reformereknek megközelíteniük az adatkezelés projektjét.

1. Hagyományos számlák: Adatvédelem mint ellenőrzés és hozzáférés

Sok tinta folyt már arról, hogy az adatvédelmi jog nem biztosítja az érintettek autonómiáját, és így gátolja a magánélethez kapcsolódó egyéni és társadalmi javak megvalósulását. Ezek a kritikák számos különböző beszámolót adtak arról, hogy az értesítés és beleegyezés rendszerei hogyan és miért nem biztosítják, hogy az emberek megtartják az adataik feletti ellenőrzést és hozzáférést. Egyesek azzal érvelnek, hogy a sok "zsugorított" szerződéshez hasonlóan az értesítésre és beleegyezésre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó adatvédelmi szolgáltatási feltételek is egy jogi fikció alapján működnek.⁵⁷ Az egyének nem olvassák el azokat az adatvédelmi irányelveket, amelyekhez hozzájárulnak, és nincs valódi lehetőségük arra, hogy alkudozzanak az azokban foglalt feltételekről.⁵⁸ Mások azt hangsúlyozzák, hogy a személyes adatok nem riválisok, nem törölhetők és újrafelhasználhatók, ami azt jelenti, hogy az adatok áramlása és felhasználása a technológiák és üzleti modellek fejlődésével együtt változhat. Ez teszi az adatokat alkalmatlanná egy olyan szabályozási megközelítésre, amely a tájékozott, egyéni döntés egyszeri gyakorlásán alapul.⁵⁹ A hozzájárulás könnyen megkerülhető vagy manipulálható sötét mintákon keresztül, különösen az optimális adatszerzésre tervezett digitális környezetben.⁶⁰

---

⁵⁷ A "Shrinkwrap" szerződések a termék csomagolásának részeként mellékelt szerződésekre utalnak (innen a név). A termék használata a szerződés elfogadásának minősül. Az ilyen "vedd vagy hagyd" szerződések másik elnevezése az adhéziós szerződés.

⁵⁸ Lásd Katherine J. Strandburg, *Szabad zuhanás: The Online Market's Consumer Preference Disconnect*, 2013 U. CHI. LEGAL F. 95, 143; Jonathan A. Obar & Anne Oeldorf-Hirsch, *The Biggest Lie on the Internet: Ignoring the Privacy Policies and Terms of Service Policies of Social Networking Services*, INFO23. COMM'N & SOC'Y 140-42128, (2020). Az adatvédelmi irányelvek gyakran hosszúak és tele vannak jogi nyelvezettel. Emellett mindenütt jelen vannak. Egy tanulmány 2008szerint egy átlagos felhasználónak csak egy év alatt hetvenhat napjába telne elolvasni az összes adatvédelmi szabályzatot, aminek országos becslést éves alternatív költsége 781 milliárd dollár. Lásd Aleecia M. McDonald & Lorrie Faith Cranor, *The Cost of Reading Privacy Policies*, 4 J.L. & POL'Y FOR THE INFO. SOC'Y, (2008)543, 564

⁵⁹ Ezt a hiányosságot számos adatvédelmi kutató kimerítően feldolgozta. Neil Richards és Woodrow Hartzog hasznos tipológiát adnak, amely kategorizálja a hozzájárulás különböző módjait, amelyek nem biztosítják a magánélet védelmét a digitális környezetben. Lásd Neil Richards & Woodrow Hartzog, *The Pathologies of Digital Consent*, WASH96. U. L. REV. 1461 (2019). Elettra Bietti hasznos vizsgálódást nyújt e kudarc normatív tétjéről. Lásd Elettra Bietti, *Consent as a Free Pass: Platform Power and the Limits of the Informational Turn*, PACE40 L. REV. 310 (2019). Az értesítés és a beleegyezés tompa hangsúlyozása az egyszeri beleegyezésre a gyűjtés helyén szintén rosszul illeszkedik a megfelelő információáramlással kapcsolatos kontextus-specifikus aggályokhoz. Lásd NISSENBAUM, *supra* note **Error! Bookmark not defined.**; lásd még Madelyn Sanfilippo, Brett Frischmann & Katherine Standburg, *Privacy as Commons: Case Evaluation Through the Governing Knowledge Commons Framework*, 8 J. INFO. POL'Y (1162018) (a "rules- in-use" fogalmát kínálja fel, amely magában foglalja mind a névleges szabályokat, mind a tényleges gyakorlatokat, amelyek az etikus információátadást szabályozzák).

⁶⁰ Solon Barocas & Helen Nissenbaum, *Big Data's End Run Around Anonymity and Consent*, in

Az értesítés és a hozzájárulás nem ad választ arra a szabályozási résre sem, amely a magánélet védelmére vonatkozó jogi követelmény és a magánélet technikai kialakítással történő gyakorlati megkönnyítése vagy csorbítása között tátong.⁶¹

Míg az adatvédelmi jog számos kritikája arra összpontosított, hogy az értesítés és a beleegyezés nem biztosítja a magánélet egyéni és társadalmi javak biztosítását, vannak egymással versengő beszámolók arról is, hogy pontosan mik is ezek a javak.⁶² A jogi és filozófiai elméletek általában a magánéletet előfeltételnek vagy instrumentális jognak tekintik - annak részének, amit egy igazságos társadalom nyújt az egyéni autonómia vagy az egyéni méltóság szilárd védelmének biztosítása érdekében.⁶³ E nézet szerint a magánélet sérülése azokat a létfontosságú feltételeket fenyegeti, amelyek elősegítik az egyén azon képességét, hogy önállóan gondolkodjon, kiváltságos kapcsolatot élvezzen belső vágyaival, ismerje saját elméjét és azt tetszése szerint fejezze ki, valamint hogy társadalmi, politikai és gazdasági lényként saját maga alakítsa ki magát.

Az egyéni önazonosságra való összpontosítás az adatkezelés kanonikus céljában: az információs önrendelkezésben fejeződik ki.⁶⁴ Ez a cél összhangban van a magánélet mint ellenőrzés klasszikus jogi felfogásával, amely módot kínál az önrendelkezés biztosítására és érvényesítésére. A magánélet számos korai és befolyásos jogi elmélete elfogadta a magánéletnek az ellenőrzés egy sajátos formájaként való felfogását. Például Alan Westin: *Privacy and Freedom: Locating the Value in Privacy (A magánélet értékének meghatározása)* a magánéletet úgy határozza meg, mint "az egyének, csoportok vagy intézmények azon igényét, hogy maguk határozzák meg, mikor, hogyan és milyen mértékben közölnek róluk információt másokkal".⁶⁵ Charles Fried úgy határozza meg a magánéletet, mint "nem egyszerűen a rólunk szóló információk hiányát mások tudatában[,] hanem inkább ... a rólunk szóló információk feletti ellenőrzést".⁶⁶ Az újabb tudományosság hasonlóan elfogadta ezt a nézetet. A. Michael Froomkin a magánéletet úgy határozza meg, mint "a magunkról szóló információk megszerzésének vagy kiadásának ellenőrzésére való képességet".⁶⁷ Jerry Kang a következőképpen határozza meg

---

MAGÁNÉLET, NAGY MENNYISÉGŰ ADAT ÉS A KÖZLŐ: KERETEK A BEAVATKOZÁSHOZ 56-6144, (Julia Lane, Victoria Stodden, Stefan Bender & Helen Nissenbaum szerk., 2014). A sötét mintákról lásd Arvind Narayanan et al, *Dark Patterns: Múlt, jelen és jövő*, ACM18 Queue 68 (2020).⁶¹ Lásd Ari Ezra Waldman, *Privacy Law's False Promise*, WASH97. U. L. REV. 773,786 (2020); WOODROW HARTZOG, *PRIVACY'S BLUEPRINT: THE BATTLE TO CONTROL THE DESIGN OF NEW TECHNOLOGIES* (2018).

⁶² DANIEL J. SOLOVE, *UNDERSTANDING PRIVACY 1* (2008) ("A magánélet azonban egy zavaros fogalom. Senki sem tudja megfogalmazni, hogy mit jelent. Jelenleg a magánélet egy átfogó fogalom, amely magában foglalja (többek között) a gondolatszabadságot, a test feletti ellenőrzést, az otthoni magányt, a személyes információk feletti ellenőrzést, a megfigyeléstől való mentességet, a jó hírnév védelmét, valamint a házkutatással és lefoglalással szembeni védelmet.")".

⁶³ NISSENBAUM, *supra* note **Error! Bookmark not defined...**

⁶⁴ Neil Richards & Woodrow Hartzog, *A Duty of Loyalty for Privacy Law*, WASH99. U. L. REV. (megjelenés: 2021) (kézirat 23. o.); Woodrow Hartzog & Neil Richards, *Privacy's Constitutional Moment and the Limits of Data Protection*, 61 B.C. L. REV. 1687, 1695-96 (2020).

⁶⁵ ALAN WESTIN, MAGÁNÉLET ÉS SZABADSÁG: (71967).

⁶⁶ Charles Fried, *Privacy*, YALE77 L.J. (475,1968482) (kiemelés kihagyva).

⁶⁷ A. Michael Froomkin, *A magánélet halála?*, STAN52. L. REV. 1461,1463 (2000).

"az egyén ellenőrzése a személyes adatok feldolgozása - azaz megszerzése, közzététele és felhasználása - felett".⁶⁸

Az információs önrendelkezés összhangban van a magánélet mint hozzáférés klasszikus jogi felfogásával is. E nézet szerint a magánélet egy olyan állapot, amelyet "a másoknak az információ, a figyelem és a közelség révén való hozzáférésének mértékével mérnek".⁶⁹ A magánszféra mint hozzáférés elmélete hasonló a magánszféra mint ellenőrzés elméletéhez, mégis különbözik attól, mivel a magánszférát nem egyfajta gyakorolható cselekvőképességként, hanem olyan állapotként tételezi, amelyben az egyének néha találják magukat. Ez viszont azt eredményezi, hogy e nézet hívei kevésbé hajlandóak a magánélet normatív elszámolásait annak meghatározására redukálni, hogy ki tartja meg az információ feletti jogos ellenőrzést.⁷⁰ Ruth Gavison, e nézet egyik képviselője, ezt a szemléletet a magánélet védelmére vonatkozó törvényekben követi nyomon, amelyek a tudás és az információ behatolásával foglalkoznak: milyen feltételek mellett lehet valakiről tudomást szerezni, ki mit tudhat meg, hogyan lehet ezt a tudást felhasználni, és milyen hatásokat eredményezhet a tudás ilyen felhasználása.⁷¹

2. Alternatív számlák: A magánélet társadalmi értéke

Mások az értesítés és a beleegyezés kudarcát a magánéletet ért károk társadalmi természetéhez kötik, megjegyezve az információáramlás kontextuális jellegét,⁷² az általa okozott kollektív cselekvési problémákat és piaci kudarcokat,⁷³ az egyéni tranzakciókból származó externáliákat és⁷⁴ az individualista referenciakeretek episztemikus korlátait.⁷⁵ Ezek a diagnózisok a magánélet védelmének alternatív értelmezését követik, hangsúlyozva a magánélet társadalmi értékét, és elutasítva a magánélet védelme mögött meghúzódó atomista elképzeléseket, mint információs önrendelkezést. Ezek a beszámolók az autonómiának egy sűrűbb koncepcióját terjesztik elő, amely magában foglalja a magánélet fontosságát a közpolgárság és a közkormányzatiság feltételeinek előmozdításában.

Priscilla M. Regan például azzal érvel, hogy a magánélet társadalmi szempontból fontos, mert elősegíti a demokratikus politikai virágzást azáltal, hogy védi a

---

⁶⁸ Jerry Kang, *Information Privacy in Cyberspace Transactions*, 50 STAN. L. REV. 1193, 1203 (1998).

⁶⁹ NISSENBAUM, *supra* note **Error! Bookmark not defined.**, at 70.

⁷⁰ *Lásd pl.* Jeffrey Raiman, *Privacy, Intimacy and Personhood*, 6 PHIL. & PUB. AFFS. 26, 30 (1976).

⁷¹ Ez a lista összhangban van Ruth Gavison nagy hatású nézetével, amely szerint a magánélet a másoknak az információ, a figyelem és a fizikai közelség révén való hozzáférésének mértékét jelenti. *Lásd* Ruth Gavison, *Privacy and the Limits of Law*, YALE 89 L.J. (421,1980).423

⁷² *Lásd* NISSENBAUM, *supra* note **Error! Könyvjelző nincs definiálva.**, 127-57. o.

⁷³ *Lásd* Katherine J. Strandburg, *Szabad zuhanás: The Online Market's Consumer Preference Disconnect*, U2013. CHI. L.F. 95-97.95,

⁷⁴ *Lásd* Solove, *supra* note, 40,1889-93; Joel R. Reidenberg, N. Cameron Russell, Alexander J. Callen, Sophia Qasir & Thomas B. Norton, *Privacy Harms and the Effectiveness of the Notice and Choice Framework*, 11 I/S: J.L. & POL'Y FOR INFO. SOC'Y 485, 492-94 (2015); Omri Ben-Shahar, *Data Pollution*, J11. LEGAL ANALYSIS (104,2019).104

⁷⁵ *Lásd* COHEN, *Supra* note at 3,67.

szabad egyesülés és szólásszabadság⁷⁶. Hangsúlyozza a magánélet közös tétjét is, tekintettel a piaci erőkre, amelyek megnehezítik, hogy bármelyik egyénnek is legyen magánélete, hacsak nem garantálnak mindenki számára egy minimumot.⁷⁷ Helen Nissenbaum a magánéletet mint megfelelő információáramlást mutatja be, ahol a kontextusnak megfelelő információmegosztást a társadalmilag kialakult normák alapján határozzák meg.⁷⁸ Eszerint a magánélet a megfelelő információáramlásra való igényt jelenti, amelyet a társadalmi élet különböző normáit alkotó "korlátok hálóját" szabályoz.⁷⁹ Azok a gyakorlatok, amelyek aláássák a magánéletet, és megzavarják vagy szétfeszítik a korlátok e hálóját, "nem pusztán fenyegetik" a magánéletet mint marginális értéket, hanem "potenciálisan a társadalmi és politikai élet szövetét tépik szét".⁸⁰

Julie E. Cohen a társadalmi magánéletről szóló beszámoló egy olyan változatát kínálja, amely az autonóm szubjektum liberális felfogásától eltérve a magánéletet a társadalmilag konstruált szubjektum számára létfontosságúnak tekinti.⁸¹ E szubjektum számára "[a] magánszféra védelmet nyújt a dinamikus, kialakulóban lévő szubjektivitás számára" az adatvezérelt kísérletektől, amelyek célja, hogy ezeket a szubjektumokat "rögzítetté, átláthatóvá és kiszámíthatóvá" tegye.⁸² Ez a képesség létfontosságú az önmeghatározáshoz, a kritikus önreflexióhoz és a tájékozott állampolgársághoz - a liberális demokrácia szükséges feltételeihez.⁸³

Ezek a sűrű beszámolók együttesen két érvet hoznak fel az adatosítás (vagy a magánélet eróziójának) társadalmi hatásaival kapcsolatban. Először is, hogy az egyén önformálódási képességét elősegítő, a magánéletet megőrző erős feltételek csak társadalmi szinten létezhetnek; azaz ahhoz, hogy egy személynek magánélete legyen (és így az önformálódás szükséges feltételei), mindannyiunknak magánélettel kell rendelkeznie. A magánélet tehát olyan érték, amelyet társadalmilag kell megvalósítanunk, nem pedig egyénileg. Másodsor, hogy *társadalmi értéket jelent*, ha az egyénnek megadjuk az önismeret fejlesztésének és e tudás érvényesítésének képességét (amelyet erős magánélet-védelemmel biztosítunk). Például egy virágzó demokráciához olyan egyénekre van szükség, akik ismerik és érvényre tudják juttatni saját akarataikat. A magánélet és az általa elősegített egyéni önformálás tehát nemcsak az egyén mint egyén, hanem általában véve a társadalom számára is fontos, mivel autonóm módon cselekvő polgárok nélkül nincs demokrácia. Mindkét érv hangsúlyozza az adatosítás és a magánélet eróziójának jelentős társadalmi hatásait és következményeit.

---

⁷⁶ PRISCILLA M. REGAN, JOGALKOTÁS A MAGÁNÉLET VÉDELMEBEN: TECHNOLÓGIA, TÁRSADALMI ÉRTÉKEK ÉS KÖZPOLITIKA (2251995).

⁷⁷ *Lásd id.* 227-31. Neil Richards hasonló állítást fogalmaz meg a szellemi magánélet védelmének szükségességével kapcsolatban a szabad véleménynyilvánítás érdekében. *Lásd* Neil M. Richards, *Intellectual Privacy*, 87 TEX. L. REV. 387, 403-07 (2008).

⁷⁸ NISSENBAUM, *supra* note **Error! Bookmark not defined.**, 140-41. o.

⁷⁹ *Id.* 128.

⁸⁰ *Id.*

⁸¹ Julie E. Cohen, *What Privacy Is For*, Harv126. L. Rev. (19042013).

⁸² *Id.* 1905.

⁸³ *Id.*

Ezek a sűrűbb beszámolók helyesen azonosítják a magánélet sérülését előidéző társadalmi hatásokat és a magánélet sérülésének társadalmi következményeit; és valóban központi jelentőséget tulajdoníthatnak az adatosítás társadalmi következményeinek. Mindkét érv azonban az adatfikáció kezelésének társadalmi hasznát az egyének önismeret-képzésre és önmegvalósításra való képességére gyakorolt káros hatásaiban alapozza meg. Így ezeknek az érveknek a normatív alapja továbbra is az egyéni autonómia marad: az adatfikáció akkor helytelen és káros mind az egyének, mind a társadalom számára, ha veszélyezteti az egyének azon képességét, hogy kifejlesszék és cselekedjenek saját akaratuk szerint. Így, bár ezek a beszámolók az adatfikáció társadalmi hatásait helyezik a középpontba, ezek a hatások az elsődleges feladat - a magánélet védelmének biztosítása az adatfikációval szemben az egyéni önalakítás és az önmegvalósítás feltételeinek biztosítása érdekében - téjténeke növelésére vagy kihívásainak fokozására szolgálnak.

Az autonómiáról szóló standard és vastag beszámolók egyaránt tájékoztatnak arról, hogy a kritikusok hogyan látják a magánélet védelmére vonatkozó jogszabályok kudarcának téjténeke. Ezek szerint az adatelőállítási gyakorlatok akkor helytelenek, ha manipulációhoz vezetnek, az adatpiacon (és azon túl) aláássák az önrendelkezést, megfagyaszttják az önkifejezést, vagy olyan adatkivonási és algoritmikus kormányzati formákat foglalnak magukban, amelyek sértik az egyén azon képességét, hogy erkölcsi ágensként cselekedjen.⁸⁴

Ezek a beszámolók az adatkezelés reformjának módjára vonatkozó nézeteket is irányadóak. Amint azt a III. részben tárgyalom, az autonómiával és a méltósággal kapcsolatos aggodalmak vezetnek a méltóságteljes erőfeszítéseket, hogy csökkentse a belső élet adatosításának árucikké válását, és növeljék az adatáramlások szabályozási felügyeletét, amelyek visszahatnak a felhasználókra olyan módon, hogy jogtalanul aláássák önkaratukat. A kontroll elvesztése és az adatok értékéhez fűződő egyértelmű jogi jogok hiánya miatt érzett aggodalom motiválja a proprietariánus törekvéseket, hogy az érintettek számára formalizálják ezeket a jogokat. Ezek a reformok és más reformok arra összpontosítanak, hogy növeljék az érintettek azon képességét, hogy meghatározzák, hogyan (és milyen feltételek mellett) gyűjtik, dolgozzák fel és használják fel adataikat.

---

⁸⁴ A magánélet és a digitális jogok számos aktivistája foglalkozik ezekkel a hatásokkal, különösen a személyes adatok megsértéséből profitáló magánrendszerekkel összefüggésben. A manipulációról lásd Susser, Roessler & Nissenbaum, *supra* 50. lábjegyzet, 4-12., 34-44. o.; valamint Ryan Calo, *Digital Market Manipulation*, 82 GEO. WASH. L. REV. 995, 1007-12, 1024-34 (2014). Az erodált önrendelkezési jogról lásd WOODROW HARTZOG, *PRIVACY'S BLUEPRINT: THE BATTLE TO CONTROL THE DESIGN OF NEW TECHNOLOGIES* 21-55 (2018); és Neil Richards & Woodrow Hartzog, *The Pathologies of Digital Consent*, 96 WASH. U. L. REV. 1461, 1476-91 (2019). Az önkifejezés chilling hatásairól lásd Danielle Keats Citron, *Law's Expressive Value in Combating Cyber Gender Harassment*, MICH108. L. REV. 373 (2009); valamint Danielle Keats Citron & Jonathon W. Penney, *When Law Frees Us to Speak*, 87 FORDHAM L. REV. 2317, 2319-20, 2329-32 (2019).

Az adatkivonásról és az algoritmikus kormányzásról lásd Jennifer Cobbe & Elettra Bietti, *Rethinking Digital Platforms for the Post-Covid-19 Era*, CTR. FOR INT'L GOVERNANCE INNOVATION (20212,. május), <https://www.cigionline.org/articles/rethinking-digital-platforms-post-covid-19-era> [<https://perma.cc/9D8T-8RUV>].

II. ADATKAPCSOLATOK ÉS TÁRSADALMI HATÁSAIK

Az adatkezelés különböző elméleteinek értékelésének egyik módja annak vizsgálata, hogy ezek az elméletek hogyan képzelik el (és javasolják az adatáramlások által strukturált társadalmi kapcsolatokra való fellépést).⁸⁵ Ahhoz, hogy megértsük az adatok viszonyrendszerének jelentőségét, vizsgáljuk meg részletesebben, hogy az adatok hogyan viszonyítják az embereket egymáshoz, hogyan eredményezhetnek ezek a kapcsolatok társadalmi hatásokat, és hogy az adatkezelési jog jelenlegi és javasolt formái mely kapcsolatoknak tulajdonítanak (és melyeknek nem) jogi relevanciát.

A. Az adatkezelés társadalmisítási problémája

Júliusban adatvédelmi 2018,aktivisták arról számoltak be, hogy az FBI a Nemzeti Szabványügyi és Technológiai Intézettel együtt értékeli a tetoválásfelismerő technológia hatékonyságát.⁸⁶ Az értékelés elvégzéséhez az FBI hozzáférést biztosított a TAG-IMAGE adatbázisához - amely több ezer rabtetoválás képét tartalmazza, amelyeket börtönben raboktól és letartóztatottaktól gyűjtöttek - tizenkilenc vállalati és tudományos csoportnak azzal a céllal, hogy olyan képfelismerő technológiákat fejlesszenek ki, amelyek képesek azonosítani a személyeket a tetoválásaik alapján, valamint azonosítani a különböző bandákhoz való tartozást jelző tetoválásokat.⁸⁷

⁸⁵ Ez a funkció az "adatkapcsolatok" fogalmát a korábbi munkákból adaptálja. Nick Couldry és Ulises A. Mejias az "adatkapcsolatok" kifejezést használja a társadalmi adatok rögzítésének és feldolgozásának folyamatára, amely szerintük egy új, folyamatos nyomon követésen alapuló társadalmi rendet eredményez. *Lásd* Nick Couldry & Ulises A. Mejias, *Data Colonialism: Rethinking Big Data's Relation to the Contemporary Subject*, 20 TELEVISION & NEW MEDIA 336, 336 (2018). Az adatok társadalmi viszonyait mind jogi, mind technikai rendszerek alkotják, amelyek befolyásolják az adatok létrehozásának, gyűjtésének, továbbításának és felhasználásának módját.

⁸⁶ Dave Maass, *FBI kívánságlista: ELEC. FRONTIER TALÁLT.* (2018. július 16.), <https://www.eff.org/deeplinks/2018/07/fbi-wants-app-can-recognize-meaning-your-tattoos> [<https://perma.cc/V48D-DD6V>].

⁸⁷ A TAG-IMAGE egyike a biometrikus jelölések számos formájának, amelyek a következő generációs azonosítási rendszerben szerepelnek, és amelyeket a biometrikus azonosítási képességek folyamatainak automatizálására és a biometrikus jelölések nyomon követésének kiterjesztésére használnak az FBI automatizált ujjlenyomat-azonosítási rendszerében foglaltakon túl. A Biometrikus Kiválósági Központ (BCOE) az ügynökség elsődleges csoportja, amely a biometria és a személyazonosság-kezelés fejlesztésén dolgozik. A BCOE megjegyzi, hogy a tetoválások és más biometrikus jelölések a bűnüldözés számára a személyazonosság ellenőrzésén túlmenően is felhasználhatók. Az automatizált felismerési szolgáltatások lehetővé teszik a nyomozók számára, hogy egy szonda vagy egy lekérdezési kép segítségével hasonló képeket találjanak. "Míg a kép-kép-összehasonlító technológia értéke nyilvánvaló az azonosítás szempontjából, a tetoválások és graffitik mögötti szimbolika és háttér ismeretének előnyei ugyanilyen értékesek lehetnek. Hírszerzési szempontból bizonyos szimbólumok vagy graffitik segíthetnek annak megállapításában, hogy egy személy kapcsolatban áll-e egy adott bandával, terrorista szervezettel vagy szélsőséges csoporttal. Ez segíthet annak meghatározásában, hogy az egyén vagy a banda milyen mértékben jelent fenyegetést a bűnüldöző szervekre vagy a közösségre, és esetleg az országszerte elkövetett bűncselekmények felismerésében és összekapcsolásában". CJIS Link, *Image-Based Matching Technology Offers Identification and Intelligence Prospects*, FED. BUREAU INVESTIGATION (201228, december), <https://www.fbi.gov/services/cjis/cjis-link/image-based-matching-technology-offers-identification-and-intelligence-prospects> [<https://perma.cc/WU7E-K4WE>].

Gondoljunk egy olyan forgatókönyvre, amelyben az FBI együttműködik egy "TattooView AI" nevű céggel, hogy tetoválásfelismerő termékeket és automatizált párosítást nyújtson - nem csak egy adott személyt azonosít a tetoválásán keresztül, hanem azt is meghatározza, hogy a tetoválása általánosságban bandatagságra utal.⁸⁸ Ezt az eszközt aztán a bűnüldöző szervek használják a potenciális bandatagok azonosítására, akiket fokozott rendőri megfigyelésnek vetnek alá.

Ezek a biometrikus adatok több fél között áramlanak - az eredeti letartóztatottól a TAG-IMAGE vezetőiig, harmadik felekig, például a TattooView AI-ig, a bűnüldöző tisztviselőig, aki őrizetbe veszi a feltételezett bandatagot. Az adatok több jogi rendszeren is áthaladnak: a büntetőjogon, a kormányzati közbeszerzési és üzleti titoktartási jogon, a szerződési jogon és a magánélet védelmére vonatkozó jogon. Fontos, hogy ez az áramlás két emberi eseménnyel kezdődik és ér véget: először is, egy személy lefényképezi a tetoválását, és hozzáadja a TAG-hez.

⁸⁸ A NIST-FBI2018 tárgyaláson kívül ez a forgatókönyv három tényből nyer hihetőséget.

Először is, a bűnüldöző szervek már most is nyomon követik és azonosítják a bandatagságot bizonyos közös tetoválások alapján. A bandadatbázisokról általában lásd Stefano Bloch, *Are You in a Gang Database?*, N.Y. TIMES (2020., február), <https://www.nytimes.com/2020/02/03/opinion/los-angeles-gang-database.html> [<https://perma.cc/6CJX-YLR3>] ("A bandatagként való önazonosítás a tetoválásokon és a rendőrök "bandához kapcsolódó" ruházatról szóló leírásain kívül a bandák megkülönböztetésére is szolgál."). Az LAPD Palantirral és a California Databases-szel való partnerségéről lásd Caroline Haskins, *Scars, Tattoos, and License Plates: This Is What Palantir and the LAPD Know About You*, BUZZFEEDNEWS (Sept.29,2020,3:00PMET), <https://www.buzzfeednews.com/article/carolinehaskins1/training-documents-palantir-lapd> [<https://perma.cc/TS5S-SH6V>] ("A Palantir segítségével a rendőrség név alapján kereshet embereket. De ... kereshetnek faj, nem, bandatagság, tetoválások, sebhelyek, barátok vagy családtagok alapján is. "Férfi, fehér, Peckerwood banda, koponyatetoválás. 'Személy, férfi, spanyol, Vineland Boys, rózsafüzér tetoválás.'"); és *CalGang®: A CalGang® egységről*, CAL. OFF. ATT'Y GEN. (2021), <https://oag.ca.gov/calgang> [<https://perma.cc/TM8E-TXHS>]. On the UK's gang database, see *Gangs Violence Matrix*, METRO. POLICE, (2021), <https://www.met.police.uk/police-forces/metropolitan-police/areas/about-us/about-the-met-gangs-violence-matrix> [<https://perma.cc/S2W8-UAQH>]. Lásd még James A. Densley & David C. Pyrooz, *The Matrix in Context: Taking Stock of Police Gang Databases in London and Beyond*, YOUTH20 JUST. 11 (2019). A georgiai bűnügyi utcai bandák adatbázisáról lásd Joshua Sharpe, *Georgia Gang Database Has Law Enforcement Hopeful, Critics Worried*, ATLANTA J.- CONST. (2020., febr.), <https://www.ajc.com/news/crime-law/georgia-gang-database-has-law-enforcement-hopeful-critics-worried/TJelxnLcBfLQQeWpTjY6EJ> [<https://perma.cc/YQ6B-2ATL>] ("A kritériumok közé tartozik a bandatagság beismerése; a bandatetoválás; a bandajelek személyes vagy graffitiben való megjelenítése; a "bandaruhának" vélt ruházat, színek, ékszerek és/vagy kendők viselése; a bandák dokumentumainak birtoklása vagy az azokban való hivatkozás; a bandatagokkal való együttlátás; az online bizonyítékok alapján történő azonosítás, a megbízható forrásból történő azonosítás vagy a bandabűncselekmény vádjával történő letartóztatás vagy a bandabűncselekmény gyanúja").

Másodszor, a bűnüldöző szervek már most is együttműködnek magáncégekkel, hogy hozzáférjenek az automatizált biometrikus személyazonosság-ellenőrzési és nyomozati eszközökhöz. Lásd Kashmir Hill, *The Secretive Company*

that Might End Privacy as We Know It, N.Y. TIMES (2021. 18.,) <https://www.nytimes.com/2020/01/18/technology/clearview-privacy-facial->

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

recognition.html [<https://perma.cc/MVD9-Y3SH>].

Harmadszor, a közelmúltban jelentették, hogy a Palantir már most is az alább leírtakhoz nagyon hasonló képességeket értékesít a bűnüldöző szervek számára. Haskins, *Supra* note 88.

KÉP (nevezzük Ádámnak); másodsor, egy ugyanilyen tetoválással rendelkező személyt tartanak fogva a képadatok felhasználásával (nevezzük Ben-nek).⁸⁹

Az ilyen adatáramlások szokásos adatvédelmi kritikái nemcsak azt hangsúlyozzák, hogy ez az adatáramlás jelentős tétje mind Ádám, mind Ben számára, hanem azt is, hogy Ádám adatait rendkívül kényszerítő körülmények között gyűjtötték (azaz amíg Ádámot börtönben tartották fogva), olyan célból (más bandatagok azonosítása), amellyel nem biztos, hogy egyetért, és amelybe nincs beleszólása. A biometrikus megfigyelés kritikájában jelentős erkölcsi és jogi jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy Adam az adatgyűjtés időpontjában nem volt cselekvőképes.⁹⁰

Ádám és Ben érdekei kellőképpen összhangban vannak, így Ádám jogi jogainak erősítése a TattooView AI-val szemben valószínűleg Ben érdekeit is védené. Ha Ádámnak szilárd jogot biztosítanak arra, hogy megtagadhassa tetoválásainak felvételét a

⁸⁹ Ez a funkció számos olyan forgatókönyvet vizsgál, amelyekben az egyik személyről gyűjtött adatok felhasználhatók egy másik személy ellen. Ezeket a forgatókönyveket keresztül számos gyakori és széles körben elterjedt adatkezelési gyakorlat társadalmi hatásait vizsgálhatjuk meg. Például az egyik személyre vonatkozó adatok hatással lehetnek egy másik személyre két adatkészlet összekapcsolása révén, a társadalmi hálózatokra vagy genetikai információkra vonatkozó adatok feltárásával, amelyek definíció szerint megosztott információk, vagy az egyik személy adataiból kiképzett és egy másik személy ellen használt előrejelző algoritmus alkalmazásával. Ez a kapcsolati hatás jelentős túlméretezett hatással járhat. A Cambridge Analytica például közvetlenül gyűjtött adatokat azoktól az emberektől 270,000, akik letöltötték a "thisisyourdigitallife" alkalmazást. Mivel a Cambridge Analytica hozzájutott ezeknek az embereknek a közösségi hálózati adataihoz (barátaik és családtagjaik profiljaihoz), mintegy 87 millió felhasználó (70,6 millió az Egyesült Államokban) profilinformációihoz jutott hozzá. Ezeket az információkat egy olyan hirdetéscélzási program betanítására használták fel, amely mikrocélzott politikai hirdetéseket juttatott el a Facebook egymillió 190 egyesült államokbeli felhasználójának egy bizonyos részéhez (valamint az Egyesült Királyságban és máshol élő felhasználókhoz), annak alapján, hogy milyen valószínűséggel reagálnak egy adott hirdetésre. *Lásd* Nicholas Confessore, *Cambridge Analytica és a Facebook: The*

Scandal and the Fallout So Far, N.Y. TIMES (Apr. 4, 2018)

<https://www.nytimes.com/2018/04/04/us/politics/cambridge-analytica-scandal-fallout.html>

[<https://perma.cc/UUX4-HGBA>]; Hannes Grassegger & Mikael Krogerus, *The Data That Turned the World Upside Down*, VICE

(Jan. 28, 2017, 9:15 AM), <https://www.vice.com/en/article/mg9vvn/how-our-likes-helped-trump-win>

[<https://perma.cc/9748-LBQM>]; Issie Lapowsky, *Facebook Exposed: 87 Million Users to Cambridge Analytica*, WIRED (ápr. 5, 2018, 4:43 PM),

<https://www.wired.com/story/facebook-exposed-87-million-users-to-cambridge-analytica/> [<https://perma.cc/V9A4-UW6D>]; Sam Meredith, *Facebook-Cambridge*

Analytica: A Timeline of the Data Hijacking Scandal, CNBC (ápr. 9, 2018, 5:51 AM EDT),

<https://www.cnb.com/2018/04/10/facebook-cambridge-analytica-a-timeline-of-the-data-hijacking-scandal.html> [<https://perma.cc/3BTL-2QLA>]; Owen Bowcott és Alex Hern,

Facebook and Cambridge Analytica face class action lawsuit, THE GUARDIAN (ápr. 20, 2018),

<https://www.theguardian.com/news/2018/apr/10/cambridge-analytica-and-facebook-face-class-action-lawsuit>.

⁹⁰ *Lásd pl.*, Complaint at ACLU3, v. Clearview AI, Inc., No. (9337839) Cir. Ct. Cook Cnty., May 2, 2020, <https://www.aclu.org/legal-document/aclu-v-clearview-ai-complaint> [<https://perma.cc/3NA9-VJMX>] ("A felperesek tagjai, ügyfelei és a programban résztvevők számára Illinois-ban a Clearview elfogta a biometrikus azonosítóik ellenőrzésének és a nyilvánosság előtt való mozgásnak a lehetősége, a titkos leleplezés vagy megfigyelés

veszélyétől mentesen, alapvető fontosságú.").
több mint hárommilliárd arcképmásolat az interneten elérhető képekről, mindezt a képeken szereplő személyek tudta és még kevésbé beleegyezése nélkül.>").

TAG-IMAGE, valószínűleg élni fog ezzel a jogával. Ezután a tetoválási képe adatait nem lehet felhasználni Ben őrizetbe vételére.

De gondoljunk egy alternatív forgatókönyvre: A TattooView AI nem az FBI TAG-IMAGE adathalmazából, hanem egy olyan adathalmazból fejleszti ki tetoválásfelismerő algoritmusát, amelyet a TattooView AI a TattooID megvásárlásakor kapott. A TattooID egy közösségi platform, ahol a tetoválások szerelmesei megoszthatják a tetoválásaikról készült fotókat, megjelölhetik a tetoválóművészüket, és kereshetnek tetoválások után. Tegyük fel, hogy Adam, egy volt bandatag, aki megbánta a bandatagságát, önként osztja meg tetoválási képeit a TattooID-en, és a bandatagsággal kapcsolatos tetoválásokként címkézi őket, abban a reményben, hogy segíthet más bandatagok azonosításában.

Ebben az alternatív forgatókönyvben az individualista elképzelések arról, hogy ezek az adatok hogyan árthatnak Ádámnak, nem ragadják meg azt, ahogyan ez az adatáramlás Benre hat. Ádámot nem kényszerítették arra, hogy megossza ezeket az adatokat, hanem önként tette. Ráadásul az adatok felhasználásának céljai összhangban vannak Ádám szándékával, és az ő szemszögéből nézve érvényes eredményt jelentenek. Ennek ellenére tény marad, hogy Ben jelentős következményekkel szembesül az adatáramlás miatt. Amennyiben Ben érdekei jogi és normatív szempontból is relevánsak, ez problémát jelent az adatkezelési jog számára.

B. Az adatok társadalmi kapcsolatainak feltérképezése függőleges és vízszintes tengelyek mentén

Az érintettek, az adatelőállítók és az adatfelhasználás által érintett harmadik felek közötti kapcsolatok két tengely mentén térképezhetők fel.

A függőleges tengely mentén az egyéni érintett és az egyéni adatgyűjtő (más néven adatfeldolgozó) közötti adatkapcsolat található. A függőleges adatkapcsolat az Adam és a TattooView AI közötti kapcsolatot írja le, amikor Adam beleegyezik a TattooView AI által meghatározott adatgyűjtési feltételekbe, és megosztja velük az adatait. Ez a vertikális adatkapcsolat strukturálja azt a folyamatot, amelynek során az érintettek kicserélik a róluk szóló adatokat az adatgyűjtő által nyújtott digitális szolgáltatásokért.

Ez a vertikális társadalmi kapcsolat technikailag az érintettől az adatgyűjtőhöz történő adatáramlásra keresztül, jogilag pedig az érintett és az adatgyűjtő közötti adatcsere feltételeit strukturáló szerződéses feltételeken, valamint a két fél közötti kiváltságokat, igényeket és kötelezettségeket meghatározó fogyasztóvédelmi és adatvédelmi jogi háttérrendszereken keresztül fejeződik ki. Ez a vertikális adatkapcsolat bizonyos értelemben jól ismert az adatkezelési jogban. Amint azt a III. rész részletesebben tárgyalja, az adatkezelés reformjára irányuló javaslatok figyelmet fordítanak arra, hogy a jog hogyan szabályozza ezt a vertikális kapcsolatot, hogyan strukturálhatja az érintettek és az adatelőállítók közötti egyenlőtlen kapcsolatokat, és hogyan oszthatók újra a két fél közötti kötelezettségek és jogok az egyensúlyhiány megszüntetése érdekében.

A vízszintes tengely azt írja le, hogy az adatelőállítás hogyan kapcsolja az érintetteket nem az adatgyűjtőkhöz, hanem egymáshoz és másokhoz, akik

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

osztóznak a releváns populációban.

jellemzők az érintettel. Az Ádám és Ben közötti kapcsolat horizontális adatkapcsolatot ír le.

Ez a horizontális kapcsolat technikailag olyan információs infrastruktúrákon keresztül fejeződik ki, amelyek az adatalanyok csoportos osztályozásán keresztül értelmezik az adatokat, és amelyek az osztályozásokat operacionalizálják, hogy visszahatással legyenek az adatalanyokra. Ezek a technikai kifejezések a csoportidentitás társadalmi tényét a közös preferenciákon, társadalmi mintákon és viselkedésmódokon keresztül fogják fel (és a felfogás során segítenek meghatározni), amelyek az embereket egymáshoz hasonlóvá teszik. Például az Ádám és Ben közötti horizontális adatkapcsolat a közös tetoválásuk alapján egy sajátos társadalmi jelentést fogalmaz meg. Ez a horizontális adatkapcsolat egy olyan társadalmi folyamatot strukturál, amelyben egy releváns közös jellemző (azaz a tetoválás) operacionalizálódik, hogy előrejelzést tegyen, és meghatározzon egy társadalmi jelentést (azaz a bandatagságot), és ennek a csoportosításnak megfelelően visszahasson egy csoporttagra (Ben).

A horizontális kapcsolatok valójában nem egy az egyhez kapcsolatok az olyan adatalanyok, mint Ádám, és az adatáramlás által érintettek, mint Ben között. Ezek populáció-alapú kapcsolatok. Például a tetoválása képének megosztása Ádámot nemcsak Bennel hozza horizontális kapcsolatba, hanem mindenkivel, akinek van tetoválása, és akire e megosztott tulajdonsága alapján lehet hatni. Ugyanez fordítva is érvényes. Ben nemcsak Ádámmal áll horizontális kapcsolatban, hanem mindenkivel, akinek van vele közös releváns populációs jellemzője (ebben az esetben a tetoválása), és aki megosztotta az erre a jellemzőre vonatkozó adatokat egy adatgyűjtővel.⁹¹ Az alábbi vita érthetőbbé tétele érdekében nevezzük azt a csoportot, amelyhez Ben tartozik, "Puse"-nek, hogy jelezzük az emberek azon populációját, amelyről Ádám tetoválásképeinek adatait használják, és az e populációban lévő többi egyént (a "többi Ben"-t) Bn-nek nevezzük.⁹² Azt a csoportot, amelyhez Ádám tartozik, "Pcollect"-nek nevezhetjük, hogy jelezzük azon emberek populációját, akikről tetoválásképe-adatokat gyűjtenek, és az ebben a populációban lévő többi egyénre (a "többi Ádámra") *A_n*-ként hivatkozhatunk.

Ezek a népességszintű kapcsolatok a horizontális kapcsolat mentén népességszintű érdekeket eredményeznek. Például Ben érdeklődését Ádám adatgyűjtése iránt úgy értelmezhetjük, mint Puse általánosabb érdeklődésének egy példányát Pcollect adatgyűjtése iránt. Ez az érdeklődés, ellentétben a függőleges reláció mentén lévő érdekekkel, nem redukálódik az adatok egyéni származására. Ben érdeke a Pcollect adatmegosztása iránt azon a hatáson alapul, amelyet ezen adatok felhasználása rá gyakorol. Ez a felhasználás attól függetlenül bekövetkezhet, hogy az adatokat tőle, Ádámtól vagy valaki mástól gyűjtötték. Ebben az értelemben nem az számít, *hogyan* az adatok kitől "származnak", hanem az, *hogyan* ezek az adatok mit mondanak Benről, és hogyan használják fel ezt a jelentést Benre gyakorolt hatásra. Ez az a populációs szintű érdeklődés, amely Ben (és mások, mint Ben) számára az olyan adatok iránt mutatkozik, amelyek egy releváns közös populációs jellemzőt fogalmaznak meg róluk. Amint a példa mutatja, ez az érdeklődés származhat a Ben által megosztott adatokból, az Ádám által megosztott

adatokból vagy másvalaki által megosztott adatokból. Ezen érdek minden egyes példánya lehet

---

⁹¹ Pcollect = [Adam, A₁, A₂, A₃, . . .], ahol A_n = a Pcollectben szereplő többi egyed.

⁹² Puse = [Ben, B₁, B₂, B₃, . . .], ahol B_n = a Puse többi egyede.

gyenge, de az egész adatelőállító gazdaságban nagy léptékben fordulnak elő, és horizontális kapcsolati hálókon keresztül összekötik az egyéneket sok más egyénnel.

Az egyik módja annak, hogy megértsük az adatkezelés nem kielégítő válaszát az adatgyűjtésből származó társadalmi hatásokra, amit "szocialitási problémának" nevezek, az adatkezelési törvény fogalmi elkötelezettsége az individualizmus (DIM) iránt. Ez az elkötelezettség a vonatkozó elemzést arra összpontosítja, hogy az adattermelés hogyan károsíthatja az érintetteket, és jogi válaszokat dolgoz ki az ilyen károkozásra. Míg ez az elkötelezettség javulást eredményezhet az olyan adatalanyok, mint Adam és az adatgyűjtők, mint a TattooView AI közötti vertikális adatkapcsolatban, nem foglalkozik azzal a szereppel, amelyet a horizontális adatkapcsolatok játszanak a társadalmi érték és a társadalmi kockázat előállításában. Ennek számos jelentős következménye van, amelyeket az alábbiakban részletesebben tárgyalunk.

C. A horizontális adatkapcsolatok jelentősége a digitális gazdaságban

Míg a horizontális adatkapcsolatok minimálisan relevánsak az adatkezelési jog szempontjából, központi szerepet játszanak abban, hogy az adattermelés hogyan termel társadalmi értéket és társadalmi kockázatot egyaránt. A digitális gazdaság számára az adattermelés mélyen - sőt, alapvetően - relációs jellegű.

Az adatáramlásokat a szó szoros értelmében úgy strukturálják, gyűjtik és állítják elő, hogy az embereket egymáshoz kapcsolják.⁹³ Az adatáramlások akkor hasznosak, ha az embereket egymáshoz kapcsolják. Az adatáramlásokat úgy tervezték, hogy bemutassák, hogy az emberek milyen módon hasonlítanak egymásra, és hogy értelmes dolgokat tárjanak fel egymásról: hogyan hasonlítunk egymásra biológiailag, személyközi, politikai és gazdasági szempontból.⁹⁴

⁹³ Lásd: BEN GREEN, AZ OKOS VÁROS: A TECHNOLÓGIÁT A HELYÉRE TETTÉNEK, HOGY A RECLAIM OUR URBAN FUTURE (2019); Rob Kitchin, *Big Data, new epistemologies and paradigm shifts*, 1 BIG DATA & SOCIETY (2014) (részletezve, hogy a Big Data-t nem egyszerűen a mennyiség jelöli, hanem - más jellemzők mellett - az is, hogy relációs jellegű, ami itt azt jelenti, hogy "közös mezőket tartalmaz, amelyek lehetővé teszik a különböző adathalmazok összekapcsolását", és rugalmas, "rendelkezik a kiterjeszhetőség (könnyen hozzáadhat új mezőket) és a méretezhetőség (gyorsan bővíthető) tulajdonságaival"); danah boyd és Kate Crawford, *Critical questions for big data*, INFORMATION15, COMMUNICATION AND SOCIETY, 662 (2012). Az adatok hasznosságáról, mivel képesek másokról információkat feltárni, lásd például: Sebastian Benthall & Jake Goldenfein, *Data Science and the Decline of Liberal Law and Ethics*, 7-8 (2020. október 2.), <https://ssrn.com/abstract=3632577> [<https://perma.cc/C2Q2-8D9L>].

⁹⁴ Szinte minden egyes személytől vagy személyes eszköztől gyűjtött adat képes relációs jellegű lenni. A közösségi médiaadatok nemcsak az egyénről, hanem a közösségi hálózatairól is árulkodnak (például preferenciákról és megfigyelésekről). Ezeknek az információknak politikai és társadalmi következményei is lehetnek. A hálózati adatok például felhasználhatók arra, hogy valószínűsítsék egy politikai jelölt vagy álláspont támogatását vagy ellenzését, és így célzott politikai hirdetéseket vagy szavazásra irányuló erőfeszítéseket tegyenek. Robert M. Bond, Christopher J. Fariss, Jason J. Jones, Adam D.I. Kramer, Cameron Marlow, Jaime E. Settle & James H. Fowler, *A 61-Million- Person Experiment in Social Influence and Political Mobilization*, 489 NATURE 295, 295-98 (2012). A hálózati adatok felhasználhatók a hitelpontszám előrejelzésére, és segíthetnek egy betegség, az öngyilkosságok és a fegyveres erőszak proaktív nyomon követésében és célba juttatásában. Ben Green, Thibaut Horel &

Andrew V. Papachristos,

Az adatáramlások az embereket a csoporthoz tartozás bizonyos kategóriái szerint osztályozzák és rendezik. A válogatás és osztályozás ezen folyamata az, ahogyan az egyén adatalanyként megjelenik, és ahogyan a termelésből származó gazdasági érték realizálódik. Más szóval, az egyénekre vonatkozó adatok azért hasznosak a digitális gazdaságban, mert segítenek meghatározni a releváns csoportkategóriákat. Ezeket a kategorizálásokat operacionalizálják, hogy az emberek osztályozásuk alapján értelmet nyerjenek, és az ilyen meglátások alapján vissza tudjanak cselekedni.

A népességre vonatkozó adatokat a viselkedés előrejelzésére és megváltoztatására szolgáló modellek kidolgozására, a piaci előnyök megszerzése érdekében a fogyasztók vagy a versenytársak bizalmas ismereteinek megszerzésére, valamint a nagyobb többletérték megtartására használják fel.⁹⁵ Az ilyen tevékenységek az érintettek olyan irányultságáról tanúskodnak, amely nem egyénként, hanem olyan csoportok tagjaiként ismeri el őket, amelyek közös jellemzőik és közös viselkedési mintáik révén jönnek létre.⁹⁶ Ez a folyamat az embereket társadalmi kapcsolataik és csoportos viselkedésük összességékként állítja be, és az érintetteket a csoportalapú meglátásokból származó viselkedésmintákként fogja fel. Ez az alapvető megközelítés teszi lehetővé és jövedelmezővé a viselkedési célzást, az előrejelzési feladatokat, a méretarányos kockázatértékelést és a modulált visszacsatolási rendszereket.⁹⁷

Az adatok relationalitása központi szerepet játszik abban, hogy az adatgyűjtés hogyan termel gazdasági értéket. Ez különbözteti meg az Adám adatainak értékét a gépi tanulás számára

---

Modeling Contagion Through Social Networks to Explain and Predict Gunshot Violence in Chicago, to20062014, JAMA177 INTERNAL MED.,326-33326, (2017). A fogyasztói genomtesztből származó genetikai adatok olyan információkat tárnak fel a rokonokról, amelyek segíthetnek a betegségek korai felismerésében, miközben a múltbeli faji megkülönböztetéssel való megbékélés és jóvátétel politikai és jogi projektjeibe is belehelyezik őket. *Lásd* ALONDRA NELSON, A DNS TÁRSADALMI ÉLETE: RACE, REPARATIONS, AND RECONCILIATION AFTER THE GENOME xii-xiii (2016). A helymeghatározási adatok a háztartásra vonatkozó információkat tárnak fel. Valójában szinte minden olyan, egy személyről begyűjtött adat, amely felhasználható arra, hogy előrejelzést készítsünk róla, vagy megkíséreljük megváltoztatni a viselkedését, felhasználható egy viselkedési modell formájában arra, hogy előrejelzést készítsünk, vagy megkíséreljük megváltoztatni mások viselkedését. Az adatok hasznosságáról, mivel képesek másokról információkat felfedni, lásd például Benthall et al., *supra* note Az intézményi⁹³. közgazdasági szakirodalom dicsőíti az adatok versenyértékét a testreszabás, az előrejelzés, a személyre szabás, az ösztönzés és a piacter kialakítása révén. *Lásd például:* *TheRiseofDataCapital*, MITTECH .REV . CUSTOM2 (2016), http://files.technologyreview.com/whitepapers/MIT_Oracle+Report-The_Rise_of_Data_Capital.pdf [<https://perma.cc/58C9-L2ZL>] ("Az adatok ma már a tőke egy formája, amely az új digitális termékek és szolgáltatások létrehozásában a pénzügyi tőkével azonos szinten áll."). Ez a szakirodalom összhangban van az emberi viselkedésnek a kibernetikában kialakult, előrejelző és valószínűségi alapon nyugvó felfogásával. *Lásd* JAMES R. BENIGER, THE CONTROL REVOLUTION: TECHNOLOGICAL AND ECONOMIC ORIGINS OF THE INFORMATION SOCIETY (1986). A az adatvédelem fogalmáról, lásd COHEN, 62-63. o. (*lásd* COHEN, 3,62-63. o.).⁹⁵ Salomé Viljoen, Jake Goldenfein & Lee McGuigan, *Design Choices: BIG8 DATA & SOC'Y*, július-december. at 2021,1,5.

⁹⁶*Lásd* JAKE GOLDENFEIN, MONITORING LAWS: (2019); FRANK PASQUALE, THE BLACK BOX SOCIETY: THE SECRET ALGORITHMS THAT CONTROL MONEY AND INFORMATION 191-94 (2015); Benthall & Goldenfein, *supra* note at 93,893.

⁹⁷ PASQUALE, *Supra* note 9696.

(ML) vagy mesterséges intelligencia (AI) alkalmazásai a kortárs digitális gazdaságban a személyes adatoknak a fogyasztók felügyeletének régebbi formái számára képviselt értékétől (és amelyek az adatvédelem jelenlegi jogi megközelítését alapozzák meg). A nagy adatállományú számítástechnika széles körű elterjedése előtt az olyan adatalanyokra vonatkozó adatok, mint Adam, azért lehettek értékesek, mert segítettek a vállalkozásoknak, a munkáltatóknak, a kormánynak és a biztosítóknak abban, hogy tudjanak dolgokat Adamról. És bizonyos mértékig még mindig ez teszi értékessé az Ádámról szóló adatokat.

Ami azonban az Ádámra vonatkozó adatokat különösen és kifejezetten értékessé teszi a mai digitális gazdaság számára, az az a képességük, hogy a vállalatoknak segítsenek előrejelzéseket készíteni vagy megváltoztatni *mások* viselkedését az Ádámmal közös releváns népszerűségi jellemzők alapján - más szóval, a népszerűségi szintű horizontális adatkapcsolatok alapján. Az adatoknak ez a kapcsolati értéke az, ami az adathozzáférés, -feldolgozás és -felhasználás nagy részét meghatározza. Az ML- és AI-alapú rendszerek megkülönböztető jellemzője, hogy felhasználhatók arra, hogy olyan dolgokat tudjanak Ádámról, amelyeket Ádám nem tud, azáltal, hogy az *An-ból* következtetnek vissza Ádámra. És ami még nagyobb jogi jelentőségű (vagy aggodalomra ad okot), az *An-ból* származó adatok felhasználhatók olyan modellek képzésére, amelyek "tudnak" dolgokat Bn-ről, egy olyan populációról, amely nem feltétlenül áll semmilyen vertikális kapcsolatban a rendszer tulajdonosával. Ez az at-scale adatelemzés kulcsfontosságú változása a korábbi digitális adatgyűjtési és -felhasználási megközelítésekhez képest, amelyek nem rendelkeztek hozzáféréssel az adataggregáció, a számítási képességek és a következtetési modellek olyan terjedelméhez és mértékéhez, amelyek az elmúlt évtizedben a digitális gazdasági tevékenységet jellemzik. Kiemeli továbbá a horizontális adatkapcsolatok fontosságát nemcsak az adatáramlásban való kibővített érdekek kifejezése, hanem az adatgyűjtők ösztönzőinek strukturálása szempontjából is, az érintettekkel való vertikális adatkapcsolatok mentén.

A digitális gazdaságban az adatok relationalitásának jelentőségének felismeréséből két következmény következik. Először is, téves az adatok horizontális relationalitását az adattermelés kezelésének feladatához képest mellékesnek tekinteni. Az adatok horizontális relationalitása valóban megfigyelhető externális hatásokat eredményez (az adatok alanyának és a status quo adatkezelésének szemszögéből); azonban helytelen, ha ezeket a hatásokat "külső" hatásoknak tekintjük az adatok céljaihoz és felhasználásaihoz képest, amelyek a jogalanyokat az adatokkal való tranzakciókra készítetik.⁹⁸ A horizontális kapcsolatok létrehozása nem olyan, mint a környezetszennyezés; ha a szennyezők "el tudnák varázsolni" a szennyezést, valószínűleg megtennék (már csak azért is, hogy megkíméljék magukat némi hírnévkárosodástól). De ugyanez nem mondható el az adatelőállítókról: az adatok relationalitása központi szerepet játszik az adatokban.

⁹⁸ Hogy egyértelmű legyen, az általános *leíró jellegű* állítással, miszerint az adattermelés externáliákat eredményez, azaz az adattermelés olyan társadalmi költségeket okoz, amelyek nem tükröződnek az egyes tranzakciókban, ez a Feature egyértelműen egyetért. *Lásd* Solove, *supra* note, 40,1880-83. o.; Reidenberg et al., *supra* note, 74,485-86. o. Ez a jellemző abban tér el az ilyen korábbi beszámolóktól, hogy az externáliák leíró apparátusát korlátozott elemzési értékűnek találja az adattermelés társadalmi hatásai mögött meghúzódó strukturális feltételek és az inegalitárius jellemzők megvilágításában.

az adatelőállítás üzletága, és nagyrészt az teszi az adatelőállítást gazdaságilag értékessé.

Másodszor, az adatok aggregált hatásai felerősítik ennek a kapcsolatnak a következményeit. Egy tipikus adatáramlásban bármely egyén adatai lényegében értelmetlenek, és a gyűjtésből való kilépés határköltése nagyon alacsony.⁹⁹ Az adatok összességében azonban rendkívül értékesek, és annál nagyobb az értékük, minél több adat kombinálható más típusú adatokkal.¹⁰⁰ Az algoritmusfejlesztés és a gépi tanulás számos különböző területén - a számítógépes látástól a természetes nyelvfeldolgozáson át az ellenséges gépi tanuláshoz - az az ökölszabály érvényes, hogy a modell képzési készletében szereplő adatok minősége és mennyisége a legnagyobb meghatározója az általános teljesítménynek.¹⁰¹ A több adat jobb modelleket jelent, ami olyan digitális termékeket eredményez, amelyek jobb előrejelzéseket tesznek mind az adatalanyokról, mind pedig a releváns jellemzőkkel rendelkező másokról.

---

⁹⁹ MICHAEL MANDEL, PROGRESSIVE POL'Y INST., AZ ADATOK GAZDASÁGI HATÁSA: WHY DATA IS NOT LIKE OIL, 6 (2017) ("[U]nused data, by herself, has uncertainable economic value. Értékük attól függ, hogy hogyan kombinálják és használják fel más adatokkal."); *lásd még* ERIC A. POSNER & E. GLEN WEYL, RADICAL MARKETS: UPROOTING CAPITALISM AND DEMOCRACY FOR A JUST SOCIETY 205-09 (2019) (az emberek mint "adattermelők" koncepciójának leírása, akik összességében a digitális gazdaságot működtetik); Alessandro Acquisti & Jens Grossklags, *Privacy and Rationality in Individual Decision Making*, IEEE SECURITY & PRIVACY, Jan./Feb. 2005, 24- 30. o. (kifejtve, hogy a hiányos információ, a korlátozott racionalitás és a racionalitástól való rendszerszintű pszichológiai eltérések hogyan befolyásolják az egyéni adatvédelmi érzékeny viselkedést); Alessandro Acquisti, Leslie K. John & George Loewenstein, *What is Privacy Worth?*, 42 J. LEGAL STUD. 249, 249- 74 (2013) (annak vizsgálata, hogy az egyének hogyan végzik a magánélethez fűződő értékítéleteket); Alessandro Acquisti, Curtis Taylor & Liad Wagman, *The Economics of Privacy*, 54 J. ECON. LITERATURE 442, 442- (922016) (kiemelve, hogyan alakultak a fogyasztók gazdasági elemzései a magánélet védelméről az idők során); Imanol Arrieta-Ibarra, Leonard Goff, Diego Jiménez-Hernández, Jaron Lanier & E. Glen Weyl, *Should We Treat Data as Labor? Moving Beyond "Free"*, 108 AM. ECON. ASS'N PAPERS & PROC. 38, 38-42 (2017) (egy olyan paradigma mellett érvelve, amelyben az adatokat nem tőkének, hanem munkának tekintjük).¹⁰⁰ Az adatok értékteremtésének részletes tárgyalását lásd a *fenti* I.A. szakaszban. A gépi tanulási közösségben szinte axiómának tekintik, hogy az adatkészletek annál értékesebbek, minél nagyobbak, és minél könnyebben lehet az adatokat más adatforrásokkal aggregálni. *Lásd a* 94. lábjegyzetben hivatkozott forrásokat; POSNER AND WEYL, *Supra* note. 99.

¹⁰¹ Pedro Domingos, *A Few Useful Things to Know About Machine Learning*, COMMUNICATIONS OF THE ACM 78, 84 (2012) ("More data beats a cleverer algorithm."); *lásd még* Alon Halevy, Peter Norvig & Fernando Pereira, *The Unreasonable Effectiveness of Data*, 24 IEEE INTELLIGENT SYS. 8, 8-12 (2009) ("Egy trillió szavas korpusz . . . még az emberi viselkedés nagyon ritka aspektusait is megragadja."); Amandalynne Paullada, Inioluwa Deborah Raji, Emily M. Bender, Emily Denton & Alex Hanna, *Data and Its (Dis)contents: A Survey of Dataset Development and Use in Machine Learning Research* (1NeurIPS Workshop2020: ML Retrospectives, Surveys & Meta-Analyses, Working Paper, 2020) ("Az adatkészletek fontosságát a gépi tanulási kutatásban nem lehet eléggé hangsúlyozni."); Chen Sun, Abhinav Shrivastava, Saurabh Singh & Abhinav Gupta, *Revisiting Unreasonable Effectiveness of Data in Deep Learning Era*, in PROCEEDINGS OF THE IEEE INTERNATIONAL CONFERENCE ON COMPUTER VISION 843, 843- (8522017) ("The success of deep learning ... can be attributed to . . . availability of large-scale labeled data.").

az érintettekkel. A nagymértékű adatgyűjtés és -összesítés ezért kulcsfontosságú versenyelőnyökké válik a digitális gazdaságban.

Ha az adatok relationalitását az adatok létrehozásának véletlen melléktermékeként kezeljük, akkor a funkciót hibaként diagnosztizáljuk. Az adatok előállításából származó relációs és aggregált hatások kombinációja arra ösztönzi a vállalatokat, hogy minél több adatot gyűjtsenek az érintettéktől. Az adatalányok viszont nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel ahhoz, hogy az adatgyűjtőkkel szemben érdemi kényszerítő erőt gyakoroljanak, mivel a gyűjtők erősen ösztönzik az ilyen adatok megszerzését. A probléma azonban nem egyszerűen a felek közötti relatív kényszerítő erő közötti aránytalanság, hanem inkább az a széles körű érdek, amely egyáltalán nem képviselteti magát ezekben az ügyletekben, még akkor sem, ha ezen érdekek kihasználásának gazdasági előnyei motiválják a digitális cégek adatgyűjtési gyakorlatát.

Az adatokhoz fűződő horizontális érdekek túlsúlya tehát strukturális eltérést okoz az érintettek és az adatgyűjtők közötti vertikális kapcsolatokban. Az adatalányok az adott adatáramlásban lévő érdekeknek csak egy töredékével rendelkeznek - és a fentiekben leírtak szerint az információkhoz fűződő érdekeik közül sok nem korlátozódik az adatgyűjtővel folytatott vertikális tranzakcióra sem. Eközben az adatgyűjtők rendkívül motiváltak arra, hogy minél több adatot gyűjtsenek minél több érintettől, hogy a horizontális adatkapcsolatokból származó ismeretek kiaknázásából származó jelentős előnyöket realizálhassák. A horizontális kapcsolatoknak az adatkezelési jogban való figyelembevétele nélkül az általuk képviselt érdekek és az adatgyűjtők által motivált magatartás nem vehető teljes mértékben figyelembe. Ha ezeket a hatásokat a magánélet további sérülésének megakadályozására irányuló feladathoz képest mellékesnek diagnosztizáljuk, az olyan reformok kidolgozását kockáztatja, amelyek nem felelnek meg a túlzott vagy túlságosan kockázatos adatelőállítás fegyelmezésének feladatának.

D. A horizontális adatkapcsolatok hiánya az adatkezelési jogban

Míg a horizontális adatkapcsolatok elsődleges fontosságúak annak magyarázatában, hogy az adatgyűjtők miért fejlesztenek infrastruktúrákat az adatáramlások összegyűjtésére és pénzzé tételére, nem sokat, vagy egyáltalán nem szerepelnek abban, hogy a jelenlegi adatkezelési jog hogyan osztja fel a digitális gazdaság szereplői közötti követeléseket, kiváltságokat és kötelezettségeket. Az adatkezelési jogban nem jelenik meg számos olyan releváns érdek, amely a népességszintű kapcsolatok mentén keletkezik az adattermelésben.

Ennek gyakorlati és normatív következményei is vannak. Először is, gyakorlati szempontból a horizontális adatkapcsolatokra vonatkozó jogi érdekek hiánya miatt a jog nincs összhangban e kapcsolatoknak a digitális gazdaságban betöltött jelentőségével. Amint azt fentebb tárgyaltuk, ez kizárhatja a vertikális kapcsolatok hatékony szabályozását is. A horizontális tengely mentén az egyénnel való kapcsolatteremtés imperatívuszai motiválják az adatgyűjtőket, és befolyásolják a köztük és az érintettek közötti csere feltételeit. A horizontális kapcsolatok ezért relevánsak az érintettek és az adatgyűjtők közötti vertikális kapcsolatok szabályozásának feladata

szempontjából.

Másodszor, a horizontális adatkapcsolatok hiánya a jogban azt eredményezheti, hogy az adatkezelési jog tévesen - vagy félreérthetően - értelmezi, hogy az adattermelés hogyan eredményez bizonyos típusú igazságtalanságokat. Mivel a lakossági szintű érdekek nem képviseltetik magukat, az adatkezelési jog nem indexálja az igazságtalanság olyan formáit, amelyek horizontális kapcsolatokon keresztül működnek. Ez a téves felfogás olyan adatkezelési rendszerekhez is vezethet, amelyek véletlenül kizárják az adattermelés társadalmilag előnyös formáit. Ezt a második következményt az alábbiakban részletesebben tárgyaljuk.

A horizontális adatkapcsolatok jogi marginalitása miatt az adatkezelési jog az adatelőállítás számos következményét nem veszi figyelembe. Ez magában foglalja az externáliákat (például Ben képviseletének hiányát) abban, hogy a jog hogyan számolja el a kockázatok és előnyök összegét az Ádám-tól a TattooView AI felé irányuló adatáramlásban. De nem foglalkozik az elosztási hatásokkal sem: az adatáramlás hogyan osztja el egyenlőtlenül az adattermelés előnyeit és kockázatait a digitális gazdaság szereplői között, gyakran a csoportidentitások mentén, amelyek az elnyomás és az uralom formáinak felírására szolgálnak. Például, ha Ben fekete, az adatkezelési törvény képtelensége arra, hogy Ben érdekeit képviselje Adam adatáramlásában, olyan problémákat vet fel, amelyek más (vitathatatlanul jelentősebb) normatív minőségűek, tekintettel arra, ahogyan ez az adatáramlás egy rasszizált társadalmi folyamatot materializál.

Az adatelőállítás bizonyos formái egyformán kitéhetik az egyéneket az adatgyűjtés kényszerítő formáinak, de a keletkező adatáramlásokból adódóan egyenlőtlenül súlyos következményekkel járhatnak. Míg a kényszerítő adatgyűjtési gyakorlatok általában igazságtalan vertikális viszonyokat jelenthetnek, az ebből eredő horizontális viszonyok normatívan eltérő, csoportalapú elnyomási formákat hozhatnak létre. Vegyük például, hogy az ICE és a CBP a közelmúltban a Venntel vállalatától mobiltelefonos helymeghatározási adatokat vásárolt, hogy a távoli határvidékeken a mobiltelefonok aktivitása alapján azonosítani és letartóztatni lehessen a feltételezett, papírokkal nem rendelkező bevándorlókat.¹⁰² A Venntel adatbázisában található helymeghatározási adatok mobiltelefonok millióinak helymeghatározási adatait követik nyomon, és olyan mobilalkalmazásokból származnak, mint például a játékok és az időjárás alkalmazások, amelyek hozzáférést kérnek a felhasználók helymeghatározási adataihoz. Az ICE licenceket vásárolt a Clearview AI-tól is, egy olyan arcfelismerő vállalatától, amely nemrégiben a közvélemény figyelmét is felkeltette a bűnüldöző szervek körében széles körben alkalmazott, kétes - esetleg illegális - adatgyűjtési gyakorlata miatt.¹⁰³ Mindkét esetben az érintettek milliói vannak kitéve a következőknek

---

¹⁰² Lásd Byron Tao & Michelle Hackman, *Federal Agencies Use Cellphone Location Data for Immigration Enforcement*, WALL ST. J. (Feb 20207.), https://www.wsj.com/articles/federal-agencies-use-cellphone-location-data-for-immigration-enforcement-11581078600?mod=hp_lead_pos5 [<https://perma.cc/PX7L-ET8C>]; lásd még Paul Blest, *ICE Is Using Location Data From Games and Apps to Track and Arrest Immigrants, Report Says*, VICE NEWS (Feb 107,2020,;36 AM), <https://www.vice.com/en/article/v7479m/ice-is-using-location-data-from-games-and-apps-to-track-and-arrest-immigrants-report-says>

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

[<https://perma.cc/72QS-Q5AH>].

¹⁰³ *Lásd Kim Lyons, ICE Just Signed a Contract with Facial Recognition Company Clearview AI,*

VERGE

(Aug. 14, 2020 3:19 PM ET),

<https://www.theverge.com/2020/8/14/21368930/clearview-ai-ice-contract-privacy-immigration>

a Clearview és a Venntel adatgyűjtési gyakorlata, amely nem felel meg az értelmes hozzájárulás követelményének. Sok érintett tisztességtelennek vagy igazságtalannak találhatja ezeket az adatkezelési gyakorlatokat, és kifejezheti érdeklődését az adatgyűjtési és -felhasználási gyakorlatok reformja iránt, hogy ezeket orvosolja.¹⁰⁴

Az adatok felhasználásának módjával kapcsolatos kockázatok azonban egyenlőtlenül oszlanak meg az érintettek körében. Ez viszont másfajta kárt jelent, mint az adatgyűjtés egyszerűen igazságtalan feltételei. A Venntel-adatáramlás horizontális adatkapcsolatokat hoz létre, amelynek során egy releváns közös jellemzőt (pl. a mozgásmintákat) operacionalizálnak, hogy előrejelzést készítsenek (okmányokkal nem rendelkező bevándorló), és e kategorizálásnak megfelelően visszahatnak egy csoporttagra (örizetbe vétel). Ez felerősíti ennek az adatáramlásnak a tétjét, valamint a közös jellemzőt, amely alapján cselekszik, a társadalmilag elnyomott csoporthoz való tartozás alapján. Azok az egyének, akik fajuk, etnikai hovatartozásuk, vallásuk vagy nyelvük miatt a bevándorlási hivatalnokok fokozott ellenőrzésének vannak kitéve, aránytalanul nagy kockázatot jelentenek magukra és a hozzájuk hasonlókra nézve, ha mozgásmintáikat - vagy a hozzájuk hasonlóké - ezeken az adatáramlásokon keresztül tartóztatják fel.

Ez nem a mozgásminták valamilyen eredendően nyomasztó tulajdonságának köszönhető. Ehelyett a "mozgásminták" mint releváns közös népszerűségi jellemző konstitutívva válnak annak szempontjából, hogy e népesség tagjait társadalmilag hogyan határozzák meg és hogyan hatnak rájuk elnyomó módon. A mozgásminták a papírokkal nem rendelkező bevándorlók hasznos azonosító jellemzőjévé válnak, majd a csoport tagjainak bevándorlási státuszuk alapján történő fogva tartására használják fel őket. Más szóval, ez a horizontális kapcsolat az elnyomás társadalmi folyamatát materializálja. Ha valaki *nem* tagja az érintett csoportnak (papírok nélküli bevándorló), elhanyagolható a kockázata az ilyen jellegű társadalmi információs károkozásnak, még akkor is, ha a tartózkodási helyére vonatkozó adatokat gyűjtik.

Ezek az egyenlőtlenül megosztó kockázatok arra utalnak, hogy még ott is, ahol az adatgyűjtés egyenlő feltételek mellett történik, a felhasználásból származó előnyök és kockázatok egyenlőtlenül oszlanak meg, felerősítve a kisebbségi csoporthoz tartozás káros társadalmi következményeit. Ez a kár normatív értelemben különbözik a potenciálisan igazságtalan adatgyűjtéstől. Az igazságtalanságot abban a társadalmi folyamatban jelöli meg, amelyet ez az adatáramlás megvalósít, nem pedig az adatgyűjtés körülményeiben. Az adatáramlással kapcsolatos aggodalmak csökkentése

---

[<https://perma.cc/JMY3-NB35>]. A Clearview AI úgy építette fel arcfelismerő adatbázisát, hogy nyilvánosan elérhető arcképeket gyűjtött a világhálóról, megsértve ezzel az illinois-i biometrikus adatok védelméről szóló törvényt, amely előírja a vállalatok számára, hogy a biometrikus adatok gyűjtése és felhasználása előtt értesíteniük kell a fogyasztókat. Biometrikus információk védelméről szóló törvény (BIPA), 740 ILCS/14, Pub. Act 095-994 (2008).

¹⁰⁴ Andrew Perrin, *Half of Americans Have Decided not to Use a Product or Service Because of Privacy Concerns*, PEW RESEARCH (Apr. 202014.), <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/04/14/half-of-americans-have-decided-not-to-use-a-product-or-service-because-of->

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

privacy-concerns/ [https://perma.cc/6LXC-B6JH]; Bruce Schneier, *We're Banning Facial
Recognition. We're Missing the Point*,
N.Y. TIMES (Jan. 20, 2020),
<https://www.nytimes.com/2020/01/20/opinion/facial-recognition-ban-privacy.html>
[https://perma.cc/K3VP-39K8].

a gyűjtés (igazságtalan) körülményeire, így alulreprezentálja mind a gyűjtés általános tétjét, mind annak normatív jelentőségét, hogy hogyan és miért oszlanak meg egyenlőtlenül ezek a tétek.

A társadalmilag előnyösebb helyzetben lévő csoportok akár olyan önkéntes adatgyűjtést is végezhetnek, amely számukra előnyös, míg a társadalmilag hátrányos helyzetű csoportok számára hátrányos. Az önkéntes adatalányok és az önkéntes harmadik felek közötti horizontális kapcsolatok olyan társadalmi folyamatokat valósíthatnak meg, amelyek felerősítik a csoportok közötti (elnyomó) különbségeket. Vegyünk például egy olyan forgatókönyvet, amelyben egy háztulajdonos (nevezzük Alice-nek) önként telepíti az Amazon Ringet, egy népszerű internet- és videokompatibilis kapucsengőt, amely lehetővé teszi a lakók számára, hogy távolról rögzítsék a verandájukat, és beszéljenek az egyénnel.¹⁰⁵ Sok Ring-felhasználóhoz hasonlóan Alice is csatlakozik a Ring Neighbors alkalmazáshoz, amely lehetővé teszi számára, hogy valós idejű bűnügyi és biztonsági riasztásokat kapjon és tegyen közzé.¹⁰⁶ Alice ismeri és helyesli a Neighbors és a helyi bűnüldöző szerv közötti partnerséget.

Alice-nek két szomszédja van, Beatrice (aki fehér) és Cara (aki fekete). Mivel az Alice gyűrűjéről gyűjtött adatok felhasználhatók Beatrice és Cara bejelentésére és fellépésére egy közös jellemző alapján (azaz mindannyian ugyanabban a kis körzetben élnek, amelyben a gyűrű alapú riasztások beavatkozáshoz vezethetnek), mindketten horizontális adatkapcsolatban állnak Alice-szel. Mind Beatrice, mind Cara harmadik félként vesz részt Alice és a Ring közötti tranzakcióban. Mindkettőjüket externáliák terhelik Alice és a Ring kapcsolatából, mivel az adatáramlásban nem képviselik magukat. Mindkettőjüknek előnyös lehet, ha a tornácuk Alice felügyelete alatt áll. És mindkettőjüket némi kockázat is terheli: a róluk szóló megosztott lakossági adatok Alice Ringjétől a Neighbor App, az Amazon és a helyi bűnüldöző szervek felé áramlanak. De Cara nagyobb veszélynek néz szembe

¹⁰⁵ Ring, at <https://www.amazon.com/stores/Ring/Ring/page/77B53039-540E-4816-BABB-49AA21285FCF>.

¹⁰⁶ RING, ring.com/neighbors [https://perma.cc/4CXY-6M9N]. A Neighbors több helyi 1,300 bűnüldöző szervvel kötött videómegosztó partnerséget. *Lásd Atlas of Surveillance*, EFF, <https://atlasofsurveillance.org/> [https://perma.cc/G2VL-2DCQ]; *lásd még: Khaleda Rahman, Police Are Monitoring Black Lives Matter Protests with Ring Doorbell Data and Drones, Activists Say*, NEWSWEEK (Aug. 9, 2020 10:46 AM EDT), <https://www.newsweek.com/amazon-ring-drones-monitor-protests-1523856> [https://perma.cc/KK6U-N4AK] (megjegyezve, hogy ezek a megállapodások "különleges hozzáférést" biztosítanak a hivataloknak az Amazon Ring Neighbors App-hoz és annak bűnügyi és biztonsági riasztásaihoz, és kiemelve ennek a hozzáférésnek a következményeit a faji igazságossági tüntetések során, 2020 valamint megjegyezve, hogy a tulajdonosok és az Amazon Ring közötti vertikális kapcsolat nem biztos, hogy elegendő a rendőrség felvételek megszerzésének megkerülésére); RoniMolla,

How Amazon's Ring is creating a surveillance network with video doorbells, Vox (Jan. 202028,) at <https://www.vox.com/2019/9/5/20849846/amazon-ring-explainer-video-doorbell-hacks>. .

az esetleges erőszak kockázata ebből a horizontális adatkapcsolatból, mint Beatrice-nak. Az Alice-szal való adatkapcsolata az egyik módja annak, hogy a faji hierarchia már létező, igazságtalan társadalmi folyamatai materializálódjanak. Ez a materializált társadalmi folyamat az, ami valószínűbbé teszi, hogy Alice megfigyelése Cara elleni erőszakhoz vezet a bűnüldöző szervek vagy más szomszédok részéről. Az Alice és Beatrice, illetve Alice és Cara közötti két horizontális kapcsolat tehát normatív értelemben eltérő jelentést hordoz: az egyik az externáliákból adódó termelési vagy elosztási ineffektivitásokat eredményezheti, míg a másik a rasszizmus reprodukálását vagy felerősítését szolgálhatja.

Ezek az aránytalan kockázatok azt sugallják, hogy még akkor is, ha az érintettek önkéntesen hozzájárulnak az adatgyűjtéshez, a vonatkozó horizontális kapcsolatok továbbra sem jelennek meg a jogban, ami felerősítheti a marginális csoporthoz tartozás káros és alárendelő következményeit.

III. DIM REFORMOK ÉS FOGALMI KORLÁTAIK

Ez a rész két kiemelkedő jogi reformjavaslatot értékel, amelyek az adatosítással kapcsolatos aggodalmakra válaszul születtek: a propertariánus javaslatokat és a méltóságteljes javaslatokat. A propertariánus javaslatok az adatgazdaságban növekvő vagyoni egyenlőtlenségekre reagálnak az adatok mint személyes vagyontárgyak feletti egyéni tulajdonjogok formalizálásával. A méltóságteljes javaslatok az egyéni autonómiát fenyegető túlzott mértékű adatkitermelésre úgy reagálnak, hogy az adatoknak mint a személyes önazonosság kiterjesztésének alapvető jogvédelmet biztosítanak. Bár mindkét reformtípusnak vannak bizonyos érdemei, mindkettőnek van egy közös koncepcionális hibája. Mindkettő arra tesz kísérletet, hogy az információkhoz fűződő jogi érdekeket individualista követelésekre redukálja, amelyek olyan individualista jogorvoslatok tárgyát képezik, amelyek strukturálisan képtelenek az adattermelés horizontális, populációs szintű érdekeinek képviselésére. Ez viszont lehetővé teszi, hogy a társadalmi információs károk jelentős formáit ne kezeljék, és kizárhatja az adattermelés társadalmilag értékes formáit.

A. Propertariánus adatkezelési reform

Az adatkivonás ártalmaira válaszul tudósok, aktivisták, technológusok és még elnökjelöltek is tettek javaslatokat az adatkezelési reformra. E reformerek közül sokakat az adatkivonás és a vagyonfelhalmozás közötti kapcsolat motivál - és remélik, hogy a vagyont szélesebb körben újraelosztják az érintettek és az adatfeldolgozók között.

Sir Tim Berners-Lee (a World Wide Web feltalálója) például a Solidot, a web decentralizációs projektjét azért hozta létre, mert aggódott amiatt, hogy az adatok kinyerése egyre nagyobb hatalmi egyenlőtlenséget okoz az interneten.¹⁰⁷ Megjegyzi, hogy "minden jó ellenére, amit elértünk, a web az egyenlőtlenség és az egyenlőtlenség motorjává vált".

---

¹⁰⁷ A Solid célja, hogy az adatok de facto elzárására olyan rendszerrel válaszoljon, amely a személyes adatok helyi tároláson keresztül történő ellenőrzését biztosítja, a felhasználó

adataihoz való hozzáférésről szóló szerződéses megállapodások közvetítésével. *Lásd Solid, INRUPT*, <https://inrupt.com/solid> [<https://perma.cc/LR5F-DFTV>].

megosztottság; befolyásolva hatalmas erők által, akik saját céljaikra használják fel."¹⁰⁸ A Solid "célja, hogy gyökeresen megváltoztassa a webes alkalmazások mai működését, ami valódi adattulajdont, valamint jobb adatvédelmet eredményez".¹⁰⁹ A Solid különösen népszerű a blokklánc közösség #ownyourdata mozgalmában.

Glen Weyl (közgazdász) és Eric Posner (jogtudós) hasonló módon terjesztett elő egy Radikális piacok nevű javaslatot, amely az adatok munkaerőpiacának bevezetésére törekszik.¹¹⁰ Weyl és mások az adatok mint munkaerő, mint az egyenlőtlenségre adott válasz mellett érvelnek. Ezzel a digitális gazdaság "technofeudalizmusát" akarják megzavarni, ahol az adatmunkások meg nem fizetett gyümölcsét "inkább egy kisszámú gazdag tudós között osztják szét, mint a tömegek között".¹¹¹

Az információs gazdaságban tapasztalható egyenlőtlenségek miatt aggódó progresszív politikusok is hasonló javaslatokat terjesztettek elő. A korábbi elnökjelölt, Andrew Yang például kampányprogramjában szerepelt az adattulajdonhoz való jog.¹¹² Nemrégiben pedig elindította az Adatosztalék-projektet, amelynek célja, hogy az olyan vállalatokat, mint a Facebook és a Google, arra ösztönözze, hogy fizessenek a felhasználóknak "adatosztalékot" az adattőkjük által létrehozott vagyonért.¹¹³ Alexandria Ocasio-Cortez képviselő szintén az adattulajdont tűzte ki megoldásként az egyenlőtlenségre, és tweetelt: "az ok, amiért számos technológiai platform milliárdosokat hozott létre, az az, hogy [azért] követnek téged a tudod nélkül, felhalmozzák a személyes adataidat & eladják azokat a kifejezett beleegyezésed nélkül. Nem vagy az adataid tulajdonosa, & ezt kellene tenned".¹¹⁴

¹⁰⁸ Tim Berners-Lee, *One Small Step for the Web*, MEDIUM (201829., szeptember) https://medium.com/@timberners_lee/one-small-step-for-the-web-87f92217d085 [<https://perma.cc/H5QK-WT5T>].

¹⁰⁹ *What is Solid?*, SOLID PROJECT AT MIT, <https://solid.mit.edu/> [<https://perma.cc/S342-7774>].

¹¹⁰ Jaron Lanier az egyik legkorábbi, aki az adat mint munka koncepciót javasolta.

Hasonlóképpen "aggódik az adatok és az online kreatív termelés megfizetésének elmulasztásának elosztási és társadalmi következményei miatt". POSNER & WEYL, *supra* note, 17,222. o.; lásd JARON LANIER, WHO OWNS THE FUTURE (2013). Javaslatát Glen Weyl, Eric Posner és mások is felkarolták, mint az adatokkal mint tulajdonnal vagy tőkével szemben előnyösebbet, mivel megragadja az egyének szerepét az adatgazdaságban az értékteremtésben.

E nézet szerint a felhasználói hozzájárulások működőképes piacának helyreállításához az adatokat munkaként, nem pedig tőkeként kell felfogni. POSNER & WEYL, *supra* 17. lábjegyzet, 209. o.; lásd Imanol Arrieta Ibarra, Leonard Goff, Diego Jiménez Hernández, Jaron Lanier & E. Glen Weyl, *Should We Treat Data as Labor? Let's Open Up the Discussion*, BROOKINGS INST. (2018 21., február)

,<https://www.brookings.edu/blog/techtank/2018/02/21/should-we-treat-data-as-labor-lets-open-up-the-discussion/> [<https://perma.cc/KLR5-MEV2>].

¹¹¹ POSNER & WEYL, *Supra* note at 17, 209231.; lásd még Arrieta-Ibarra et. al, *Supra* note at 9938 (megjegyezve, hogy az adatok, mint ingyenes adatok "elferdíti a pénzügyi hozamok eloszlását az adatgazdaságból").

¹¹² Lásd: *Data as a Property Right*, Yang2020, <https://www.yang2020.com/policies/data-property-right/> [<https://perma.cc/RL3Q-J4GC>].

¹¹³ DATADIVIDENDPROJECT, <https://datadividendproject.com/aboutus> [<https://perma.cc/6HCN-5PTP>]. Andrew Yang javaslata az adatok tulajdonjogának

megadására,

¹¹⁴

@AOC ,TWITTER

(Feb.19,2020,11:43PM)

<https://twitter.com/AOC/status/1230352135335940096> [<https://perma.cc/E2KX-GGX9>].

Javasataik mindegyike az adatkezelési reform egy olyan változatát mozdítja elő, amely tulajdonosi jogosultságot biztosít az adatokra. A propertáriánus reformok az adatokhoz való jogot az egyén adatvagyonához való jogosultsággént formalizálják. A legtöbb reform az érintettre vonatkozó adatokra vonatkozó tulajdonjogot javasol, amelyhez az érintett a felhasználási vagy teljes tulajdonjogot eladhatja. Alternatív megoldásként az adatelőállítás az adatalany munkájának egy olyan formájaként is felfogható, amely feljogosítja az adatalanyokat arra, hogy az adatkunakör-piacon bért fizessenek.

A propertáriánus adatreform az adatkivonás problémáira egy sajátos jogi megoldást javasol, amely az alanyra *vonatkozó* adatokat olyan vagyonná alakítja át, amely az alany *számára* vagyont termel.¹¹⁵ E nézet szerint az adatokat már most is kvázi-tőkeként "kódolják" a jogban (a szerződéses megállapodások és az üzleti titoktartási jog kombinációja révén) oly módon, hogy az adatok birtokosai számára vagyont teremtenek, de kizárják azokat az egyéneket, akiktől az adatok származnak.¹¹⁶ A probléma nem *önmagában* az adatok tőkeként való konceptualizálásával van, hanem inkább azzal, hogy kinek vannak jogi jogai arra, hogy ebből a tőkéből hasznot húzzon. Jogi szempontból a propertáriánus reformok bevezetése az adatokat olyan jellemzőkkel kódolná, amelyek az érintettek számára a vagyonteremtés szempontjából kedvezőbbnek tekinthetők.¹¹⁷ Az adatkezelés tehát a tulajdonviszonyok vagy a bérvizonyok (a szerződési jog, a tulajdonjog, a munkajog és a munkajog révén történő) szabályozásává válik. Ez egy olyan jogi reformprogramot jelent, amelynek célja az adatvagyonra *alkalmazott* jogi kód megváltoztatása, nem pedig az adat mint vagyon fogalmának elutasítása.

Az adatok de facto tulajdonjogáról a de jure tulajdonjogra való áttérés több, a propertáriánus reformokkal klasszikusan összefüggő előnyt hivatott biztosítani. Először is, tisztázza az adatok feletti önrendelkezési és ellenőrzési jogokat azáltal, hogy az adatokra vonatkozó jogi jogosultságokat az adatok alanyai között osztja fel. Ezt "adatellenőrzési igénynek" nevezem, amely

---

¹¹⁵ *Lásd pl.* POSNER & WEYL, *Supra* 17. lábjegyzet, 205-07. o. (egy olyan forgatókönyv bemutatása, amelyben a Facebook fizet a felhasználóknak a platformon megosztott személyközi információkért).

¹¹⁶ *Lásd* COHEN, *Supra* note 3, 63. o.; Annak részletes bemutatásához, hogy az eszközöket hogyan kódolják a jogban, hogy tőkévé váljanak, lásd KATHARINA PISTOR, *THE CODE OF CAPITAL* 2-3 (2019) ("Alapvetően a tőke két összetevőből áll: egy eszközből és a jogi kódból A megfelelő jogi kódolással, bármelyik ilyen eszköz tőkévé alakítható, és ezáltal növelheti a tulajdonos(ok) vagyonteremtési hajlandóságát.").

¹¹⁷ Amint Pistor találónan leírja, amint az adatokat a jogban bármilyen eszköznek tekintik, a tőke (K) és a munka (L) közötti fogalmi különbségtétel csökken. PISTOR, *Supra* note at 116, 11. A jogban mindkettő az adatokat az érintett és az adatfeldolgozó közötti cserekapcsolat tárgyává teszi az adatok elidegeníthető értéke miatt. Jogi fogalmi kérdésként az L-ből egy kis jogi tervezéssel könnyen K-vá alakítható. Vegyük például egy korlátolt felelősségű társaság (LLP) partnereit. Ők természetbeni szolgáltatásként járulnak hozzá munkájukkal a társasági egységhez, és részvényesként fizetés helyett osztalékot vesznek fel, így részesülnek a jobb jogi védelemben és az alacsonyabb adókulcsban, amelyet a K biztosít ugyanarra a munkára, amelyet L helyett L-ként kódolva végeznének. *Id.* 48. pont. A jogon túl a "humán tőke" fogalma a vállalati pénzügyekben, a szervezetszociológiában és a munkaügyi közgazdaságtanban szintén arra szolgál, hogy a tőkejavak és a munkaerők termeléshez való

hozzájárulása közötti fogalmi különbséget összeomlassza. Lásd pl. Claudia Goldin, *Human Capital*, in HANDBOOK OF CLIMETRICS (2016); Samuel Bowles és Herbert Gintis, *The Problem with Human Capital Theory-a Marxian Critique*, *American Economic Review*, 74-7574, (1975) (tárgyalja, hogy a humántőke-elmélet alapvető meglátásokat tesz lehetővé a munkával kapcsolatban, miközben a munka magyarázó kategóriáját a tőke fogalmába olvasztja).

az adatokra vonatkozó, legalább bizonyos elidegeníthető követelések megállapításának következménye. Másodsor, lehetővé teszi az érintettek és az adatgyűjtők közötti alkudozást a személyes adatok piacán azzal a céllal, hogy az adatok kinyerése során az előnyök (és így a termelés és a fogyasztás Pareto-hatékony szintjei) Pareto-hatékony elosztását ériék el. Ezt nevezem "piaci hatékonysági állításnak". Harmadszor, az ilyen jogosultságok azáltal, hogy kompenzálják az egyéneket az általuk létrehozott értékért, a digitális gazdaság előnyeinek szélesebb körű elterjesztését szolgálják.¹¹⁸ Ezt nevezem "újraelosztási állításnak".

E három állítás együttesen a propertariánus reform intuitív módon vonzó válasz az adatforrások technológiai vállalatok általi kvázi elzárására és tényleges tulajdonjogára. Az adatok informális tulajdonjogi státuszának formalizálásával az ilyen reformok közvetlenül ellensúlyozzák az olyan nagy adatgyűjtők, mint a Google, a Facebook és az Amazon személyes adatáramlásra vonatkozó kvázi tulajdonjogi igényeit, és közvetlenül érvénytelenítik a jelenlegi gyakorlatot, amely az adatok értékének az alanyoktól történő, ellentételezés nélküli megszerzésére irányul.¹¹⁹

A propertariánus reformok jól illeszkednek a verseny és a méltányosság problémáinak bizonyos diagnózisaihoz és az azokra adott válaszokhoz az adatok politikai gazdaságában.¹²⁰ Ezek a nézetek a verseny legfőbb akadályaként az adatvagyon feletti túlzott vállalati ellenőrzést vagy az adatvagyon feletti vállalati ellenőrzés túlzott koncentrációját jelölik meg.¹²¹ Az ilyen problémákra adott egyik népszerű válasz az "adat

¹¹⁸ A propertariánus reformokat régóta az az állítás motiválja, hogy az anyagi előnyöket kiterjeszthetik azokra, akik jelenleg nem részesülhetnek belőlük. A fejlesztési közgazdász Hernando de Soto kiemelkedő támogatója volt annak, hogy a fejlődő országok szegényeinek tulajdonjogot adjanak a gazdasági biztonság elérésének egyik módjaként. *Lásd* HERNANDO DE SOTO, A TŐKE MYSTERY OF CAPITAL: WHY CAPITALISM TRIUMPHS IN THE WEST AND FAILS EVERYWHERE ELSE (2000).

Az ilyen jogok - érvelése szerint - a "halott vagyontárgyakat" "élő tőkévé" változtathatják, lehetőséget biztosítva a tulajdonosoknak, hogy jelzálogot vegyenek fel földterületre vagy más vagyontárgyakra, hogy új vállalkozásokba fektessenek be, és elkezdjenek vagyont felhalmozni. *Id.* 50. o. A tulajdonjogok révén történő széles körű és megosztott jólétkeremtés általános elmélete az 1980-as években "fellendült", amikor a "világos tulajdonjogok és a szerződések hiteles érvényesítésének" gondolatát, hogy "olyan feltételeket teremtsenek, amelyek révén mindenki jólétben élhet", a fejlesztési közgazdászok és politikusok világszerte széles körben elfogadták. PISTOR, *supra* note at116 A1. de Soto-ról és e reform népszerűségéről a fejlesztési közgazdaságtanban lásd: PISTOR, *supra* note at 1161-2, 14.

¹¹⁹ A nagy platformvállalatok a személyes adatáramlások "de facto kisajátításával és elzárásával" kvázi szakértői igényeket támasztanak az adatáramlásokra. COHEN, *supra* note at 325.

¹²⁰ *Lásd* Lina Khan, *Amazon's Antitrust Paradox*, YALE126 L.J. (2017) (a digitális platformok versenyellenes magatartásának vizsgálata). Az FTC meghallgatásokat és workshopokat tart a koncepcióról. *Lásd* sajtóközlemény, Fed. Trade Comm'n, FTC Announces September 22 Workshop

onDataPortability(Mar.31,2020)<https://www.ftc.gov/news-events/press-releases/2020/03/ftc-announces-september-22-workshop-data-portability> [<https://perma.cc/3PKP-RE23>]. Mark Warner, Josh Hawley és Richard Blumenthal szenátorok törvényjavaslatot nyújtottak be a közösségi médiaplatformok közötti piaci verseny ösztönzésére, amely magában foglalja az adathordozhatóságot. A kompatibilitás és a verseny fokozásáról a szolgáltatóváltás lehetővé tételével (ACCESS) szóló S2019., 116th2658, Cong.

(2019) (2021-ben újra benyújtva).

¹²¹ *Lásd pl.* , MAURICE STUCKE, AND ALLEN GRUNES, BIG DATA AND COMPETITION POLICY (BIG DATA AND COMPETITION POLICY).

145 (2016) ("[A] fúzió utáni adatkoncentráció trösztellenes aggályokat vethet fel.").

hordozhatóság", amely olyan technikai interoperabilitási követelmények és jogi jogok összessége, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára adataik továbbítását.¹²² E nézet szerint a felhasználóknak az új digitális szolgáltatások "vásárlásának" lehetővé tétele ösztönözné a piaci fegyelmet (a felhasználók kilépési lehetőségeinek bővülése miatt), és lehetőséget adna az új piacra lépőknek arra, hogy magukhoz vonzzák a felhasználókat és értékes felhasználói adataikat.¹²³ Az adathordozhatóság egyesíti az adatellenőrzésre vonatkozó állítás és a piaci hatékonyságra vonatkozó állítás elemeit, hogy az egyének piaci fellépése révén fokozza a verseny lehetőségeit.

Végül a propertariánus reformok a digitális gazdasággal szemben felhozott igazságtalanság egy fontos állítására reagálnak: az egyének szerepet játszanak egy olyan anyagilag értékes erőforrás létrehozásában, amelyből nem látnak értéket, és amely néha veszélybe sodorja őket). A fentiekhez hasonló, jogosultsági reformra irányuló felhívások gyakran a csalódottság miatt hangzanak el, amelyet az olyan vállalatok által felhalmozott vagyon okoz, amelyek olyan adatokat gyűjtenek, amelyekért nem fizetnek semmit. Egy olyan időszakban, amikor a technológiai vállalatokat széles körben azzal vádolják, hogy túl nagy gazdasági és politikai hatalmat gyakorolnak mindennapi életünk felett, az újraelosztási igény hozzájárulhat a propertariánus reformok tartós és széles körű vonzerejéhez.¹²⁴ Még azok számára is, akik az újraelosztási igényt pusztán az adatellenőrzés és a piaci hatékonyság elérésének instrumentális hatásának tekintik, igazoló szerepet tölt be a propertariánus jogosultságok támogatásában.

Mégis, több okunk is van arra, hogy szkeptikusak legyünk a propertariánus adatreformokkal szemben. Az egyik a megvalósíthatatlanság. Egy ilyen összetett és átfogó mikrofizetési rendszer működtetése a szükséges léptékben nem biztos, hogy megvalósítható vagy költséghatékony.¹²⁵ Ezen túlmenően empirikusan nem egyértelmű, hogy a propertariánus megoldások érdemben kezelnék-e az adatkivonást a jelenlegi adatszolgáltatási feltételek mellett.¹²⁶

---

¹²² Pl. Gabriel Nicholas, *Taking It With You: Platform Barriers to Entry and the Limits of Data Portability*, MICH. TELECOMM. & TECH. L.R. (megjelenés előtt).

¹²³ *Id.* (kézirat a 12. oldalon). A hordozhatóság a piaci választ fokozó "kilépési" lehetőségnek tekinthető.

Lásd ALBERT O. HIRSCHMAN, EXIT, VOICE, AND LOYALTY: VÁLASZOK A CÉGEK HANYATLÁSÁRA, ORGANIZATIONS, AND STATES (521970) (a tartós és a nem tartós javak kilépési lehetőségeinek tárgyalása).

¹²⁴ Lásd *fentebb* a II. részt.

¹²⁵ A kritikusoknak óvakodniuk kell attól, hogy túlzottan a végrehajtás kényelmes éreire hagyatkozzanak. Bár egy ilyen fizetési rendszer a fogyasztók szempontjából kivitelezhetetlennek tűnhet, technikai szempontból egy ilyen rendszer nem sokban különbözik a rendkívül összetett algoritmikus aukciós platformrendszerektől és tőzsdéktől, amelyeken keresztül a hirdetők nézeteket, megjelenéseket és kattintásokat vásárolnak a fogyasztóktól, és amelyek hasonló kihívást jelentenek a több milliárd azonnali árképzési és tranzakciós művelet méretarányos kezelése terén. Lásd pl. Viljoen, Goldenfein & McGuigan, *fenti* megjegyzés (95kézirat 30.).

¹²⁶ Az adat mint munka korlátairól lásd részletesebben: Zoë Hitzig, Lily Hu & Salomé Viljoen, *The Technological Politics of Mechanism Design*, 87 U. CHI. L. REV. ONLINE 101-595, (2019). Röviden, egy munka- vagy tulajdonjog pusztá megadása nem garantálja, hogy az adott munka vagy tulajdon értékesítésének alapjául szolgáló feltételek nem lesznek extraktívák és nem kényszerítettek. A jelenlegi adatpiac feltételei nem bizalomgerjesztők. A nagy

adatgyűjtők

A proprietáriánus adatreformok valószínűleg nem fogják kezelni a magánélet sérülését, ami sokak aggodalmát motiválja az adatszerzéssel kapcsolatban.¹²⁷ A fizetés további ösztönzést jelent az emberek számára, hogy megosszák a róluk szóló adatokat, és így tovább ronthatja a magánélet védelmét - nemcsak saját maguk, hanem mások számára is. Az érintettek úgy dönthetnek, hogy a magánéletük elvesztésének kockázata megéri a fizetséget, és így eladhatják adataikat egy kölcsönösen előnyösnek tűnő cserében. Ha eltekintünk az eladás másokra gyakorolt hatásaitól, az adatvédelmi kockázatot köztudottan könnyű alulértékelni a csere időpontjában.¹²⁸ Adatvédelmi kockázat

---

erősen koncentráltak, és képesek kihasználni a meglévő kiváló tudásukat a tőzsdék és az árak saját előnyükre történő kialakítására. Ezzel szemben az érintettek szétszórtan és egymástól elszigetelten élnek, és kevés rálátásuk van arra, hogy az adatérték hogyan jön létre, amiből alkudozni tudnak. Az egy-egy érintettől származó személyes adatok lényegében értéktelenek, ami csökkenti az egyes érintettek azon képességét, hogy érdemben alkupozíciót gyakoroljanak. Ráadásul az érintettek (még) nem azonosulnak olyan közös társadalmi csoportként, amelyből politikai alkupozíciót lehetne kialakítani. Végezetül, az adatfikáció nem eredményezi azt a fajta zsigeri elnyomást, amely erkölcsi felháborodásra és ellensúlyozó hatalom kiépítésére ösztönözhet. Az elnyomó munkahelyi uralommal vagy a termelés rendkívül elszegényedő körülményeivel ellentétben az adatszerzést úgy tervezték, hogy az a lehető legzökkenőmentesebb és legfájdalommentesebb legyen, és az adatáramlást az online és offline életüket élő adatalányokkal párhuzamosan továbbítsa. Az amerikai munkaerőpiac általános kihívásairól lásd Matthew Desmond, *Americans Want to Believe Jobs Are the Solution to Poverty. They're Not*, N.Y. TIMES MAG. (201811., szeptember), <https://www.nytimes.com/2018/09/11/magazine/americans-jobs-poverty-homeless.html> [<http://perma.cc/V64B-R36B>].

¹²⁷ Lásd pl. Pamela Samuelson, *Privacy as Intellectual Property?*, STAN52. L. REV. 1125, 1136-46 (2000); lásd még Jessica Litman, *Information Privacy/Information Property*, STAN52. L. REV. 1283, 1295-1301 (2000) (a magánélet tulajdonjogi megközelítésének kritikája); Julie E. Cohen, *Examined Lives: Information Privacy and the Subject as Object*, STAN52. L. REV. 1373, 1377-1402 (2000) (a szabadság és a hatékonyság egyetemes fogalmaiban gyökerező tulajdonjogi érvek kritikája); Jane Bambauer, *The Perils of Privacy as Property: The Likely Impact of the GDPR and the CCPA on Innovation and Consumer Welfare*, PROGRAM ON ECON. & PRIV. AT GEO. MASON UNIV. ANTONIN SCALIA L. SCH. & UNIV. OF ARIZ. JAMES E. ROGERS COLL. OF L. 6-7 (2019), <https://www.judiciary.senate.gov/imo/media/doc/Bambauer%20Testimony.pdf> [<https://perma.cc/T7GP-CTWG>] (a *GDPR & CCPA-hoz* benyújtott írásbeli tanúvallomás: *Opt-ins, Consumer Control, and the Impact on Competition and Innovation, Hearing Before the S. Comm. on the Judiciary*, 116th Cong. (2019)) (azzal érvelve, hogy a tulajdonalapú megoldások valószínűleg nem szolgálják a fogyasztók javát).

¹²⁸ Lásd Alessandro Acquisti & Jens Grossklags, *Privacy and Rationality in Individual Decision Making*, IEEE3 SEC. & PRIV. 26, 29-32 (2005); Alessandro Acquisti, Curtis Taylor & Liad Wagman, *The Economics of Privacy*, 54 J. ECON. LITERATURE 442, 446-48 (2016); Alessandro Acquisti, Leslie K. John & George Loewenstein, *What is Privacy Worth?*, 42 J. LEGAL STUD. 249, 251-52 (2013); vö. Daniel J. Solove, *The Myth of the Privacy Paradox*, 89 GEO. WASH. L. REV. 1, 3 (2021) (válasz a "privacy paradoxonra", a viselkedési tanulmányokban megfigyelt jelenségre, amikor az egyének azt állítják, hogy a magánélet nagyon sokat számít nekik, de a gyakorlatban nagyon kevés értékért lemondanak személyes adataikról). Solove azzal érvel, hogy a jelenség csak azért paradoxon, mert az alapul szolgáló tanulmányok hibás logikát fogadnak el: azt hiszik, hogy az, ahogyan egy egyén egy adott adatcsere kockázatait egy meghatározott esetben és kontextusban értékeli, általánosítható arra, hogy az ilyen egyén hogyan értékeli a magánéletet általában. Solove, *Supra*, 4. o. Amint megjegyzi: "Egy személy nem mond le minden magánéletéről, amikor adatokat oszt meg másokkal. Számos adatvédelmi védelem megmarad". *Id.* Ez az érvelés a magánélet-paradoxon magyarázatára irányul - más szóval arra, hogy miért figyelhető meg, hogy az emberek

alulértékelik a magánéletüket a csereponton.

az adatokhoz kapcsolódóan nem statikus és nem lineáris. Idővel felhalmozódik és növekszik a több adatforrásból származó összetételi hatások, a változatos továbbfelhasználások és az új alkalmazások alapján.¹²⁹ A 2009-ben önmagukról és barátaikról készült online fotókat megjelölő emberek például nem tudhatták, hogy a bűnüldöző szervekkel szerződést kötő vállalatok ezeket az információkat arcfelismerő termékekhez fogják 2019felhasználni.¹³⁰

Végül a propertariánus reformok nagyobb marginális nyomást gyakorolnak az adatok eladására azokra, akik a legkevésbé képesek lemondani az adatok által kínált jövedelemről, és a magánéletet a jelenleginél is nagyobb kiváltsággá változtatják.¹³¹

Akár a magánélet védelmének nevében, akár nem, a propertariánus reformok elismerik a digitális gazdaságban az adatok árucikké válásának meglévő folyamatait: miután ez a hajó elment, az érintettek az ilyen folyamatok által termelt értékből való méltányos részesedésüket tudják és kell biztosítaniuk.

B. Méltóságteljes adatkezelés

Az adatok árucikké válásának elutasítása áll a status quo és a propertariánus alternatívák méltóságteljes kritikájának középpontjában. Míg a propertariánus reformok az adatokat az egyéni tulajdonjog alanyaként (az adatok tárgyszerűek), addig a méltóságteljes adatkezelés az adatokat az egyéni önazonosság kifejeződéseként vagy kiterjesztéseként (az adatok személyszerűek) fogja fel.¹³²

Bár ez az érvelés nem pontosan az adatok értékét kínálja, alátámasztja azt az elképzelést, hogy egy adott adatsere megfigyelt értékelése általánosan alulértékelt, mivel az emberek nem veszik figyelembe a háttérben lévő adatvédelmi védelmek értékét, amelyek "érvényben maradnak", és nem veszik figyelembe a magánélet pluralista értékét az egyének számára, amelyek nem csökkentik a megfigyelt cserét. *Id.*

¹²⁹ Aaron Fluitt, Aloni Cohen, Micah Altman, Kobbi Nissim, Salome Viljoen & Alexandra Wood, *Data Protection's Composition Problem*, EUR3. DATA PROT. L. REV. 285,292 (2019).

¹³⁰ Lyons, *Supra* note 103103.

¹³¹ Michelle Gilman & Rebecca Green, *The Surveillance Gap: The Harms of Extreme Privacy and Data Marginalization*, 42 N.Y.U. REV. L. & SOC. CHANGE 253, 255 (2018). A propertariánus reformok hívei (amennyiben egyáltalán a magánélet védelme alapján érvelnek) a magánélet mint ellenőrzés vitatott pozícióját veszik fel. E nézet szerint az érintettek adatokkal kapcsolatos jogi jogainak tisztázása nagyobb ellenőrzést biztosít számukra az ilyen adatok felett, és ezáltal jobban védi a magánéletet. *Lásd például* , INRUPT SOLID, <https://inrupt.com/solid> [<https://perma.cc/4YQ5-NAYR>] ("A felhasználók ellenőrzik, hogy mely szervezetek és alkalmazások férhetnek hozzá az adataikhoz."). A magánületről szóló olyan beszámolókhöz, amelyek vitatják a magánélet mint ellenőrzés elméleteit, lásd NISSENBAUM, *supra* note **ERROR! KÖNYVJELZŐ NINCS DEFINIÁLVA.** , 2-3. o.; valamint Mark Verstraete, *Inseparable Uses*, 99 N.C. L. REV. 427, 429-31 (2021). Verstraete érdekes beszámolót ad a magánületről mint ellenőrzésről az elválaszthatóság elméletén keresztül, amely elválasztja az ellenőrzés igényét az elidegeníthetőségi alaptól. Verstraete, *supra*, at 431.

¹³² Az Európai Unió adatkezelési rendszere a magánélet és az adatvédelem elméletét a kanti méltóságelvű felfogásból eredezteti, amely szerint az adatok az az kifejeződései, és így az emberi méltóság deontológiai követelményei alá tartoznak. Ez a normatív és koncepcionális megfontolás adja a szilárd európai rendszer alapját, beleértve a személyes adatokhoz fűződő elidegeníthetetlen jogok egész sorát. *Lásd* 88, az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete az általános 2016, adatvédelmi rendelet áprilisi 27 cikkét, HL2016 (L 119.) 1, <https://eur-lex.europa.eu/legal->

Az információs kapitalizmus és a magánélet eróziójának legélénkebb normatív kritikái közül néhányan méltóságteljes érveket hoznak fel az adatosítás ellen. Az információs kapitalizmus egyik sokat bírált aspektusa például az, hogy az egyének gépileg olvasható formában történő megragadásának és az egyénekkal szembeni fellépésnek a gazdasági szükségszerűségét jutalmazza, gyakran olyan módon, hogy ez értelmes beleegyezés nélkül történik, és olyan célokra, amelyek sérthetik az érintettek kívánságát. Az adatfikáció és az általa alkalmazott zökkenőmentes és folyamatos adatnyerés az egyéneket "adatkezelőkké" alakítja át, algoritmikusan olvasható formában reprezentálva őket.¹³³ Ennek során az adatfikáció az egyéneket viselkedésmintákká teszi, amelyeket kategóriák vagy besorolások (pl. "nő", "ezeréves", "ügyvéd") amalgámjaiként azonosítanak. Az adatfikáció így megsérti az egyénekről mint autonóm lényekről alkotott alapvető elképzeléseket.

A kritika szorosan kapcsolódó témája az adatosítás lehetőségei az algoritmikus kormányzás számára: az egyének bizonyos kategóriák és jellemzők alapján történő viselkedésmintaként való megjelenítésének ciklusa, majd az egyénekkal szembeni algoritmikus és iteratív cselekvés ezen osztályozások alapján, folyamatos visszacsatolás és finomhangolás mellett. Ez a ciklus a szubjektum megértésének algoritmikus módjait írja vissza magára a szubjektumra, aláásva ezzel az önformálási képességét és önkaratának érvényesítését.¹³⁴

Az ilyen aggodalmakra válaszul a Zuboffhoz hasonló méltóságteljesek azzal érvelnek, hogy az adatosítás és az adatok kinyerése a legbelsőbb énünkkel való kapcsolatunk végét jelenti.¹³⁵ A belső élet "sötét kontinensére" behatolnak és átalakulnak egy "kollektivistá vízióvá, amely a társadalom teljességét követeli".¹³⁶

---

content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679 [https://perma.cc/2RZ3-KZKT]; Luciano Floridi, *On Human Dignity as a Foundation for the Right to Privacy*, 29 PHIL. & TECH. 307, 307-08 (2016).

¹³³ COHEN, *fentebb* 3. lábjegyzet, 67. o. Az "olvasható" és az "olvashatóság" kifejezések jelen Feature általi használatát különösen JAMES C. SCOTT, *SEEING LIKE A STATE: HOW CERTAIN SCHEMES TO IMPROVE THE HUMAN CONDITION HAVE FAILED* (1998); és MICHEL FOUCAULT, *DISCIPLINE AND PUNISH: THE BIRTH OF THE PRISON* (1977).

¹³⁴ Annak a témának a kiváló kezelésére, hogy az adattudomány hogyan elméletileg a viselkedésminták tárgyát képezi, és ez a kapcsolat megszakad a jog által elméletileg meghatározott tárgytól, lásd Benthall & Goldenfein, 93. lábjegyzet. *Lásd még* Marion Fourcade & Kieran Healy, *Seeing Like a Market*, 15 SOCIO-ECON. REV. 9, 10 (2017) (a "big data-alapú (egyének) értékelésének és (egyénekből történő) értékkivonásnak a társadalmi rétegződésre gyakorolt következményeiről"); Dan L. Burk, *Algorithmic Legal Metrics*, NOTRE96 DAME L. REV. 1147, 1152-53 (2021) (kifejtve, hogy az algoritmikus metrikák hogyan torzítják a jogi meghatározásokat); Julie E. Cohen, *What Privacy Is For*, HARV L. REV. 1904, 1905 (2013) (azzal érvelve, hogy a magánélet "védi a határkezelés helyhez kötött gyakorlatait, amelyek révén az önrendelkezés képessége kialakul").

¹³⁵ ZUBOFF, *supra* note **Error! Bookmark not defined.**, 293., 521. o. *Lásd még:* Shoshana Zuboff, *Big Other: Surveillance Capitalism and the Prospects of an Information Civilization*, J30. INFO. TECH. 75,76 (2015) (a "felügyeleti kapitalizmus logikájának és következményeinek, valamint a "nagy adatok" alapvető szerepének leírása ebben az új rendszerben"). Zuboff felvilágosodás-ideáljának és korlátainak kiváló áttekintését lásd: Quinn

Slobodian, *The False Promise of Enlightenment*, BOS. REV. (2019), május),
<http://bostonreview.net/class-inequality/quinn-slobodian-false-promise-enlightenment>
[<https://perma.cc/8V43-3V2X>].

¹³⁶ ZUBOFF, *supra* note **Error! Bookmark not defined.**, at 519.

Zuboff az információs kapitalizmus igazságtalanságát úgy diagnosztizálja, mint annak arra irányuló törekvését, hogy ezt a belső ént árucikké tegye, gyarmatosítsa és uralja a profit érdekében a viselkedés előrejelzésére és ellenőrzésére támaszkodó monetizációs rendszerek segítségével. Ez az új kapitalista imperatívusz sérti az emberi méltóságot és megsemmisíti a személyes cselekvőképességet.

Zuboff ismételt hivatkozása a felfogásra mint jogsértésre és a viselkedésmódosításra mint gyarmatosításra azt sugallja, hogy őt maga az adatosítás érdekli, nem csupán a cél, amelyre azt használják, vagy a kapcsolatok, amelyek között ez történik. Ez a beszámoló az adatfikációt olyan olvashatósági kárként tételezi, amely az egyénekre a reprezentáció olyan mélységét rója, amely sérti személyiségük méltóságát.¹³⁷

Ez a diagnózis összhangban van azzal a méltóságteljes beszámolóval, amely az adatfikációt az információs kapitalizmus elsődleges igazságtalanságává teszi: hogy a belső én árucikké válásának és elidegenítésének folyamatát írja le. E nézet szerint a személy olvashatóvá tétele az adatfikáció révén a személyiség megsértésének egy formáját jelenti. Az adatfikáció, az adatkivonás és az algoritmikus kormányzás helytelen, mert manipulálják az embereket, behatolnak belső lényük szentségébe és megsértik azt, valamint aláássák szabad akaratuk kifejezésére és érvényesítésére való képességüket.¹³⁸ A méltóságtudatosok számára ezek az igazságtalanságok ontológiai és egzisztenciális fenyegetést jelentenek a személyiségre nézve, és ezért önmagukban véve helytelenek, függetlenül attól, hogy az így keletkező adatokat hogyan használják fel.

Ezekre az aggodalmakra válaszul a méltóságtudatosok célja az egyéni autonómia (vagy ahogyan az európai kontextusban elterjedt, az egyéni méltóság) jogi védelmének megerősítése a digitális gazdaságban. A legerősebb ilyen vélemények a személyes adatokhoz fűződő jogokat a természetes jogokhoz hasonlóan terjesztik elő, és így az adatokhoz fűződő alapvető jogok mellett érvelnek, mint az érintettek méltóságához és önrendelkezéshez való erkölcsi jogának kiterjesztése mellett.¹³⁹ Az ilyen jogokat az Európai Unió adatkezelési rendszere tartalmazza, amely (más pozitív adatfeldolgozási szabályok mellett)

---

¹³⁷ Zuboff, *supra* note **Error! Bookmark not defined.**, at (521"Ami itt kockán forog, az a saját élet feletti szuverenitás és a saját tapasztalat szerzőségének emberi elvárása. Ami a tét az a belső tapasztalat, amelyből az akarat akarását és a nyilvános tereket alakítjuk ki, hogy ennek az akaratnak megfelelően cselekedjünk.").

¹³⁸ A digitális gazdaság számos más kritikája is arra összpontosít, hogy az adattermelés meglévő folyamatai hogyan ássák alá az egyéni autonómiát. *Lásd pl.* BRETT FRISCHMANN & EVAN SELINGER, RE-ENGINEERING HUMANITY (342018); WOODROW HARTZOG, PRIVACY'S PRIVACY'S BLUEPRINT (2622018); Daniel Susser, Beate Roessler, & Helen Nissenbaum, *Online Manipulation: Rejtett befolyások a digitális világban*, 4 GEO. L. TECH. REV 1 (2019); Becky Chao et al, *Centering Civil Rights in the Privacy Debate*, Open Technology Institute (2019), <https://www.newamerica.org/oti/reports/centering-civil-rights-privacy-debate/>; Alvaro Bedoya, *Privacy as Civil Right*, New50 Mexico Law Review (301,3062020) ("De a magánélet lényege az emberi méltóságról szól. Arról, hogy a kormány úgy érzi-e, hogy megsértheti az Ön méltóságát, és hogy a kormány úgy érzi-e, hogy meg kell védenie az Ön életének

legérzékenyebb, legintimebb tényeit.").

¹³⁹ Az EU alapjogi rendszeréről lásd a lenti 153 megjegyzéseket. Az amerikai vitához lásd pl. Elizabeth M. Renieris et al, *You Really Don't Want to Sell Your Data*, SLATE, (2020. április 7.) (az adatok propertáriánus felfogása ellen érvel, és ehelyett az alapjogi keretrendszer mellett érvel); Alvaro Bedoya, *Privacy as Civil Right*, *New50 Mexico Law Review* (301,2020306).

kötelezettségek) egyetemes és elidegeníthetetlen jogokat biztosít a személyes adatok felett, és az adatvédelmet és a magánélet védelmét alapvető jogként rögzíti.¹⁴⁰ E megközelítés hívei az EU-ban és azon kívül az emberi jogi keretnek az adatkezelésre való kiterjesztése mellett érvelnek, ami az alapvető adatvédelem jogi megerősítésének módja.¹⁴¹ Az alapvető jogok elidegeníthetetlen jogokat biztosítanak az egyének számára az adataik feletti ellenőrzéshez, beleértve a szigorúbb hozzájárulási követelményeket és az érintettek folyamatos adathozzáférési jogait.¹⁴² Az adatalányok emberi jogi jogállásának biztosítása olyan "minimumkövetelményt biztosítana, amelyről hozzájárulással nem lehet lemondani, még akkor sem, ha az adatok minden lehetséges felhasználása előre látható".¹⁴³

¹⁴⁰ *Lásd az Európai Unió Alapjogi Chartáját, cikkek. 7, 8, 2012 HL (C 326) 397;391, az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete (2016. április) 27 a 2016 természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet), HL2016 (L 119) (1EU) [a továbbiakban: általános adatvédelmi rendelet]. Az uniós GDPR nem csupán a méltóságjeljes adatreformot tartalmazza. Az egyéni jogok csomagja mellett a GDPR számos pozitív adatkezelési kötelezettséget is tartalmaz, amelyek az adatfeldolgozókra az egyéni fogyasztói választásoktól függetlenül vonatkoznak, és pozitívan megköveteli, hogy minden adatfeldolgozásra legyen jogalap (a hat közül az egyéni hozzájárulás az egyik). Bár jelentős viták folynak a GDPR jogalapjainak hatályáról, valamint arról, hogy ezek hogyan működnek együtt az egyéni hozzájárulással, az adatkezelés korlátozásához való egyéni joggal és a törléshez való joggal, ezek legalábbis jogi keretet biztosítanak az egyéni megrendelésen túli adatvédelemhez. Hasznos magyarázatért lásd: *Guide to the UK General Data Protection Regulation (UK GDPR)*, UK INFORMATION COMMISSIONER'S OFFICE, <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/> [<https://perma.cc/LJY2-9DA4>]. Az adatkezelés jogalapjairól szóló vitáról lásd Jef Ausloos, Michael Veale & René Mahieu, *Getting Data Subject Rights Right*, 10 J. INTELL. PROP. TECH. & ELEC. COM. L. 283 (2019) és Margot E. Kaminski, *The Right to Explanation, Explained*, BERKELEY34 TECH. L.J. (2019)189.*

¹⁴¹ *Lásd pl.*, Elizabeth M. Renieris & Dazza Greenwood, *Do We Really Want to "Sell" Ourselves? A személyes adatok tulajdonjogának tulajdonjogi paradigmájának kockázatai.*, MEDIUM (2018. szeptember 23.), <https://medium.com/@hackylawyer/do-we-really-want-to-sell-ourselves-the-risks-of-a-property-law-paradigm-for-data-ownership-b217e42edffa> [<https://perma.cc/96J6-DTG6>].

¹⁴² A GDPR a következő jogokat biztosítja az egyének számára az adatokkal kapcsolatban: a tájékoztatáshoz való jog, a hozzáféréshez való jog, a helyesbítéshez való jog, a törléshez való jog, az adatkezelés korlátozásához való jog, az adathordozhatósághoz való jog, a tiltakozáshoz való jog, valamint az automatizált döntéshozatáshoz és profilalkotáshoz kapcsolódó jogok. E jogok mindegyikére vonatkoznak bizonyos kényszerítő erejű kivételek, és az uniós jogban aktív értelmezés alatt állnak. GDPR, *fentebb* említett cikkek140., 13-22.

¹⁴³ *The EU General Data Protection Regulation*, HUMAN RIGHTS WATCH (2018. június 6., 5:00 AM EDT), <https://www.hrw.org/news/2018/06/06/eu-general-data-protection-regulation#> [<https://perma.cc/45ZR-P4X8>]. Az adatkezelés más formái kevésbé alapvető megközelítést alkalmaznak a minimumszabályok megalkotására, ehelyett az adatgyűjtők által az érintettek felé fennálló kötelezettségek fokozására törekednek az adatoknak az érintettet tartósan és jelentősen érintő képességéből fakadóan. Például több tudós érvel a bizalmi kötelezettség elméletei mellett, vagy kiterjeszti a tulajdonelméletből való elkülöníthetőség hasznos elméleteit az egyéni adatkezelésre. *Lásd pl.* Jack M. Balkin, *Information Fiduciaries and the First Amendment*, U49.C. DAVIS L. REV. 1183 (2016); Neil Richards & Woodrow Hartzog, *Privacy's Trust Gap: A Review*, YALE126 L.J. (11802017) (a FINN BRUNTON & HELEN NISSENBAUM, OBFUSCATION: A USER'S GUIDE FOR

A méltóságteljes reformok szilárd jogi megoldást kínálnak az adatkivonás problémáira: fokozzák az alanyra *vonatkozó* adatok védelmét azáltal, hogy ezeket a védelmeket jobban hasonlítanak az alany *számára* biztosított védelemhez. A méltóságteljes reformok célja tehát az adatoknak a természetes személyekhez hasonlóbb jellemzőkkel való ellátása. E kvázi személyiség alapján ezek a reformok kiterjesztenék az elidegeníthetetlen jogokat, és másokra bizonyos kötelezettségeket írnának elő, amelyek biztosítják, hogy a személyes adatoknak polgári és politikai státuszú jogi alaphelyzetet biztosítsanak. Ez formálisan eltörölné az adatok kvázi-tulajdonosi igényeit, és ehelyett elismerné az adatok kvázi személyi státuszát, amelyre a közéletben részt vevő egyéneknek nyújtott polgári szabadságjogi védelem vonatkozik.

Sok méltóságteljes reformer azt állítja, hogy az adatszerzés nemcsak egyéni, hanem társadalmi tétellel is jár. Zuboff szerint például a világ digitális információi közjavak, az EU adatvédelmi biztosa¹⁴⁴ pedig megjegyzi, hogy a magánélet "nemcsak egyéni jog, hanem társadalmi érték is".¹⁴⁵ A gyakorlatban azonban az adatkezelés méltóságteljes koncepciói alapján előremutató jogi megoldások még mindig egyéni megrendelésnek vetik alá az adatokat, és védik az érintetteket az individualista információk károktól.¹⁴⁶ A méltóságteljes reformok negatív jogokat biztosítanak az érintettek számára bizonyos utólagos felhasználásokkal szemben (például hozzájárulás nélküli felhasználás, az eredetileg megadott célokon túlmutató felhasználás vagy a hozzájárulás visszavonása utáni felhasználás), és ezek a róluk gyűjtött adatok tekintetében érvényesülnek.¹⁴⁷

PRIVACY AND TRUST); Neil Richards & Woodrow Hartzog, *Taking Trust Seriously in Privacy Law*, 19 STAN. TECH. L. REV. 431 (2016); Mark Verstraete, *Inseparable Uses*, 99 N.C. L. REV. 427 (2021). Az ilyen reformelméletek, bár bizonyos releváns vonásaik megegyeznek a méltóságteljes megközelítésekkel, nem alapulnak olyan közvetlenül a reform méltóságteljes normatív alapján, és ezért külön elemzést igényelnek, amely meghaladja e Feature kereteit.

¹⁴⁴ Alvin Powell, *An Awakening Over Data Privacy*, Harv. Gazette (2020. február 27.), <https://news.harvard.edu/gazette/story/2020/02/surveillance-capitalism-author-sees-data-privacy-awakening/> [<https://perma.cc/DN69-ABDX>].

¹⁴⁵ *Adatvédelem*, EUR. DATA PROT. SUPERVISOR, https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection_en#DP_Law [<https://perma.cc/W7N5-W85M>].

¹⁴⁶ Mark Scott, Laurens Cerulus & Steven Overly, *How Silicon Valley Gamed Europe's Privacy Rules*, POLITICO (május 1022,2019,:40), <https://www.politico.eu/article/europe-data-protection-gdpr-general-data-protection-regulation-facebook-google> [<https://perma.cc/75YU-YGVW>] (megjegyezve, hogy a Facebook arcfelismerő technológiája a korábbi tiltás ellenére ismét engedélyezett Európában, mivel a felhasználóknak a GDPR hozzájárulási szabályai alapján "lehetőségük van a szolgáltatás választására").

¹⁴⁷ Az európai általános adatvédelmi rendelet értelmében ezeket a méltóságteljes jogokat egy sor pozitív kötelezettség kíséri, amelyek az adatfeldolgozókra vonatkoznak az adatok tárolása, továbbítása és feldolgozása tekintetében. arts. Lásd a 140. lábjegyzetben *említett* GDPR, 140. cikk. 24-43. cikk (az adatkezelő és az adatfeldolgozó kötelezettségeinek magyarázata); *id.*, art. 44-50. cikk (a harmadik országokba történő adattovábbítás magyarázata). *Lásd még* Meg Leta Jones és Margot E. Kaminski, *An American's Guide to the GDPR*, DENV98. L. REV. (.,93,2020116) ("Összefoglalva, a GDPR az adatvédelem kétféle megközelítéséből áll: az egyéni jogok és a vállalati kötelezettségek összességéből."). Az, hogy ezek a pozitív kötelezettségek elegendőek-e ahhoz, hogy az európai adatalanyok számára az individualista védelemnél többet biztosítsanak, aktívan tárgya

C. A DIM-reformok koncepcionális korlátai

Míg a méltóságteljes reformok a propertariánus reformoknál szilárdabb individualista adatvédelmi rendszert kínálnak, a propertariánus reformokhoz hasonlóan továbbra is egyéni médiumként (DIM) fogják fel az adatokat. Ennek eredményeképpen mind a propertariánus, mind a méltóságelvű reformok arra tesznek kísérletet, hogy az információkhoz fűződő jogi érdekeket individualista követelésekre redukálják, amelyek individualista jogorvoslatok tárgyát képezik, és amelyek strukturálisan képtelenek az adatok horizontális kapcsolatai miatt felmerülő népességszintű érdekek képviselőjére. Ez nem veszi teljes mértékben figyelembe a társadalmi információs károk jelentős formáit, és azzal a kockázattal jár, hogy kizárja az adattermelés társadalmilag előnyös formáit. Ebben a szakaszban a DIM-reformok különböző koncepcionális korlátait vitatom meg.

1. A horizontális kapcsolatok hiánya

E horizontális kapcsolatok figyelmen kívül hagyása problémát jelent a DIM-reformok szempontjából. Az Ádámra vonatkozó adatokból származó közös népességi jellemzők felhasználása a Benre irányuló cselekvéshez az, ami az ilyen adatgyűjtést olyan kívánatosá teszi. Ez a relacionalitás részben az oka annak, hogy az adatgyűjtők olyan erős ösztönzőkkel szembesülnek, hogy folyamatos adatfolyamokat nyerjenek az olyan adatalanyoktól, mint Ádám, hogy elkezdjék. A horizontális kapcsolatok, függetlenül attól, hogy kifejezetten figyelembe veszik-e vagy sem, arra ösztönzik az adatgyűjtőket, hogy ilyen folyamatos és finom szemcseméretű adatszerzésben vegyenek részt. A horizontális kapcsolatokból eredő érdekek figyelmen kívül hagyása ezért nemcsak Ben ilyen adatokkal kapcsolatos érdekeit hagyja figyelmen kívül, hanem nem veszi figyelembe azokat a strukturális feltételeket sem, amelyek befolyásolják az Ádám és a TattooView AI közötti csere feltételeit, és amelyek viszont számos olyan érdeket indexálnak, amelyekkel Ádám is rendelkezik a tőle gyűjtött információkkal kapcsolatban.

Vegyük újra az előző forgatókönyvet, amelyben Ádám, TattooView AI és Ben szerepel. A propertariánus reformok megkövetelnék, hogy a TattooView AI fizessen Ádámnak az adataiért. Ám az Ádámnak a gyűjtés helyén történő kifizetés semmit sem változtat azon, hogy az ő adatait hogyan használják fel Ben fogva tartására. Ben jelentős kárt szenved, de nem részesül a propertariánus adatreformokból származó előnyökből. Azáltal, hogy Ádámnak jogot biztosítanak a fizetésre, a propertariánus reformok arra törekszenek, hogy újra egyensúlyba hozzák Ádám és a TattooView vertikális kapcsolatának feltételeit. Az ilyen reformok enyhíthetik az érintettek kizsákmányolásának legrosszabb túlkapásait (és bizonyos fokú újraelosztást eredményezhetnek), de mivel nem fogják fel Ben és Ádám horizontális kapcsolatok mentén keletkező jogi érdekeit, nem adnak lehetőséget Ádámnak (vagy Bennek) arra, hogy foglalkozzon a csere feltételeit strukturáló feltételekkel. A fent tárgyalt gyakorlati realitásokat figyelembe véve az ilyen reformok nagy valószínűséggel nem eredményeznek egyenlőbb adatviszonyokat egyik tengely mentén sem.¹⁴⁸

tudományos vita. *Lásd pl.* Ausloos, Veale & Mahieu, 140. lábjegyzet; Kaminski, 140. lájegyzet. 140.

¹⁴⁸ E feltételek részletesebb tárgyalását lásd Salomé Viljoen, *Data as*

A méltóságteljes reformok csodálatosan kiterjesztenék a védelmet azokra a későbbi felhasználásokra, amelyek sértik Ádám védett érdekeit a róla gyűjtött adatokkal kapcsolatban. Az alapvető védelem Ádámra való kiterjesztése biztosítja számára, hogy hivatkozhat arra, hogy az adatainak az őrizetbe vételére történő felhasználása sérti az alapvető jogait, vagy alternatívaként erősebb előzetes jogokat biztosíthat számára az adatgyűjtés megtagadására.¹⁴⁹ A propertáriánus reformokhoz hasonlóan azonban a méltóságteljes jogok is figyelmen kívül hagyják az olyan harmadik feleket, mint Ben. Azzal, hogy Ádámnak jogokat biztosítanak az ellen, hogy a saját adatait felhasználják ellene, nem akadályozzák meg, hogy Ádám adatait - vagy általában a tetoválás-kép adatok kategóriáját - *mások*, például Ben ellen használják fel őrizetbe vétel céljából. Pedig feltehetően Ben és Ádám érdeke ugyanaz ehhez az információhoz (vagyis az ellen, hogy a tetoválásukról készült tetováláskép-adatokat arra használják fel, hogy bandatagsággal gyanúsítottak minősítsék őket, és e minősítés alapján őrizetbe vegyék őket). Az egyiknek jogi védelmet nyújtani, míg a másikat kizárni önkényes és értelmetlen. Mindkét esetben az adatáramlással kapcsolatos jogi érdekek nem korlátozódnak a DIM-reformok által Ádámnak biztosított egyéni jogokra.

A propertáriánus reformokhoz hasonlóan a méltóságteljes reformok sem képesek felfogni azokat a strukturális feltételeket, amelyek az általuk kezelni kívánt viselkedést mozgatják. Azzal, hogy Ádámnak elidegeníthetetlen jogokat biztosítanak az adatgyűjtés és -felhasználás feltételei felett, a méltóságteljes reformok arra törekszenek, hogy újra egyensúlyba hozzák Ádám és a TattooView közötti vertikális kapcsolat feltételeit. A méltóságteljes reformok enyhíthetik az adat-alanyok megsértésének bizonyos formáit. De mivel nem indexálják a számos horizontális érdekeket, nem veszik figyelembe a horizontális kapcsolatoknak az adatszerzés gazdasági szükségszerűségeiben játszott szerepét, valamint a társadalmi információs károkozás formáit, amelyeket az ilyen kapcsolatok materializálhatnak. Az a megfigyelés, hogy az adattermelés sértheti az egyéni autonómiát, nem segíti elő annak megértését, hogy ez a jogsértés miért és hogyan vált a piaci versenyben való viselkedés imperatívuszává az adat-politikai gazdaságban.¹⁵⁰ Azzal, hogy erre a megfigyelésre támaszkodva próbáljuk megerősíteni az egyéni adatalanyok ellenőrzési jogait, nem valószínű, hogy kezelni tudjuk az ezt a helyzetet meghatározó strukturális körülményeket.

2. Hiányzó vagy tévesen diagnosztizált ártalomelméletek

A horizontális adatkapcsolatok hiánya a jogban azt eredményezheti, hogy az adatkezelési jog tévesen - vagy félreérthetően - értelmezi, hogy az adattermelés hogyan eredményez bizonyos típusú igazságtalanságokat. Amint azt fentebb részleteztük, az adatfikáció kétféle kritikát vált ki

---

Tulajdon?, PHENOMENAL WORLD (2020. október 16.), <https://phenomenalworld.org/analysis/data-as-property> [<https://perma.cc/QA9X-2585>].

¹⁴⁹ Az ilyen esetek megalapozottsága nem világos, és meghaladja jelen elemzés kereteit. Például Adam állítása továbbra is ki lenne téve a jogállási elemzés szokásos (és az információs állítások esetében változó) korlátozásainak. *Lásd* TransUnion L.L.C. kontra Ramirez, No. 20-297 (U.S. 202125., június).

¹⁵⁰ A GDPR például nem tiltja be a reklámvezérelt üzleti modellt, amely túlnyomórészt az

adattovábbítás motorja; azt követeli meg a vállalatoktól, hogy átláthatóbbak legyenek ezzel a felhasználással kapcsolatban, és a felhasználóknak nagyobb hozzáférést biztosít ahhoz, hogy hogyan használják fel az adataikat.

vagy igazságtalansági állítások: az egyenlőtlenségi diagnózis és az árucikké válás diagnózisa. Az *egyenlőtlenségi diagnózis* az adattermelés igazságtalanságát a vagyon igazságtalan elosztásában látja, amelyet az adatközpontúság hoz létre. Az adatgazdálkodás igazságtalanságát az igazságtalan meggazdagodás igazságtalanságaként fogalmazza meg. Az *árucikké válás diagnózisa* az adatfeldolgozás igazságtalanságát az adatok alanyainak túlzott olvashatóságában látja. Ez a diagnózis az adatfikáció igazságtalanságát abban a jogtalan ellenőrzésben látja, amelyet ez a túlzott olvashatóság biztosít az adatgyűjtőknek az érintettek felett. Ez az ellenőrzés viszont aláássa az érintettek autonómiáját, és sérti méltóságukat azáltal, hogy belső életüket értékteremtő tranzakciókká degradálja.

Ez a két megfogalmazása vagy diagnózisa annak, hogy mi teszi az adatszolgáltatást helytelenné, viszont a DIM két reformprogramját motiválja. A propertáriánus reformok célja, hogy az egyenlőtlenség diagnózisára úgy reagáljanak, hogy az érintetteknek jogot biztosítanak az adatok előállításából származó anyagi előnyök egy részének visszakövetelésére. A méltóságteljes reformok célja, hogy az árucikké válás diagnózisára úgy reagáljanak, hogy az érintettek nagyobb kontrollt kapnak az adatgyűjtők által történő olvashatóvá tételük felett, ha, ha és ha igen, és ha igen, akkor hogyan.

Mégis, egyik reform sem reagál a másik diagnosztizált igazságtalanságára. A propertáriánus reformok eleve elismerik az adatok széles körű olvashatóságát, mint az újraelosztási előnyök biztosításának szükséges feltételét. A méltóságteljes reformok saját elkötelezettségüknél fogva nem biztosíthatnak anyagi újraelosztási értéket az adatszabványoknak, mivel ez sértene a méltóságteljes előírásokat a belső énről való tudás árucikké tételével szemben. Még ha feltételezzük is, hogy mindegyik reform képes kezelni az igazságtalanság diagnosztizált formáját (és ahogy az előző alfejezet megjegyzi, jelentős okok szólnak amellett, hogy ne tegyünk ilyen feltételezést), ha az egyiket választjuk, az igazságtalanság másik diagnózisát nem kezeljük. Ha úgy véljük, hogy mindkét reform az adatelőállítással kapcsolatos kényszerítő aggodalmakat fogalmazza meg, akkor a DIM-reformok vagy-vagy útjának követése dilemmát jelent.

3. Igazságtalan adattermelés mint egyenlőtlen adatkapcsolatok

Mindegyik diagnózis és a kapcsolódó reformmenetrend egyrészt normatív problémát jelent (azaz nem foglalkozik az adattovábbítás helytelenségének egy érvényes aspektusával), másrészt működési problémát (azaz hiányoznak a releváns jellemzők az adattovábbítás helytelenségének saját diagnózisának kezelésére tett kísérletében), ami miatt az egyes reformtípusok valószínűleg nem tudják érdemben kezelni a reformot motiváló problémákat.

Az igazságtalanság ezen diagnózisainak újrafogalmazása az adatkapcsolatok figyelembevétele érdekében hasznos és tisztázó módon oldhatja meg ezeket a kérdéseket. Az adatfikációt nem az teszi jogtallanná, hogy az igazságtalan gazdagodást jelent, sem pedig az, hogy az a jogtalan önkényeskedés egyik esete. Az adatfikáció (vagy pontosabban az adattermelés) akkor és akkor helytelen, ha és amikor igazságtalan társadalmi viszonyokat materializál akár a vertikális, akár a horizontális tengely mentén. Ezek az

igazságtalan társadalmi viszonyok olyan kizsákmányoló adatviszonyok formájában jelentkezhetnek, amelyek igazságtalan vagyoneelosztást eredményeznek, valamint olyan adatviszonyok formájában, amelyek a csoportelnyomás olyan formáit materializálják, mint a rasszizmus, a szexizmus és az idegengyűlölet. Azzal, hogy az adatviszonyokat a középpontba helyezzük a diagnózisunkban

igazságtalanság, az adatkezelési jog reformprogramját úgy fogalmazhatjuk át, mint ezen adatkapcsolatok kezelését (és ideális esetben kiegyenlítését).

Ez az alternatív normatív diagnózis segít meghatározni azt is, hogy mi hiányzik a DIM jogi menetrendjéből. Az adattermelés szerepe az egyenlőtlenségek érvényre juttatásában vagy felerősítésében nem egyszerűen az adatalányok nemfizetésének kérdése, hanem az igazságtalan társadalmi viszonyok felerősítésére vagy érvényre juttatására vonatkozik a közös népességi jellemzők alapján. Az adatgyűjtés helyén történő fizetés újraoszthatja a kizsákmányoló adatgyűjtésből származó profit egy részét, de nem foglalkozik azzal, hogy maga az adattermelés hogyan erősítheti fel vagy valósíthatja meg a társadalmi elnyomást, mint a profit előállításának eszközét.¹⁵¹ Még ha a fizetés teljesen egalitárius módon osztaná is el az adattermelésből származó nyereséget, az adatosítás mint egyenlőtlen és elnyomó társadalmi viszonyokat materializáló folyamat megmaradna.

A társadalmi egyenlőtlenségre való összpontosítás (szemben az igazságtalan gazdagodással) az algoritmikus kormányzással kapcsolatos méltóságteljes aggályok releváns aspektusait is megragadja. Az adatvezérelt visszacsatolási rendszereken keresztül megvalósuló kormányzás nem csak azért helytelen, mert aláássa az önformálás folyamatait (bár lehet, hogy ez a hatása), hanem azért is, mert az ilyen rendszerek igazságtalan társadalmi kapcsolatokat hoznak létre, amelyek az uralmat, a marginalizálást és a lealacsonyítást szolgálják.¹⁵² A megfigyelési adatáramlások igazságtalanságának az egyenlőtlen társadalmi viszonyok igazságtalanságaként való átfogalmazása láthatóvá teszi a személyes jogsértések strukturális erőit, valamint az ilyen körülmények igazságtalanságában rejlő kölcsönös érdekeinket.

---

¹⁵¹ Valójában az adatok piacának legitimálásával a fizetés az ezen a piacon való jogszerű részvételből eredő későbbi gyakorlatok legitimálására szolgálhat. Mivel az adatok eleve árucikké váltak, az ICE meg tudta vásárolni az adatbázishoz való hozzáférést a szolgáltatójától, a Venntel-től, ahelyett, hogy maga gyűjtötte volna össze ezeket az adatokat. Ez a kereskedelmi csere erős jogi védelmet biztosít az ICE számára az adatok felhasználásához. A *Carpenter kontra Egyesült Államok ügyben hozott* ítélet értelmében az ICE-nek parancsra lett volna szüksége ahhoz, hogy ezeket az adatokat közvetlenül a fuvarozóktól vagy az alkalmazással foglalkozó vállalatoktól szerezze be. 138 S. Ct. (2206,20182209). Mivel azonban az ICE egyszerűen csak hozzáférést vásárolt az adatbázishoz egy adatbrókertől, ahogyan bármely más szervezet is, bármilyen potenciális alkotmányossági kifogás gyengül.

¹⁵² Vegyük például azt a növekvő irodalmat, amely arról szól, hogy az önismeret algoritmikus formái hogyan valósítják meg a kulturális imperializmust. *Lásd pl.* NICK COULDRY & ULISES A. MEJIAS, THE COSTS OF CONNECTION: HOW DATA IS COLONIZING HUMAN LIFE AND APPROPRIATING IT FOR CAPITALISM (A KAPITALIZMUS KOLONIZÁLÁSÁNAK ADATAI).

5-6 (2019); Dan M. Kotliar, *Data Orientalism: On the Algorithmic Construction of the Non-Western Other*, 49 THEORY & SOC'Y 919, 922-25 (2020). A kulturális imperializmus egy domináns csoport tapasztalatának vagy kultúrájának univerzalizálására és normaként való meghonosítására utal. Ez elsődleges hozzáférést biztosít a domináns csoport számára ahhoz, amit Nancy Fraser "értelmezési és kommunikációs eszközöknek" nevez egy társadalomban. NANCY FRASER, TÁRSADALMI MOZGALMAK VS. FEGYELMI BÜROKRÁCIÁK: A TÁRSADALMI SZÜKSÉGLETEK DISKURZUSAI 7-8 (1987). Gyakran anélkül, hogy ennek tudatában a domináns csoportok saját tapasztalataikat az emberiség tapasztalataként

vetítik ki; az eredmény a kommunikáció és az értelemalkotás kulturális termékei, amelyek a domináns tapasztalatokat, értékeket, célokat és eredményeket tükrözik. Ez hozza létre azt a kulturálisan elnyomott tapasztalatot, amelyet W.E.B. Du Bois "kettős tudatosságnak" nevezett: azt az érzést, hogy "mindig mások szemén keresztül nézzük önmagunkat, hogy lelkünket egy olyan világ szalagján mérjük, amely szórakozott megvetéssel és szánalommal nézi". W. E. BURGHARDT DU BOIS, THE SOULS OF BLACK FOLK (45NAL Penguin, Inc. 1969) (1903).

Az adatkezelési reformnak az adatkapcsolatok kiegyenlítéseként történő átfogalmazása segít tisztázni a méltóságteljes elszámolásokban az "árucikké" és az "olvashatóság" közötti különbséget a tekintetben, hogy mi teszi az olvashatóságot rosszul: nevezetesen a felfogást motiváló célok és az ezeket a célokat meghatározó anyagi és eljárási feltételek. Ez a különbségtétel eltűnik az olyan magáncégekkel szembeni kritikákban, mint a Facebook, amely jelenleg a leghevesebb méltóságteljesítő kritikák tárgya. Ez azonban fontos a magánvállalkozások adatgyűjtésének és -felhasználásának megkülönböztetése szempontjából a köz- vagy más módon kollektívan elszámoltatható adatinfrastruktúrák adatgyűjtésétől és -felhasználásától.

A releváns vizsgálat nem az, hogy az érintettek egy adott rendszer számára olvashatóvá váltak-e, és ha igen, milyen mértékben (és hogy volt-e lehetőségük arra, hogy ezt a folyamatot kontrollálják), hanem az, hogy milyen célokra és milyen feltételek mellett történik ez az olvashatóság - és ami a legfontosabb, hogy ezeket olyan módon határozták-e meg, amely egyenlőbb adatviszonyokat teremt. Eszerint a megengedett olvashatóság nem egyszerűen az egyes adatalányok beleegyezésének vagy ellenőrzésének kérdése, hanem azon intézményi formák egyike, amelyek az adattermelés legitim és illegitim alapjai között döntenek és határozzák meg azokat.

Vegyük ismét a TattooView AI példáját, amely felhasználói adatokat gyűjt a feltételezett bandatagok letartóztatásához. A tetoválási adatok áramlását nem az teszi potenciálisan igazságtalanná, hogy az adatgyűjtés időpontjában a lakosság nem fizetett, hanem az, hogy az egyik csoportra (az érintettek) vonatkozó információkat mások elnyomására és uralására használják fel a nekik tulajdonított csoporttagságuk alapján (azaz "bandatag", a faji, etnikai, osztálybeli és nyelvi különbségek által meghatározott csoporttagság). Ez a tetovált adatáramlás nem (csak) azért igazságtalan, mert gyűjtése vagy felhasználása olyan módon teszi olvashatóvá Ádámot, amely sértheti Ádám autonómiáját és önrendelkezési jogát. Egy olyan társadalmi kategóriát is materializál ("bandatag"), amely, ha cselekszik, mások uralmát és elnyomását eredményezi. A proprietáriánus és méltóságteljes reformok értelmében ez a társadalmi hatás továbbra sem befolyásolja azt, hogy az információs jog hogyan szabályozza, hogy milyen adatokat lehet gyűjteni, tárolni, kicserélni vagy felhasználni.

4. DIM-reformok és társadalmilag előnyös adatelőállítás

Ha a digitális gazdaságban az érdekeket az egyes adatalányok egyéni érdekeire korlátozzuk, az véletlenül kizárhatja az adattermelés társadalmilag előnyös formáit. Jelenleg az adattovábbítással kapcsolatos kritikák egyik uralkodó célja a magánvagyon megteremtése.¹⁵³ A vagyonteremtés az adatgyűjtés egyik célja, de

---

¹⁵³ Az adatosítás másik kritikával illetett felhasználási módja a bűnüldözés és a kormányzati felügyelet. Az Egyesült Államokban azonban a technológia bűnüldözési célú felhasználásával kapcsolatos legtöbb nagy visszhangot kiváltó botrány a magánszervezetek által a bűnüldöző szervek számára értékesített megfigyelési termékekkel volt kapcsolatos. Ez a struktúra ismét egy sajátos üzleti modell a magánvagyon-teremtés céljából történő adatosítás szervező elve alapján, amely a magánpiacon eladható, személyes adatokon alapuló

megfigyelési termékek mindenütt jelenlétét táplálja. Kim Lyons,

vannak mások is. Például az olyan szociális jóléti vállalkozások működtetése, amelyek értékes erőforrások (például víz) méretarányos elosztását és kezelését igénylik, vagy amelyek időérzékeny előrejelzéseket igényelnek az elsődleges közérdekek érdekében (például a COVID-19 terjedésének korlátozására irányuló közegészségügyi stratégiák), maguk is jó minőségű népeségi adatokat igényelnek a közjóléti kötelezettségek hatékony és méltányos teljesítésének biztosítása érdekében.

A DIM-reformok szerinti kárdiagnózisok azonban nem indexálják ezeket a megkülönböztetéseket, és az ezekből következő jogi menetredek sem. Ezek szerint a közérdekű és a magánvagyon-teremtés érdekében történő adatfeldolgozás az egyéni jogsértés azonos kockázatát hordozza magában, és az individualizált kormányzás azonos formái alá tartozik. A propertáriánus rendszerek szerint, ha egy közhivatal nem tud tisztességes árat fizetni az érintetteknek az adatokért, akkor azzal lehet érvelni, hogy az ilyen adatrögzítés közvagyon-elvételnek minősül, vagy egyéni döntéseknek kell alávetni az ilyen adatok adományozását vagy nem adományozását. A méltányossági rendszerek esetén az egyén nem érthet egyet a közcélal (például úgy gondolhatja, hogy a COVID-19 nyomán követésére irányuló kormányzati erőfeszítések sértik az orvosi szabadságát), és megtagadhatja az adataihoz való hozzáférést azon az alapon, hogy ez a felhasználás sérti az egyéni akaratát és az alapvető jogait. Mindkét eset - az ingyenes adatgyűjtés vagy az adatok gyűjtése hozzájárulás nélkül és olyan célból, amellyel az érintett nem ért egyet - sérti az individualista elképzeléseket arról, hogy az információgyűjtést és -felhasználást hogyan kell elrendelni, és hogy az adatgyűjtés milyen feltételei jogszerűek. Ha azonban az egyének önkéntes részvételére hagyatkozunk ezekben a rendszerekben, az jelentősen alááshatja a rendszerek azon képességét, hogy megvalósítsák az általuk elérni kívánt szélesebb körű társadalmi előnyöket.¹⁵⁴

A DIM-reformok tehát egyszerre szenvednek attól, hogy túlságosan szűk és túlságosan tágak. Azzal, hogy az adatfizetés öncélú vagy ellentételezés nélküli értékteremtés megsértésére összpontosítanak, nem foglalkoznak az ilyen károkat előidéző gazdasági kényszerekkel, és nem nyújtanak hatékony menetrendet az egyenlőtlenségek kezelésére a

---

ICE Just Signed a Contract with Facial Recognition Company Clearview AI, VERGE (Aug. 14, 2020, 19 PM EDT), <https://www.theverge.com/2020/8/14/21368930/clearview-ai-ice-contract-privacy-immigration> [<https://perma.cc/97CF-FNNJ>]; Dana Goodyear, *Can the Manufacturer of Tasers Provide the Answer to Police Abuse?*, NEW YORKER (201820., aug.), <https://www.newyorker.com/magazine/2018/08/27/can-the-manufacturer-of-tasers-provide-the-answer-to-police-abuse> [<https://perma.cc/W5T3-5WZX>].

¹⁵⁴ Például a COVID-19 digitális érintkezést nyomán követő alkalmazásokat alkalmazó közegészségügyi hatóságok hatvan százalékos lakossági küszöbértéket tűztek ki célul ahhoz, hogy a rendszerek a leghatékonyabban működjenek a világjárvány elleni küzdelemben. Bár a becslések szerint az applikációkat használók alacsonyabb száma még mindig csökkenti a koronavírusos megbetegedések számát, a hatvan százalékos küszöbértékhez való közelítés jelentősen növeli a digitális nyomkövető rendszerek hatékonyságát. *Digital Contract Tracing Can Slow or Even Stop Coronavirus Transmission and Ease Us out of Lockdown*, UNIV. OXFORD RSCH. (Apr. 202016.), <https://www.research.ox.ac.uk/Article/2020-04-16-digital-contact-tracing-can-slow-or-even-stop-coronavirus-transmission-and-ease-us-out-of-lockdown> [<https://perma.cc/8NUL-DJ88>]. *De lásd* Patrick Howell

O'Neill, No, *Coronavirus Apps Don't Need 60% Adoption to Be Effective*

,MITTECH .REV

(June2020,),

<https://www.technologyreview.com/2020/06/05/1002775/covid-apps-effective-at-less-than-60-percent-download> [<https://perma.cc/Y33S-CDNP>].

adatok politikai gazdaságtan. Ugyanakkor az adatosításra való összpontosítás elfeledtetni az adattermelés céljai és az ilyen célok meghatározásának feltételei közötti értelmes különbségtételeket.

IV. AZ ADAT MINT DEMOKRATIKUS KÖZEG

A. A legitimációs probléma

Mind a jelenlegi, mind a javasolt egyéni szintű adatjogok nem képesek kezelni az adatelőállításból eredő népességszintű érdekeket. Ennek eredményeképpen ezek a reformok nem képesek megoldani a legitimációs problémát, amely a szocialitás problémájával együtt továbbra is gondot okoz az amerikai adatkezelési jogban. A legitimitási probléma azt a kérdést teszi fel, hogy hogyan lehet az adatkezelési jogban megkülönböztetni a jogszerű és a jogellenes adatfelhasználást anélkül, hogy az egyéni bíraskodásra támaszkodnánk?

Vegyük a következő példát. Tegyük fel, hogy egy szervezet (Watercorp) adatokat gyűjt a háztartások vízfogyasztásáról. Minden alkalommal, amikor valaki vizet iszik a csapból, felforralja a vízforralóját, öntözi a fűszerkertjét vagy fogat mos, ezeket az információkat összegyűjtik, feldolgozzák és elemzik, azzal a céllal, hogy a jövőben megváltoztassák az adott településen élő háztartások vízhasználati szokásait. Ezek az adatok intim tényeket tárnak fel az emberek életéről. Ezekből az adatokból valóban részletes portré rajzolódik ki a mindennapi szokásaikról. Ezt a részletes portrét számos célra fel lehet használni: a háztartásoknak a vízfelhasználás csökkentésére vonatkozó célok kitűzésére és teljesítésére; a csúcspontokon alapuló vízhasználati "hullámárok" kiszámítására; a visszacsatolási adatok felhasználására, hogy az emberek vízfogyasztási szokásait az ügyfél palackozott italai felé tereljék; az emberek napi szokásairól szóló ismeretek értékesítésére hirdetőknak, biztosítóknak, hitelezőknek és munkaadóknak; valamint annak tesztelésére, hogy milyen stratégiák alapján fizetik az emberek a legnagyobb valószínűséggel a közüzemi számláikat.¹⁵⁵

Most tegyük fel, hogy a Watercorp helyett a Waterorg - az aszályos terület önkormányzati hatósága - ugyanilyen adatgyűjtésbe kezd, hogy megértse az önkormányzat vízfelhasználását, stratégiákat dolgozzon ki a vízfogyasztás csökkentésére, és (az aszályok súlyosbodásával) terveket dolgozzon ki a víz igazságos és felelősségteljes elosztásának biztosítására, mivel a víz egyre szűkösebbé válik. Tegyük fel továbbá, hogy az aszály okozta vízhiány és a vízlezárások kockázata a település legszárazabb és legszegényebb kerületeiben a legnagyobb, ahol a kisebbségi lakosok nagyobb arányban élnek.¹⁵⁶

---

¹⁵⁵ Egy ellentmondásos, nemrégiben lefolytatott randomizált, kontrollált kísérletben azt vizsgálták, hogy a bérlők vizének elzárásával a bérbeadók nagyobb valószínűséggel fizetik-e a vízszámlákat. *Lásd* Josh Budlender (@JoshBudlender), TWITTER (aug. 28,2020,:48 PM) <https://twitter.com/joshbudlender/status/1292170843389386761>[<https://perma.cc/FDP6-LWRV>] (az ideiglenesen visszavont tanulmány képernyőfotóinak megjelenítése).

¹⁵⁶ Bár kisebb léptékben, ez az elosztás nem irreális. A bizonyítékok arra utalnak, hogy a változó éghajlat következtében fellépő vízhiány aránytalanul nagy mértékben fogja érinteni a szegényebb közösségeket.

Végezetül tegyük fel, hogy a település néhány polgára tiltakozik az állam kényszerítő ereje ellen, hogy ezeket az adatokat begyűjtse tőlük, vagy hogy ezeket az adatokat az őket érintő vízelosztási stratégiákhoz használják fel. Azzal érvelnek, hogy ez az adatgyűjtés sérti a méltóságukat és az autonómiájukat. A saját érdekeik ellenében vonja ki az intim vízfogyasztási adataikat, mivel ez olyan jövőbeli vízpolitikát fog eredményezni, amely szinte bizonyosan csökkenteni fogja a vízhez való szabad hozzáférésük és az általuk választott, megfigyeléstől mentes vízhasználatuk lehetőségét. A Watercorp-hoz hasonlóan a Waterorg is kényszerítő hatalmat gyakorol, hogy ezeket a polgárokat akarataik ellenére, fizetés nélkül és érdekeik ellenében a Waterorg számára olvashatóvá tegye.

Ha valaki aggódik a Watercorp adatelőállításai miatt, de úgy véli, hogy a Waterorg számára megengedett vagy akár felelős, hogy ugyanolyan típusú adatelőállításban vegyen részt különböző célokra, az adatkezelés DIM-számlák szerinti elemzése kihívást jelent. A Waterorg alapvető irányítási struktúrája lehetővé teszi a szélesebb körű, demokratikus képviseletet a társadalmi célok meghatározásában - amelyet alkotmányos korlátozások kísérnek az egyénre szabott felhasználás bizonyos formáival szemben. A Watercorp esetében nincsenek eszközeink a kollektív társadalmi célokra vonatkozó demokratikus döntések meghozatalára, és a felügyeletnek sincsenek ugyanazok az alkotmányos formái, amelyek érdemi védelmet nyújtanak a megengedhetetlen adatgyűjtés és felhasználás ellen. Ha az egyes személyek vagy háztartások preferenciáira vagy jogaira összpontosítunk azzal kapcsolatban, hogy részt kívánnak-e venni ebben a gyűjtésben, akkor nem értjük meg a két szervezet normatív szempontból eltérő céljait és feltételeit az adatelőállításnak. Továbbá ez a megközelítés nem veszi figyelembe a háztartások kölcsönös és egymást átfedő érdekeit, amelyek egymás döntéseikhez fűződnek.

B. Horizontális kapcsolatok és intézményi felépítés

A Watercorp és a Waterorg adatelőállítása közötti lényeges különbségek kezelése és legitimitásuk megítélése a javasolt adatelőállítási rendszerek lakossági szintű, demokratikus értékelését igényli.

A DIM szerint egy ilyen rendszer jogszerűségének értékelése a különböző vizsgálatokhoz vezetne. Megfelelően hozzájárultak-e ezek a háztartások a nyomon követéshez?

Az Egészségügyi Világszervezet becslése szerint "a világ népességének fele 2025, vízhiányos területeken fog élni", és a világ népességének egynegyede jelenleg "rendkívül magas" vízhiánnyal küzd. *Ivóvíz, Egészségügyi Világszervezet. (2019. június), <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/drinking-water> [https://perma.cc/8XZC-WVB8]; Rutger Willem Hofste, Paul Reig & Leah Schleifer, *17 Countries, Home to One-Quarter to the World's Population, Face Extremely High Water Stress*, WORLD RES. INST. (Aug. 6, 2019), <https://www.wri.org/blog/2019/08/17-countries-home-one-quarter-world-population-face-extremely-high-water-stress> [https://perma.cc/7GBK-U8S9]. Észak-Afrikában és a Közel-Keleten található a tizenhét legjobban vízhiányos országból tizenkettő; India a tizenharmadik helyen áll nemzetközi szinten a vízhiány tekintetében, és lakossága több mint háromszorosa a többi tizenhat legjobban vízhiányos ország lakosságának együttvéve. Hofste, Reig & Schleifer, *supra*. Az Egyesült Államokban Új-Mexikó extrém vízhiánnyal küzd, Kalifornia, Arizona, Colorado és Nebraska pedig mind nagy vízhiánnyal küzd. *Id.**

A vízzel kapcsolatos adatok felhasználásának céljai tiszteletben tartják-e a háztartás tagjainak jogait? Megsértik-e a háztartás tagjai felé fennálló kötelezettségeket? Vagy pedig, kapnak-e a háztartások megfelelő kompenzációt az adatgyűjtésért? Az adatgyűjtés ellen tiltakozó állampolgárok számára a DIM szilárd reformjai lehetőséget biztosítanak arra, hogy a polgárok megtagadhassák az adatgyűjtést, hogy ne használhassák fel a róluk szóló adatokat olyan módon, amely sérti az érdekeiket, vagy hogy az általuk választott adatokért fizetést kapjanak.

Ezen elemzés alapján mind a Waterorg, mind a Watercorp magatartása jogellenesnek (és, ha jogi reformmal kezelik, jogellenesnek) minősülhet, ha bármelyik szervezet a háztartások vízzel kapcsolatos adatait összegyűjti és árucikké teszi azon háztartások akarata vagy érdekei ellenére, akiktől azokat gyűjtik. Ha a háztartások tagjai úgy érzik, hogy jogtalanul árucikké teszik őket, a méltóságteljes DIM-védelem alapján joguk lenne tiltakozni az adatelőállítás ellen, és kivonulni abból; a méltóságteljes DIM-védelem alapján joguk lenne nagyobb részesedést követelni a Watercorp számára az általuk szolgáltatott adatokból, vagy a Waterorgtól a visszavételi jog alapján méltányos visszafizetést követelni. Másrészt, a Waterorg vagy a Watercorp magatartása ezen elemzés alapján nem jogellenes vagy törvénytelen, ha az adatokat az értelmes beleegyezés szilárd feltételei mellett gyűjti, nem használja fel ezeket az adatokat olyan módon, amely sérti a háztartási személyek védett jogi érdekeit, valós lehetőséget biztosít a háztartások számára, hogy lemondjanak a vízgyűjtésről, vagy, alternatívaként, tisztességes bért vagy eladási árat biztosít a háztartási vízadatokért. Összefoglalva, ezek a megfelelő módon végrehajtott védintézkedések biztosítják a háztartások számára a fizetéshez, a kilépéshez vagy a jogorvoslathoz való jogot, függetlenül attól, hogy melyik szervezet gyűjti az adataikat, vagy milyen célokra irányul ez a gyűjtés. Ez a megközelítés az egyes háztartások számára bármelyik szervezettel szemben felhatalmazást adhat, de az adatgyűjtés jogszerűségének meghatározása gyakorlatilag még mindig az egyéni döntéseken múlik.

Még a robusztus DIM-alapú válaszok is elmulasztják, hogy miként működnek a lakossági szintű érdekek az adattermelésben. Gondoljunk azokra a polgárokra, akik tiltakoznak a Waterorg adatgyűjtése ellen, mivel az ilyen adatokat esetleg hátrányosan használnák fel ellenük (nevezzük az egyik ilyen polgárt "Cate"-nek). Cate aggodalma a háztartási vízzel kapcsolatos adatok káros felhasználása miatt nem vezethető vissza sem arra a jogra, hogy megakadályozza az ilyen adatok gyűjtését az otthonából, sem arra, hogy korlátozza az otthonából származó adatok felhasználásának módját. Ehelyett az aggodalma a lakossági vízzel kapcsolatos valamennyi adathoz fűződő lakossági szintű érdekét jelenti. A Waterorgnak nincs szüksége az ő adataira ahhoz, hogy népszerűségi szintű betekintést nyerjen az olyan háztartások vízfogyasztási szokásairól, mint az övé - ilyen betekintést könnyen nyerhet olyan háztartásokból, amelyeknek közösek a releváns jellemzői (például azonos háztartásméret, azonos környék). Ahhoz, hogy Cate aggodalmát hatékonyan ki lehessen fejezni, azt a lakossági szinten kellene figyelembe venni: a települési vízügyi adatok előállításának egészére vonatkozóan.

Nem Cate érdeke az egyetlen érdek, amely az otthonáról gyűjtött

vízhasználati adatokkal kapcsolatos. Elég jó minőségű háztartási vízadatok nélkül a Waterorg nem biztos, hogy képes lesz kellően igazságos vagy pontos vízelosztási terveket készíteni, mivel

az aszályok egyre súlyosabbá válnak. Ez hátráltatja a Waterorg azon terveit, hogy az aszálytudatos vízgazdálkodást fejlessze, nem csak azok számára, akik visszatartották az adataikat, hanem a településen mindenki számára. A tisztességes és hatékony vízgazdálkodás különösen fontos azok számára, akik a szegényebb, aszályos területeken élnek. A vízgyűjtés elmaradásának kockázata aránytalanul nagy mértékben őket fogja érinteni, felerősítve az ott élő közösség által tapasztalt anyagi nehézségeket.¹⁵⁷ Ezek az érdekek a lakosság szintjén is felmerülnek, a vízadatok előállításának egésze szempontjából.

Mivel az érintettek érdekei nem korlátozódnak arra, hogy az egyéni vízfogyasztási adataikat hogyan nyerik ki vagy használják fel, és mivel az egyes érintettek érdekein túlmenően többféle érdek forog kockán, lehetetlen meghatározni a Waterorg adatelőállításának jogszerűségét pusztán az érintetteknek a Waterorggal folytatott interperszonális kapcsolattartásának feltételeire való hivatkozással. Csak a kormányzási feladat szempontjából releváns érdekek teljes körének felismerésével kezdhethetjük el kezelni a társadalmi információs károk azon formáit, amelyek ezek eredményeként felmerülhetnek.

C. Demokratikus adatkezelés

Az adatkezelés projektjének átfogalmazása az egyéni jogok biztosításától a kollektív rendezés intézményesítéséig eltolja a releváns vizsgálati irányvonalat. Elsősorban az a kérdés, hogyan biztosítható az adatalányok nagyobb mértékű ellenőrzése vagy az adatalányok autonómiájának jobb jogi kifejezése. Az új vizsgálati irányvonal azt a kérdést teszi fel, hogy miként lehet egyensúlyt teremteni az adattermelés népességszintű hatásaiból fakadó, egymást átfedő és időnként egymással versengő érdekek között. Ez az átirányítás a demokratikus kormányzás alapvető kérdéseit veti fel: hogyan adjunk az embereknek beleszólást saját kialakulásuk társadalmi folyamataiba; hogyan teremtsünk egyensúlyt a méltányos elismerés és az egyes kisebbségi érdekek iránti különös aggodalom között; hogyan határozzuk meg a polgári élet megfelelő "nyilvános" vagy intézményi szintjét, ahol az ilyen kollektív érdekek összefoghatók és irányíthatók; és hogyan ismerjük fel, hogy az adattermelés nyerteseket és veszteseket hoz létre, és hogyan dolgozzunk ki méltányos intézményi válaszokat ezekre a hatásokra.

Ez az elmozdulás viszont az adatok másfajta megközelítését tételezi fel a jogban - az egyéni érdekeket kifejező egyéni médiumtól egy demokratikus médiumig, amely népességi szintű, társadalmi érdekeket materializál. A társadalmi viszonyok más médiumaihoz hasonlóan az adatok kormányzása is politikai kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy az egyének ezen anyagi viszonyok alapján mivel tartoznak és tartoznak egymásnak, és hogyan osszák el egymás között a vonatkozó előnyöket és kockázatokat. Ez a

---

¹⁵⁷ Megjegyzendő, hogy ez a példa az adatgyűjtés pozitív célját vizsgálja (vízelosztás), amely aránytalanul nagy hasznára válik ennek a szegényebb közösségnek. Elképzelhető egy negatív példa is, amely aránytalanul nagy kockázatot jelenthet erre a szegényebb közösségre nézve, és amely miatt ez a közösség érdekelt lenne az adatgyűjtés elmaradásában. De ez az

adattermeléshez fűződő érdek ismét csak intézményi szinten érvényesülne *minden* vízgyűjtési adat tekintetében.

az adatok fogalmi meghatározását az alábbiakban "adatok mint demokratikus közeg" (DDM) néven említjük.¹⁵⁸

1. A demokrácia mint normatív (egyenlőségi) norma

Ha azt állítjuk, hogy az adatok kapcsolatai "demokratikusak", akkor egy további lépést teszünk azon a leíró állításon túl, hogy az adatok "relációsak". Ez az állítás kifejezetten politikai és normatív kritériumokat fejez ki arra vonatkozóan, hogy az adatok relacionalitását és az azzal járó társadalmi hatásokat hogyan kell tárgyalni és kezelni.¹⁵⁹ Az adatok demokratikus médiumként való konceptualizálása ezért egy pozitív és egy normatív állítást is magában foglal: leírja, hogy milyen érdekek származnak az adattermelésből, valamint azt, hogy ezeket az érdekeket hogyan kell szabályozni. De másképpen, az a tény, hogy az adatok relációsak (és redukálhatatlanul társadalmi érdekeket szülnek), azt jelenti, hogy az adatokat demokratikusan kell kormányozni - egy olyan kormányzási módot, amely erkölcsi és jogi erőt ad az adatok relacionalitásának.

A demokrácia mint normatív szabvány kritériumokat kínál annak értékeléséhez, hogy az adatkapcsolatok hogyan rendeződnek, és hogyan kellene rendeződniük az adatkezelési jog által. Egy elméletet nyújt arra vonatkozóan, hogy milyen jellemzők határozzák meg az igazságtalan adatviszonyokat, és különböztetik meg őket az igazságos viszonyoktól. "Az alapos társadalmi és politikai demokrácia" - írja Iris Marion Young - "az uralom ellentéte".¹⁶⁰ A demokratikus egyenlőség - érvel Elizabeth Anderson - olyan körülmények között valósul meg, ahol "az emberek másokkal egyenlő viszonyban állnak".¹⁶¹ Az olyan demokratikus intézmények kialakítása, amelyekben az emberek egyenrangúként viszonyulnak egymáshoz, nem pusztán az egyéni szabadság társadalmi feltételeit biztosítja, hanem azokra az intézményi megállapodásokra is vonatkozik, amelyek révén az emberek lehetőségei az idők folyamán létrejönnek, és "olyan deontikus követelményt tükröz, amely személyként egyenlő erkölcsi státuszunkban gyökerezik".¹⁶² Az egymással versengő érdekek intézményes elismerése tehát operacionalizálja a normatív erejét azoknak a populációs szintű hatásoknak, amelyeket az egyén személyes döntései az adatokkal kapcsolatban másokra gyakorolnak, és lehet, hogy

¹⁵⁸ A szerző szeretné megköszönni a Christine Desan által 2018 decemberében a Harvard Law Schoolon tartott "Money as a Democratic Medium" című konferenciát, amely inspirálta a kifejezés alkalmazását az adatgazdaság kontextusában. *Lásd* Brette Milano, *Money as a Democratic Medium*, HARV. L. TODAY (Jan. 201911), <https://today.law.harvard.edu/money-as-a-democratic-medium/> [<https://perma.cc/7A7P-DMVP>].

¹⁵⁹ *Lásd pl.* KASPER LIPPERT-RASMUSSEN, RELATIONAL EGALITARIANISM: LIVING AS EQUALS (272018); Samuel Scheffler, *The Practice of Equality*, in SOCIAL EQUALITY: ON WHAT IT MEANS TO BE EQUALS 21, 31 (Carina Fourie, Fabian Schuppert & Ivo Wallimann-Helmer szerk., 2015) (azzal érvelve, hogy az egyenlőség inkább egyfajta gyakorlat, mint normatív elosztási minta); IRIS MARION YOUNG, JUSTICE AND THE POLITICS OF DIFFERENCE (162011).

("[D]istributív paradigma az a tendencia, hogy a társadalmi igazságosságot és az elosztást egybeeső fogalmakként fogjuk fel.")

¹⁶⁰ MARION YOUNG, *fenti* jegyzet, lásd a 159, következő címet 38.

¹⁶¹ Elizabeth Anderson, *What is the Point of Equality*, ETHICS (109287,1999289). Lásd még Elizabeth Anderson, *Toward a Non-Ideal, Relational Methodology for Political Philosophy: Comments on Schwartzman's Challenging Liberalism*, 24 HYPATIA 130 (2009) [a továbbiakban: Anderson, *Comments*].

¹⁶² LIPPERT-RASMUSSEN, *Supra* note, 159,19. o.; lásd Anderson, *Comments*, *Supra* note. 161.

nemcsak azt fejezik ki, hogy az egyéneknek mi jár, hanem azt is, hogy milyen kötelezettségeik vannak egymással szemben.¹⁶³ Ez a keretezés az egyéni választás helyett egy egalitárius politikai legitimitási mércét állít fel, amely figyelembe veszi az adatok előállításának és az általa érvényre juttatni kívánt kapcsolatok minőségét.

A demokratikus rendezés tehát egy olyan érdemi mércét is biztosíthat, amely alapján értékelni és megkülönböztetni lehet az adattermelés különböző céljait, az elérni kívánt célok és a termelés társadalmi viszonyai alapján. Az adatelőállítással összefüggésben a demokratikus rendezés általános egalitárius érveit az adatelőállításban a lakossági szintű érdekek sajátos, empirikus jelentősége is alátámasztja. A DDM tehát nemcsak a demokratikusabb rendezés melletti általános politikai érveket fejezi ki, hanem valami empirikus tény is: az adatmegosztással kapcsolatos személyes döntéseknek tükrözniük kell a választás másokra gyakorolt hatását, nemcsak a mások figyelembevételének politikai és erkölcsi előnyei miatt, hanem azért is, mert az adatosítás jelenlegi körülményei között az egyének már közvetlenül továbbítják a másokra vonatkozó információkat, amelyeket mások viselkedésének előrejelzésére és befolyásolására használnak fel.

2. A Waterorg vs. Watercorp demokratikus értékelése

E nézet alapján pontosabban és teljesebben tudunk számot adni arról, hogy a Watercorp adatszolgáltatása jogellenes-e - és miért. A Watercorp adatelőállításával nem az a probléma, hogy a Watercorp a háztartások adatait hozzájárulás nélkül veszi ki, vagy alulfizeti a háztartásokat, vagy akaratauk ellenére olvashatóvá teszi a háztartásokat. Ehelyett a Watercorp adatelőállítása egy sokkal alapvetőbb problémától szenved: a Watercorp adatelőállítási rendszerében részt vevő háztartásoknak nincs lehetőségük arra, hogy érdemben meghatározzák az őket érintő adatkapcsolatok minőségét: az adatelőállításon keresztül zajló társadalmi folyamatokat, amelyeknek alávetik őket. Nem gyakorolhatnak egyenlő hatalmat sem a Watercorpra, sem egymásra nézve a mindannyiukat érintő, népességszintű döntések tekintetében. Más szóval, a jelenlegi jogi szabályozás szerint a Watercorpnak nem kell figyelembe vennie döntései vagy cselekedetei másokra gyakorolt normatív erejét - és az egyes háztartásoknak sem, akik dönthetnek úgy, hogy az adatelőállításban részt vesznek vagy abból kimaradnak.¹⁶⁴ A Watercorp rendszerében a háztartásoknak (a legjobb esetben is) nem teljes beleszólásuk van azokba az intézményi megállapodásokba, amelyek strukturálják választási lehetőségeik körét és a társadalmi folyamatokat, amelyeknek alá vannak vetve. A kilépéshez vagy kifizetéshez való negatív jogok biztosítása nem ugyanaz, mint az adatelőállítás feltételeiben és céljaiban való képviselőhöz való pozitív jogok biztosítása.

---

¹⁶³ LIPPERT-RASMUSSEN, *Supra* note, 159,24-25. o.; Scheffler, *Supra* note, 159,38-39. o.

¹⁶⁴ *Lásd* Scheffler, 159. lábjegyzet, 25. pont. Scheffler a kapcsolati egalitárius eszményt deliberatív kényszerként azonosítja: az emberek olyan egyenlőségi viszonyban vannak, amelyben mindegyik személy elfogadja, hogy a másik személy ugyanolyan fontos érdekei kölcsönösen jelentős szerepet játszanak az adott kapcsolatot szabályozó döntések

befolyásolásában; hogy mindegyik személy "ugyanolyan fontos érdekei ugyanolyan mértékben korlátozzák [a] közös döntéseket". *Id.*

Ez a beszámoló egyértelművé teszi, hogy a Waterorg adatelőállítás akkor is jogszerű lehet, ha az érintetteket kötelező adatgyűjtésnek veti alá, amennyiben teljesül a teljes intézményi elismerés alapvető feltétele. A lakossági szintű érdekek világossá teszik, hogy az adatkezelés releváns feladata nem az egyéni ellenőrzés visszaszerzése a saját adattovábbítás feltételei felett (még ha ez lehetséges is lenne) vagy a személyes haszon maximalizálása, hanem az adattermelésben érintett releváns lakossági szintű érdekek képviselőéhez szükséges intézményi válaszok kidolgozása. Ez a reform feladatát a kilépés, a fizetés vagy a jogorvoslat lehetőségeinek biztosításáról az adatelőállítás céljainak és feltételeinek alakítására irányuló elismerés és jogállás biztosítására, és ezáltal a kölcsönös jogos kötelezettségek feltételeinek meghatározására helyezi át.¹⁶⁵

A népességi szintű reprezentáció tisztázza az adatelőállításban egymással versengő érdekek közötti kompromisszumokat is. A Waterorg-sémában az egyéni jogokról az intézményi irányításra való áttérés egyszerre képviseli az adatgyűjtést ellenző polgárok és azon polgárok érdekeit, akik az adatgyűjtés nélkül a legtöbbet szenvednének. Ez tisztázza, hogy ki az, aki veszíthet és ki az, aki nyerhet az adattermeléssel, valamint a relatív nyereségek és veszteségek potenciálisan eltérő normatív tétjeit.

D. A DDM előnyei

Amint az előző hipotetikus eset mutatja, az adatkezelésben érintett érdekek újragondolása az adatkapcsolatok figyelembevétele érdekében számos előnnyel jár. Az adatosítás társadalmi igazságtalanságát indexálja, és a társadalmi információs károkat az egyéni információs károkkal egyenrangúvá teszi. Emellett olyan elméleti alapot biztosít, amelyből kiindulva pozitívan lehet érvelni a társadalmi adattermelés létfontosságú formái mellett. Az analóg társadalmi kapcsolatokhoz hasonlóan az adatkapcsolatok is lehetnek (és túl gyakran azok is) elnyomóak vagy kizsákmányolóak; de az analóg társadalmi kapcsolatokhoz hasonlóan az adatkapcsolatok is erősíthetik az embereket, lehetővé téve, hogy együtt érjenek el olyan társadalmi célokat, amelyeket egyedül nem tudnának elérni. Ezeket az előnyöket, valamint néhány meglátást azzal kapcsolatban, hogy a DDM hogyan viszonyul az individualista számlákat mozgató érdekekhez, az alábbiakban tárgyaljuk.

1. Társadalmi információs kár

Az adatkezelés szempontjából releváns érdekek újragondolása tisztázza, hogy mi teszi az adattermelést, mint a digitális gazdaság egyik alapvető gazdasági tevékenységét, potenciálisan helytelenné. Az adatelőállítás valóban igazságtalan lehet, ha az érintetteket a gyűjtéskor manipulálják, vagy a felhasználáskor kormányzati beavatkozásnak vetik alá. Az ilyen cselekmények jogellenesen sérthetik az érintettek autonómiáját. De az adatelőállítás akkor is lehet igazságtalan, ha a társadalmi folyamatokat a következők szerint valósítja meg vagy erősíti meg

---

¹⁶⁵ Lásd NANCY FRASER, JUSTICE INTERRUPTUS 11-39 (1997) (az elismerés mint az igazságtalanság orvoslása). Lásd általában AXEL HONNETH, THE STRUGGLE FOR RECOGNITION I (Joel Anderson trans., Polity Press 1995) (1992) (amely "az "elismerésért

folytatott küzdelem" Hegel-féle modellje alapján egy normatív tartalmú társadalomelmélet alapjait vázolja fel").

elnyomás a horizontális adatkapcsolatok mentén. Valójában a bizonyítékok azt mutatják, hogy ez a digitális gazdaságban nagy és növekvő probléma, és a nagy adattermelőkkel szemben megfogalmazott társadalmi és politikai kritikák jelentős forrása.¹⁶⁶

Igazságtalan társadalmi folyamatként az adatfikáció megtagadja az egyénektől (mind az érintettektől, mind azoktól, akikkel horizontális adatkapcsolatban állnak), hogy beleszólhassanak egymás kölcsönös alakításának társadalmi folyamataiba. Ezáltal az adatkapcsolatok olyan igazságtalan csoportalapú kapcsolatokat materializálhatnak, mint a rasszizmus, a szexizmus és az osztályozás.¹⁶⁷

Vegyük ismét azt a példát, hogy az ICE a mozgásuk alapján veszi őrizetbe a papírokkal nem rendelkező bevándorlókat. A mozgásminták mint közös jellemző a "papírok nélküli bevándorló" kategóriájának egyik meghatározó jellemzőjévé válnak (ez a kategória viszont a faji, osztálybeli és nyelvi különbségeken keresztül kerül meghatározásra). E közös jellemző azonosításával és operacionalizálásával az emberek őrizetbe vétele érdekében ez az adatáramlás egy sajátos elnyomó társadalmi jelentést materializál a "papírok nélküli bevándorló" kategóriájára. Az ilyen adatáramlások így az uralom társadalmi szálai lesznek: segítenek létrehozni, megszervezni, kifejezni és irányítani e társadalmi kategória jelentését, mint a szisztematikus erőszak és elnyomás tapasztalatát azok számára, akik ezt a kategóriát elfoglalják.¹⁶⁸ Ez adja a "papírok nélküli bevándorló" kategóriájának társadalmi jelentését, oly módon, hogy a csoporttagság része az a tény, hogy a saját és mások mozgásmintáit fegyverként használják ellenünk.¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ Ezt a pontot a bevezetőben részletesen tárgyaljuk. További olvasmányokért lásd Salomé Viljoen, A törvényesség ígérete és határai: Inequality, Law, and the Techlash (Nov. 202023,), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3725645 [<https://perma.cc/VYD9-7ENA>] (kiadatlan kézirat).

¹⁶⁷ Az igazságtalanságnak ez az elmélete korántsem új. Számos politikai filozófus és jogelméletíró, köztük olyanok, akiknek elemzése az én elemzéseimet is megalapozzák, mint például G.W.F. Hegel, Nancy Fraser, Elizabeth Anderson, Axel Honneth és Samuel Scheffler, a társadalmi viszonyokat tekintik az igazságtalanság (vagy annak egyik) elsődleges alapjának. Ez a szemlélet a csoporttagság társadalmi konstruktivista beszámolóira is épít; ezek a beszámolók a csoporttagság társadalmi jelentését állítják a középpontba - azokat a kulturális gyakorlatokat, intézményeket, normákat és anyagi feltételeket, amelyek a csoporttagságot az identitás és a tapasztalat koherens mutatóivá teszik, és a csoporttagság releváns formái (faj, nem, kaszt, nemzetiség stb.) esetében az elnyomás azon formáit is meghatározzák, amelyek a csoporttagsággal együtt járnak (és azt alkotják). *Lásd pl.* SALLY HASLANGER, RESISTING REALITY: SOCIAL CONSTRUCTION AND SOCIAL CRITIQUE 3-32 (2012).

Haslanger a feminista és a kritikai fajelméletre támaszkodva fejti ki azt az elképzelést, hogy a nem és a faj a társadalmi kapcsolatok struktúráján belüli pozíciókat jelentenek. Ebben az értelmezésben a nem és a faj társadalmi konstruáltságáról szóló kijelentés lényege nem az, hogy oksági állítást tegyünk a nem és a faj fogalmainak eredetéről, vagy hogy állást foglaljunk a természet/nevelés vitában, hanem hogy ezeket a kategóriákat egy realista társadalmi ontológián belül helyezzük el. Ez politikailag fontos, mivel Haslanger szerint azáltal, hogy elméletileg megismerjük, hogyan illeszkedik a nem és a faj a társadalmi viszonyok különböző struktúráiba, jobban felismerhetjük a szisztematikus igazságtalanság formáit és küzdhetünk ellenük.

¹⁶⁸ *Lásd* Catherine A. MacKinnon, *Feminizmus, marxizmus, módszer és állam: SIGNS* (7515,1982).516

¹⁶⁹ A szisztematikus erőszakról lásd YOUNG, *Supra* 159. lábjegyzet, 61-62. o. (1990).

Young a szisztematikus erőszak egy sajátos formáját a társadalmi elnyomás rendszereként határozza meg. Az elnyomott csoportok tagjai gyakran azzal a tudattal élnek, hogy véletlenszerű, indokolatlan támadásoktól kell tartaniuk, amelyek alapja

Az igazságtalanságnak ez a formája a személyes sérelem egyik társa - megtagadja az egyes, papírokkal nem rendelkező bevándorlóktól az esélyt, hogy meghatározzák saját társadalmi formációjukat -, de egyben a társadalmi igazságtalanság egy sajátos formáját is képviseli. Ez egy hierarchikus csoportviszonyt strukturál a papírokkal nem rendelkező bevándorlók és mások között. A DDM fogalmi beszámolója így segít abban, hogy az adatolt személyes jogsértések mintái miért írják újra a faj, nem, osztály és nemzeti származás alapján fennálló, mintázott egyenlőtlenségek meglévő társadalmi elrendezéseit. A jogi vizsgálatnak az adattermelés lakossági szintű hatásaira való összpontosítása láthatóvá teszi, hogy a személyes jogsértés kockázatai nem véletlenszerűen oszlanak el, hanem a csoporttagság mentén zajló hatalommegosztás meglévő társadalmi mintáin keresztül kerülnek meghatározásra.¹⁷⁰

Röviden, azáltal, hogy a népességszintű hasonlóságokat elnyomó és uralkodó módon alakítja ki, majd használja fel, az adatosítás az elnyomó kategóriaképzés osztályozási aktusait materializálhatja, amelyek maguk is igazságtalanok. Ez társadalmi dimenzióval egészíti ki a kormányzatiság személyes jogsértéseit. Az adatfikáció nem csak azért igazságtalan, mert az adatok kinyerése vagy az ebből eredő adatközpontú kormányzás sértheti az egyéni autonómiát; az adatfikáció azért is igazságtalan lehet, mert sérti a társadalmi egyenlőség eszményét. A társadalmi információs kár így a potenciális igazságtalanság egy további és alapvető formáját jelenti, amely az adatkormányzati jog szempontjából releváns. A társadalmi igazságtalanság anyagi formáinak az adatfikációban való lokalizálása segít abban is, hogy az adatelőállítás fontos terepként jelenjen meg más vitákban, amelyek arról szólnak, hogy miért lehetnek helytelenek a csoportelnyomást megvalósító társadalmi folyamatok, és hogyan lehet ezeket felfogni és a jogon keresztül kezelni.¹⁷¹

---

a csoporttagság. Az erőszak társadalmi gyakorlata a társadalmi elnyomás reprodukálását szolgálja azáltal, hogy a csoportidentitás jelentésére helyezi a hangsúlyt, és a csoporttagság jellemzőjévé teszi az erőszak egy bizonyos formájától való félelem tapasztalatát. Catherine A. MacKinnon közismerten ezt az érvet képviseli a szexualitás társadalmi konstrukciójával kapcsolatban a vágy hierarchikus viszonyain keresztül. *Lásd MacKinnon, Supra* note 168.

¹⁷⁰ *Lásd CHARLES TILLY, DURABLE INEQUALITY* 8-9 (1998); YOUNG, *supra* note at 159,40-48 (amelyben Young az elnyomást a társadalmi csoportok állapotaként védi, amely az "egyes emberek által elszenvedett hátrányt és igazságtalanságot" az adott társadalmi csoport strukturális helyzetéből eredőnek jelöli meg, nem pedig "az egyik csoportnak egy másik által történő tudatos és szándékos elnyomását"). *Lásd még Marilyn Frye, Oppression, in THE POLITICS OF REALITY*, 11 (1983) ("[Az elnyomás] az erők és akadályok olyan körülzáró struktúrája, amely egy csoport vagy emberkategória mozgásképtelenné tételére és leszorítására törekszik").

¹⁷¹ *Lásd pl. , Issa Kohler-Hausmann, Eddie Murphy and the Dangers of Counterfactual Causal Thinking About Detecting Racial Discrimination*, NW113. U. L. REV. 1163 (2019)(azzal érvel, hogy a diszkrimináció jogi és társadalomtudományi modelljeinek alapjául szolgáló diszkrimináció társadalomelmélete hibás elméleten alapul arról, hogy a faj kategóriája mire utal, hogyan vált ki hatásokat a világban, és mit értünk alatta, amikor azt mondjuk, hogy helytelen faji *alapon* fontos döntéseket hozni) ; Lily Hu, *Direct Effects*, PHENOMENAL WORLD (2020. szeptember 25.), <https://phenomenalworld.org/analysis/direct-effects> [<https://perma.cc/GQZ7-CSUA>]; MARTHA MINOW, MAKING ALL THE DIFFERENCE (1990); YOUNG, *supra* note The 169.rich and

élénk vita folyik a politikai és társadalomfilozófiában arról, hogy a csoporttagság megfelelő figyelembevétele csoportalapú módszertant igényel-e az igazságosság jellemzőinek azonosításához, vagy pedig egy csoportalapú módszertant az igazságosság jellemzőinek azonosításához.

2. Társadalmilag hasznos adattermelés

A DDM lehetőséget kínál arra, hogy fogalmilag megkülönböztessük a társadalmilag hasznos célokat szolgáló adatelőállítás céljait és prioritásait. Ezáltal az adatkezelési jog számára szilárd pozitív menetrendet kínál, hogy kiterjessze a közérdekű adatelőállítás meglévő gyakorlatát, amelyet a nyilvános elszámoltathatóság, a célkorlátozások és a titoktartási előírások erős formáival valósítanak meg.

a. A meglévő gyakorlatok kiterjesztése

A nyilvános adatgyűjtés és -felhasználás régóta kulcsszerepet játszik az állami jólét intézményi irányításában és a közhasznú tudásmenedzsment más eseteiben. Az olyan közegészségügyi információs rendszerek, mint az Egyesült Királyság nemzeti egészségügyi adatállományai vagy a Veteránügyi Hivatal nyílt forráskódú elektronikus egészségügyi nyilvántartó rendszere, a VistA, elősegítik a magas színvonalú közegészségügyi kutatást.¹⁷² A Bureau of Labor Statistics és más amerikai statisztikai hivatalok által gyűjtött, az Egyesült Államok demográfiai és gazdasági tevékenységére vonatkozó statisztikák felbecsülhetetlen betekintést nyújtanak az amerikai élet változó mintáiba. A kormányzás alapvető feladata nem valósulhatna meg az Internal Revenue Service által végzett tömeges adózási adatgyűjtés nélkül, és a pénzügyi szabályozás sem valósulhatna meg az Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet által felügyelt közzétételi követelmények nélkül.

A közjólét iránti elkötelezettséggel rendelkező kormányzás mindig is megkívánja az egyensúlyt a fontos - és időnként nagyon személyes és következményekkel járó - információk állampolgároktól való gyűjtésének szükségessége, valamint az elnyomás és az indokolatlan kényszerítés kockázata között, amely a gyűjtéssel együtt jár. Amint azonban ez a Feature fentebb érvel, a közfelügyelet hiánya nem jelenti az adatgyűjtés potenciálisan kényszerítő és káros hatásainak hiányát. A meglévő legjobb gyakorlatok és az adatkezelésre vonatkozó számos proto-demokratikus javaslat ugyanis az alábbiakat kínálja fel

---

alapú igazságossági elmélet folyamatban van. Ez az érdemi vita összetett és meghaladja ennek a munkának a kereteit, amely itt csupán a csoporttagság és a kategóriakonstrukció szerepének fontosságát határozza meg az igazságtalanság társadalmi folyamataiban számos teoretikus számára (közülük néhányat fentebb idéztünk) annak megértésében, hogyan működik a társadalmi igazságtalanság, és így mit követelhet meg az igazságosság a csoportok számára *kvázi a csoporttagság* tekintetében. *Lásd pl.* LISA H. SCHWARTZMAN, CHALLENGING LIBERALISM: FEMINISM AS POLITICAL CRITIQUE 1-4, 8-11 (2006) ("[R]ights should be seen also as 'goals' that need to be sought after and achieved through structural changes in social power structures."); Anderson, *Comments, supra* note 161; HASLANGER, *supra* note. 167.

¹⁷² A Veteránügyi Minisztériumról lásd PHIL LONGMAN, BEST CARE ANYWHERE 34-43 (2d ed. 2010). *Lásd még* Arthur Allen, *A 40-Year 'Conspiracy' at the VA*, POLITICO (Mar.19,2017,7:56AM EDT),

<https://www.politico.com/agenda/story/2017/03/vista-computer-history-va-conspiracy-000367/> [<https://perma.cc/6EA4-2ABG>] (az elektronikus egészségügyi nyilvántartás létrehozásának és karbantartásának részletezése a VA-nál, és a VA rendszerét úgy jellemzi, mint amely "a leghatékonyabb és legnépszerűbb egészségügyi nyilvántartási rendszerek listájának élén áll"). A szerző köszönetet és elismerést mond Chris Mortennek ezért a kiváló példáért. Az NHS-ről lásd: *Data Sets*, NHS (ápr. 11,2021,:42 PM), <https://digital.nhs.uk/data-and-information/data->

collections-and-data-sets/data-sets [<https://perma.cc/B959-VQ2X>].

ígéretes példák arra, hogyan lehet szilárd jogi védelmet elérni a társadalmilag káros adatelőállítás szemben, miközben megőrizhetők az adatelőállítás társadalmi előnyei.

Számos proto-demokratikus adatkezelési javaslat és projekt létezik, amelyekből inspirációt meríthetünk. Számos javaslat célja, hogy a meglévő, védett adatáramlások feletti nyilvános irányítás és ellenőrzés érvényesüljön, gyakran a nyilvánosság számára kötelezővé tett hozzáférés vagy az ilyen adatok közkinccsé tétele révén, amelyeket a közsférában kell kezelni.¹⁷³ Az egyik lehetőség az adatkezelésre vonatkozó jogszabály, amely előírja a magánadat-szolgáltató vállalatok számára, hogy a nemzeti statisztikai hivatalok számára (megfelelően védett) hozzáférést biztosítsanak a magánadatkészletekhez a törvény vagy az ügynökség által meghatározott előírások szerint.

Egy merészebb alternatíva az olyan példákra építeni, mint a humán genomprojekt, hogy a közhasznú, nem pedig a tulajdonosi haszonszerzés érdekében egy nyilvános adatkezelési hatóságot alakítsunk ki. Andrea Nahles, a német szociáldemokraták korábbi vezetője egy nemzeti adattörzst létrehozása mellett érvelt, a digitális technológiai vállalatokat a gyógyszeripari vállalatokhoz hasonlítva, amelyek korlátozott monopóliumot élveznek az adataikra.¹⁷⁴ Az ilyen adatok egy meghatározott időszak után visszaszállnának a közsférába, és egy közalapítvány vagy független ügynökség kezelné őket a közjó szolgálatában történő felhasználás céljából.¹⁷⁵ Az Egyesült Királyságban és Kanadában a közadat-törzstökkel kapcsolatos lehetőségeket vizsgálták meg, mint a polgárok adatainak kollektív kezelését, mint olyan nemzeti erőforrást, amelyből versenyképes technológiai iparágakat lehet fejleszteni.¹⁷⁶ Barcelona bevezetett egy polgári adatbázist.

¹⁷³ Jathan Sadowski et al, *Everyone should decide how their data are used - not just tech companies*, NATURE (July 2021), <https://www.nature.com/articles/d41586-021-01812-3>.

¹⁷⁴ Andrea Nahles, *Die Tech-Riesen des Silicon Valleys Gefährden den Fairen Wettbewerb*, Handelsblatt, (Aug. 13, 2018, 6:16 AM), <https://www.handelsblatt.com/meinung/gastbeitraege/gastkommentar-die-tech-riesen-des-silicon-valleys-gefaehrden-den-fairen-wettbewerb/22900656.html?ticket=ST-1298784-UFP0G116nXOTSONp7y7W-ap5> [<https://perma.cc/D5Q3-QKS2>]

¹⁷⁵ Lásd Evgeny Morozov, *There is a Leftwing Way to Challenge Big Tech for Our Data*, *HeretIs*, GUARDIAN, (Aug. 19, 2018, 12:59 AM EDT), <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/aug/19/there-is-a-leftwing-way-to-challenge-big-data-here-it-is> [<https://perma.cc/9CKH-K86J>]; Andrea Nahles, *Die Tech-Riesen des Silicon Valleys Gefährden den Fairen Wettbewerb*, HANDELSBLATT, (aug. 13, 2018, 6:16 AM), <https://www.handelsblatt.com/meinung/gastbeitraege/gastkommentar-die-tech-riesen-des-silicon-valleys-gefaehrden-den-fairen-wettbewerb/22900656.html?ticket=ST-1298784-UFP0G116nXOTSONp7y7W-ap5> [<https://perma.cc/D5Q3-QKS2>]; Hetan Shah, *Use Our Personal Data for the Common Good*, NATURE (55672018) (a közjó érdekében történő nyilvános adatkezelés mellett érvel).

¹⁷⁶ Dame Wendy Hall & Jerome Pesenti, *Growing the Artificial Intelligence Industry in the UK*, UK DEP'T OF DIGIT., CULTURE, MEDIA & SPORT & UK DEP'T FOR BUS., ENERGY & INDUS. STRATÉGIA (4201715, október), <https://www.gov.uk/government/publications/growing-the-artificial-intelligence-industry-in-the-uk> [<https://perma.cc/8CT3-8RB4>] (adatmegbízásokat

javasol a biztonságos és kölcsönösen előnyös adatcsere javítása érdekében). Ontario megrendelt egy vitaanyag-sorozatot a régió adatstratégiájához, amely tartalmazza az adatrésztök előnyeinek megvitatását, és augusztusban nyilvános konzultációt indított a nyilvánosság véleményének kikérésére.

az adatközösségek kezelésére, az adatkezelés demokratizálására, miközben az adatinfrastruktúrákat a demokratikus szerepvállalás elmélyítésére is felhasználja.¹⁷⁷

Az ilyen javaslatok abban különböznek az individualista proprietárius megközelítésektől, hogy nem terjesztik ki az egyéni jogokat az adatalanyokra, mint a vállalati tulajdonban lévő fogyasztói adatok falakkal körülvett kertjeinek feltörésének módját. Ehelyett az állampolgárok adatait olyan közforrásként (vagy infrastruktúráként) fogják fel, amelyet a közirányításon keresztül és a közcélok előmozdítása érdekében kell kezelni. Az ilyen javaslatok eltérnek a méltóságteljes megközelítéstől is; a polgárok adataira nem csak mint potenciális jogsértés tárgyára, hanem mint a polgárok felhatalmazásának potenciális erőforrására adott jogi válaszokat is előmozdítják. Az olyan méltóságteljes irányítási rendszerek, mint a GDPR, meghatározhatják a jogsértés normáit és a kilépés útjait, de a nyilvános adatok irányításának ezek a proto-demokratikus formái ígéretes (és nagyrészt, bár nem mindig kiegészítő) kiegészítést kínálnak az adatinfrastruktúra közcélú felhasználására irányuló állami kapacitás növeléséhez és fejlesztéséhez.¹⁷⁸ Más szóval, az olyan irányítási megközelítés helyett, amely meghatározza, hogy mit *nem* tehetnek magánszervezetek a német, kanadai vagy barcelonai polgárok adataival, ezek az alternatív megközelítések azt vizsgálják, hogy az adatok mint közforrás mit tehetnek a német, kanadai vagy barcelonai polgárokért. Az adattermelés által lehetővé tett, nagymértékben összehangolt visszacsatolási struktúrák valóban új lehetőségeket kínálnak a közirányítás és a társadalmi koordináció számára.

Nem minden, új kollektív adatintézmények létrehozását szorgalmazó javaslat tervezi az adatkezelés hagyományosan nyilvános formáit. Mások az élet más területeinek, különösen a munkahelyeknek a demokratizálására irányuló erőfeszítések részeként az adattermelés irányításának demokratizálására törekszenek. A munkaügyi aktivisták az alábbiakat dolgozzák ki

---

Lásd *Ontario Launches Consultations to Strengthen Privacy Protections of Personal Data* (202013., augusztus), <https://news.ontario.ca/en/release/57985/ontario-launches-consultations-to-strengthen-privacy-protections-of-personal-data> [<https://perma.cc/FHE9-5KPP>]. A Nyílt Adat Intézet egy kiemelkedő nemzetközi nonprofit csoport, amely kormányokkal és más szervezetekkel együttműködve dolgozik a nyitottabb adat-ökoszisztémák kialakításán, és (többek között) az Egyesült Királyság kormányával is együttműködött az adatrösztok kutatásában és megvalósításában. Lásd: Open Data Institute, *Data Trusts: Lessons from Three Pilots* (201915., ápr.), <https://theodi.org/article/odi-data-trusts-report/> [<https://perma.cc/9MEZ-SMGA>]; az adatrösztokról általában lásd Bianca Wylie & Sean McDonald, *What Is a Data Trust?*, CIGI ONLINE (20189., okt.), <https://www.cigionline.org/articles/what-data-trust> [<https://perma.cc/LBZ5-WANV>].

¹⁷⁷ EVGENY MOROZOV & FRANCESCA BRIA, RETHINKING THE SMART CITY: DEMOCRATIZING URBAN TECHNOLOGY 27-29 (2018), https://rosalux.nyc/wp-content/uploads/2021/02/RLS-NYC_smart_cities_EN.pdf [<https://perma.cc/Q99E-FKSA>] (részletezve Barcelona megközelítését a "városi adatközösség" kiépítésére).

¹⁷⁸ A GDPR által biztosított méltóságteljes adatalanyi jogok kiegészítő támaszt nyújthatnak az ilyen javaslatok által előirányzott pozitív adatelőállításhoz, de amint azt a Waterorg példában tárgyaltuk, az erős egyéni adatalanyi jogok kizárhatják azokat. Számos kommentátor úgy véli, hogy az EU-ban javasolt adatkezelési törvény, amely az adatkezelés

egyres kollektív formáinak alapját képezi, sértené az érintettek alapvető jogait az EU-ban, mivel lehetővé tenné az érintettek számára, hogy az adataik feletti elidegeníthetetlen jogokat az adatintézményekre ruházzák át.

munkavállalói adatgyűjtések a munkáltatók növekvő munkahelyi felügyelete ellen a munkahelyi elnyomás formáinak nyomon követésével, valamint az OSHA megsértésének és a bérlopásnak a dokumentálásával, azzal a céllal, hogy közösen tárgyaljanak arról, hogy az algoritmusok hogyan szabályozzák a munkahelyi életet.¹⁷⁹ Más szószólók alternatív, munkavállalói alapú adatfolyamokat fejlesztenek ki, hogy jobban dokumentálják az alapvető munkavállalók gazdasági értékét és hatását, vagy hogy a munkavállalóknak nagyobb lehetőséget adjanak termékeik ellátási láncának dokumentálására és nyomon követésére.¹⁸⁰ Ezek a nem kormányzati kollektív alternatívák különösen vonzóak lehetnek olyan helyeken és adatáramlások tekintetében, ahol az egyének nem bíznak sem a magánvállalatokban, sem a kormányzatban a kollektív érdekek védelmében.¹⁸¹ A magánadat-irányítási mechanizmusok bizonyos kihívásokkal is szembesülhetnek a demokratikus adatkezelés eszményeinek megvalósítása során. A magánkezelőkre vonatkozó javaslatok általában az érintettek egyéni jogainak összevonásával működnek.¹⁸² Ezeket gyakran úgy alakítják ki, hogy csak azon érintettek érdekeit ismerjék el, akiktől az adatokat gyűjtik, ahelyett, hogy figyelembe vennék azokat is, akikre az adattermékeket felhasználhatják - és akiket

---

¹⁷⁹ WECLOCK, www.weclock.it/about [<https://perma.cc/UBR7-TD5G>] ("[WeClock] egy olyan, a magánélet védelmét szolgáló módszer kínál, amely lehetővé teszi a munkavállalók és a szakszervezetek számára a tisztességes munkáért folytatott harcot"); *Lighthouse: A Guide to Good Data Stewardship for Trade Unions*, <https://lighthouse.prospect.org.uk> [<https://perma.cc/63LY-D8X9>]. A National Domestic Workers' Alliance a háztartási alkalmazottak számára fejlesztette ki alternatív platformját, hogy segítse a házi takarítókat a juttatások megszerzésében, azáltal, hogy az ügyfelek számára platformot biztosít, amelyen keresztül hozzájárulhatnak a takarító Alia-számlálásához. A takarítók viszont az ügyfelek kollektív hozzájárulásait felhasználhatják olyan juttatások megvásárlására, amelyekre a háztartási alkalmazottak egyébként a törvény szerint nem lennének jogosultak. *Lásd Alia, NATIONAL DOMESTIC WORKERS' ALLIANCE*, <https://www.ndwalabs.org/alia> [<https://perma.cc/Z76C-9384>].

¹⁸⁰ *La Alianza, NATIONAL DOMESTIC WORKERS' ALLIANCE*, <https://www.ndwalabs.org/la-alianza> [<https://perma.cc/Q8PB-38FX>]; *lásd* Katya Abazajian, *What Helps? Understanding the Needs and the Ecosystem for Support*, MOZILLA INSIGHTS, 37-38 (2021. március 31.), <https://foundation.mozilla.org/en/data-futures-lab/data-for-empowerment/what-helps-the-ecosystem-for-needs-and-support> [<https://perma.cc/B2DZ-BKTD>]. Az Abalobi például hozzáférést biztosít a dél-afrikai halász közösségeknek olyan adatokhoz, amelyek segítségével nyomon követhetik, hol értékesítik a halukat, és kapcsolatot teremthetnek az éttermekkel és más vendéglátósokkal, akik megvásárolják az állományukat; a platformot a halászati munkaszövetkezetek kezelik, amelyek kollektív döntéseket hoznak a platformmal kapcsolatban. *Id.*

¹⁸¹ A Mozilla által több, alternatív adatkezelési rendszert kidolgozó szervezet körében végzett nemzetközi felmérés szerint szinte minden válaszadó azt sugallja, hogy a felhasználók jobban bíznának a társaik kollektívájában, mint saját magukban vagy a kormányzatban, hogy megfelelően használják az adataikat. *Lásd* Abazajian, *Supra* note at 180,36.

¹⁸² The Global Partnership for AI, *Enabling data sharing for social benefit through data trusts*, <https://gpai.ai/projects/data-governance/data-trusts/> (az adatrösztek meghatározása: "az adatkezelés egy olyan formája, amely lehetővé teszi az adatelállítók számára, hogy egyesítsék adataikat (vagy adatjogaikat), és megkönnyítsék a felhasználási feltételek kollektív megtárgyalását a potenciális adatfelhasználókkal, olyan független vagyongazdálkodókön keresztül, akiket erős vagyongazdálkodási kötelezettségek kötnek, olyan technikai, jogi és politikai

beavatkozások keretében, amelyek megkönnyítik az adatok felhasználását és erős biztosítékokat nyújtanak a visszaélésekkel szemben"); lásd még: Nesta, *Data Trusts: A New Tool for Data Governance*, https://hello.elementai.com/rs/024-OAQ-547/images/Data_Trusts_EN_201914.pdf; Open Data Institute, *Data Institutions*, <https://theodi.org/project/rd-data-institutions/>.

ezért az adatgyűjtés és -feldolgozás módját szabályozó feltételekhez is megfelelő érdekük fűződik.¹⁸³

Végül, a megbízható nyilvános adatgyűjtés és -kezelés meglévő formái, mint például az amerikai népszámlálás és annak statisztikai hivatalai, a Kongresszusi Könyvtár, valamint az állami és helyi önkormányzati könyvtárak, általánosabb adatkezelési testületekké bővíthetők.¹⁸⁴ Az állami statisztikai hivatalok és könyvtárak a közjót szolgáló felelős információ- és tudásmenedzsment terén szakmai szakértelemmel rendelkeznek, és szigorú célhoz kötöttségeket, valamint magas szintű titoktartási előírásokat tartanak be.¹⁸⁵ Alternatív megoldásként a közérdekű adatkezelés megvalósítható a tudományos kutatási ügynökségek, például a National Institutes of Health és a National Science Foundation, vagy az olyan közintézmények, mint az Élelmiszer- és Gyógyszerügyi Hivatal, kibővített hatáskörén keresztül, amelyek már rendelkeznek nyilvános adatokkal.¹⁸⁶ Ezek az ügynökségek már rendelkeznek intézményi szakértelemmel az adatok kezelésében és a tudományos erőforrások közjó szolgálatában történő kezelésében. Bár egyik sem tökéletes, mindegyikük hosszú szakmai múltra tekint vissza a kollektív tudás közérdekű kezelésében.

b. A demokratikus adatok lehetősége

Az adatgazdaság a fogyasztói vásárlási preferenciákra és a társadalmi hálózatokra vonatkozó információk tömeges gyűjtését eredményezte, de viszonylag keveset járult hozzá a hulladéktermelésről, a vízhasználatról vagy a pénzügyi eszközökből származó vagyon globális áramlásáról folyó vitákhoz.¹⁸⁷ A vállalatok sokat tudnak a fogyasztókról, de a fogyasztók

¹⁸³ A torontói Waterfront "intelligens" környékének javasolt Waterfront elleni növekvő polgári aktivizmusra válaszul a Sidewalk Labs (az Alphabet, Inc. városi innovációs leányvállalata) egy polgári adatröszöt javasolt, amely a környéken gyűjtött városi adatokat kezeli. A javaslat többféle módon is összevonta a gyűjtésből és felhasználásból eredő társadalmi érdekeket, leginkább a felhasználási és gyűjtési licencek összekapcsolásával, valamint az érzékenyebb (és értékesebb) személyes adatok feletti tulajdonosi ellenőrzés növelésével. *Lásd* Sean McDonald, *Toronto, Civic Data, and Trust*, MEDIUM (2018. október 17.), <https://medium.com/@digitalpublic/toronto-civic-data-and-trust-ce7ab928fb68> [https://perma.cc/XUR4-QWQR].

¹⁸⁴ Jake Goldenfein, Ben Green, & Salomé Viljoen, *Privacy Versus Health is a False Trade-Off*, JACOBIN (Apr. 202017.), <https://jacobinmag.com/2020/04/privacy-health-surveillance-coronavirus-pandemic-technology> [https://perma.cc/VG6W-YBUM]; JULIA LANE, *DEMOCRATIZING OUR DATA* (2020); Jathan Sadowski et al, *Everyone should decide how their data are used-not just tech companies*, Nature (July 2021), <https://www.nature.com/articles/d41586-021-01812-3>.

¹⁸⁵ U.S. Census Act, 13 U.S.C. §§ 8(b), 8(c), 9, 68 Stat. 1012 (1954); Eun Seo Jo & Timnit Gebru, *Lessons from Archives: Strategies for Collecting Sociocultural Data in Machine Learning*, FAIRNESS, ACCOUNTABILITY, AND TRANSPARENCY, <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3351095.3372829> [https://perma.cc/8QQN-X366].

¹⁸⁶ Amy Kapczynski és Christopher Morten, *The Big Data Regulator, Rebooted: Miért és hogyan hozhatja és kellene az FDA nyilvánosságra a vényköteles gyógyszerekkel és oltóanyagokkal kapcsolatos bizalmas adatokat*, CAL109. L. REV. 493 (2021).

¹⁸⁷ Vö. Liran Einav & Jonathan Levin, *Economics in the Age of Big Data*, SCIENCE346

még mindig kevés rálátásuk van a vállalatok ellátási láncaira, tulajdonosi struktúráira és működési gyakorlatára. A munkavállalók fokozott felügyeletnek vannak kitéve a munkahelyükön és az álláskeresési szűrési folyamat során, de viszonylag keveset tudnak a felvételi gyakorlatról, a munkahelyi élet minőségéről, valamint a munkáltatók diszkriminációs és zaklatási történeteiről. A nagyobb elismerés biztosítása bővítheti az adatelőállítás menetrendjének meghatározásában relevánsnak tekintett érdekek körét, és ezzel együtt az adatinfrastruktúrák finanszírozásának és fejlesztésének módját. Röviden, az adatok demokratikus lehetőségeinek felfogása nagyobb teret biztosíthat a prioritások és célok szélesebb körének, hogy motiválja az információ előállításának módját és okait. Ez nem csak azt eredményezheti, hogy a fogyasztók által preferált adatok előállítása csökken, hanem azt is, hogy a társadalmilag hasznos adatok előállításának más fajtái is elterjednek.

Amint a Waterorg példája mutatja, a DDM erősebb fogalmi alapot biztosít az olyan adatelőállítási feltételek számára is, amelyek kötelező adatgyűjtést írhatnak elő, amennyiben az ilyen gyűjtés céljai és feltételei a kollektív önszántam legitim formáiból származnak, és legitim közcélokot szolgálnak. Ez fontos következményekkel jár más olyan közreform-projektekre, amelyek szinte biztosan az adatinfrastruktúrákra és a polgárok adataira támaszkodnak. Az alapvető közfunkciókat szolgáló adattermelés fogalmi megkülönböztetése és védelme különösen értékes az olyan adatkezelési reformprojektek számára, amelyek abból a politikai álláspontból indulnak ki, hogy a polgároknak állampolgári státuszukból adódóan nem kevesebbet, hanem többet kell kapniuk az államtól.¹⁸⁸ A közellátás a társadalmi erőforrásokkal kapcsolatos termelő és elosztó döntések meghozatalát teszi szükségessé - olyan döntések meghozatalát, amelyekhez a polgárok adatainak kellene (és valószínűleg kell is) alapulniuk. A javak és szolgáltatások - például az egészségügyi ellátás, az oktatás, a lakhatás, a tiszta levegő és az édesvíz - felelősségteljes előállításához és elosztásához szükséges adatinfrastruktúrákhoz bizonyos fokú kötelező polgári adatgyűjtésre lesz szükség, hogy az ellátást hatékonyan és igazságosan lehessen kezelni.

715,718 (2014) ("Az adataggregálásra szakosodott magáncégek, mint például a hitelinformációs irodák vagy az olyan marketingcégek, mint az Acxiom, gazdag egyéni szintű adatokat gyűjtenek össze gyakorlatilag minden háztartásról"), Richard Henderson & Owen Walker, *BlackRock's Black Box: the*

TechnologyHubofModernFinance, FINANCIALTIMES (Feb. 24, <https://www.ft.com/content/5ba6f40e-4e4d-11ea-95a0-43d18ec715f5> [https://perma.cc/S79A-FA8W] (amely azt tárgyalja, hogy a BlackRock

technológiai platformja, az Aladdin "központi idegrendszerként működik a befektetési menedzsment iparág számos legnagyobb szereplője számára"). A BlackRock nem köteles nyilvánosságra hozni, hogy a világ hány eszköze ül a rendszerben. Legutóbb 2017-ben tették ezt meg, akkor 20 billió dollárról számoltak be; azóta a BlackRock számos új ügyféllel bővült.¹⁸⁸ Elizabeth Anderson, *How Should Egalitarians Cope with Market Risks?* 9 THEORETICAL INQUIRIES L. (2392008); lásd még Elizabeth Anderson, *Common Property: How Social*

InsuranceBecameConfused with Socialism, BOS .REVIEW

(July201625,), <http://bostonreview.net/editors-picks-us-books-ideas/elizabeth-anderson-common-property> [https://perma.cc/5AXG-UXR6] (a társadalombiztosítás különböző formáinak leírása, amelyeket az államok biztosítanak polgáraiknak).

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

3. Demokratikus rendszerek és az érintettek egyéni jogai

A fenti vita rávilágít néhány kulcsfontosságú meglátásra a demokratikus adatkezelés jogi menetrendjei és azok között, amelyek az egyénre szabott adatok alanyi jogait helyezik előtérbe.

Először is, a demokratikus rezsimek elmélete, amelyet ez a Feature támogat, agnosztikus az individualista rezsimek által implikált ontológiai elkötelezettségek tekintetében, amelyek az adatokat "dologszerűnek" vagy "személyszerűnek" tekintik. Hosszú filozófiai (és jogi) hagyomány van, amely mind a tulajdont, mind a személyeket úgy értelmezi, mint a társadalmi viszonyokat alkotó és azok által konstituált dolgokat. A demokratikus kormányzási javaslatok az individualista javaslatoktól abban térnek el, hogy az információkhoz fűződő érdekek hová tartoznak, és az ebből a felfogásból következő jogi programokban.

A demokratikus kormányzási rendszerek például nyilvánvalóan nem tagadják meg fogalmilag azt az elképzelést, hogy az adatokat eszközként kezelik, sem azt, hogy az egyéneknek érdeke fűződik ahhoz, hogy ezeket az eszközöket hogyan állítják elő és használják fel értékteremtésre (és társadalmi károkozásra). Elutasítja azt az elképzelést, hogy az adatérték előállításához és elosztásához fűződő társadalmi érdekeinket a társadalmi adatforrásokhoz fűződő egyéni tulajdonosi érdekekre redukálhatjuk. Ha az adatvagyonot egyfajta tulajdonnak kell tekinteni, a DDM-számla támogatja azokat a kísérleteket, hogy azt közalapítványok vagy hasonló típusú közös tulajdonú intézményi megállapodásokon keresztül szabályozzák, és megkérdőjelezi azokat a kísérleteket, amelyek a kollektív adatértékből egyéni jogi értékköveteléseket próbálnak leválasztani. Azt a felfogást is megkérdőjelezi, hogy az emberek adatértékkel kapcsolatos társadalmi érdekei pusztán a pénzübeli értékek elosztásában jelennek meg: a kizsákmányoló adatkapcsolatok zsákmányának elosztása nem egyenlíti ki ezeket az adatkapcsolatokat.

Másodszor, vizsgáljuk meg az érintettek jogainak méltóságteljes felfogása által támasztott erősebb (és jogilag jobban kidolgozott) kihívást. A demokratikus kormányzási rendszerek nem utasítják el azt az elképzelést, hogy az egyéneknek méltóságteljes érdekeik vannak az információkhoz. Azt az elképzelést utasítja el, hogy ezen érdekek jogi védelme az érintett és az adatgyűjtő közötti vertikális kapcsolatra redukálható.¹⁸⁹ Vegyük például egy termékenységet nyomon követő alkalmazás által gyűjtött adatokat, amelyek azt sugallják, hogy egy személy (nevezzük Amynek) a terhesség első trimeszterében van. Tekinthejtük méltóságsértésnek, ha egy reklámcég vagy munkáltató lefelé irányuló hozzáférést kap az Amyre vonatkozó adatokhoz. De Amy terhességének titokban tartásához fűződő méltósági érdekei attól függetlenül érintettek, hogy a vállalat a termékenységet nyomon követő alkalmazáson keresztül fér hozzá Amy adataihoz, vagy pedig attól függetlenül, hogy a vállalat olyan szolgáltatással szerződik, amely elemzi Amy számos releváns jellemzőjét, és abból, amit Amy ismert terhes emberekkel megoszt, arra következtet, hogy kilencvenöt százalékos az esélye annak, hogy Amy a terhesség első trimeszterében van. Amy-nek van egy

---

¹⁸⁹ Fontos megjegyezni, hogy még egy kiterjedt demokratikus rendszerben is bizonyos, az

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727562>

információhoz fűződő méltóságjeljes érdekek jogosan az egyes érintetteket illetik meg. A demokratikus adatrendszereknek például jogokat kell biztosítaniuk az egyének számára, hogy a népességszintű tendenciákba betekintést nyújtó összesített adatfeldolgozás során ne lehessen őket kiemelni vagy újra azonosítani, valamint jogokat kell biztosítaniuk az azonosítás és ellenőrzés céljából használt egyedi biometrikus azonosítókhoz.

méltóságteljes érdeke a terhességi státuszát megismerni kívánó emberekkel szemben, de ez az érdek - mind Amy, mind a hozzá hasonlók számára - a terhesség első trimeszterére vonatkozó adatok kategóriájának szintjén áll fenn.

A demokratikus rendszerek azt is lehetővé teszik, hogy ugyanazon adatok tekintetében felismerjük (és eldöntsük) az egymással versengő méltósági érdekeket. Például Amy méltóságteljes érdekeinek kielégítése a terhesség első harmadára vonatkozó adatok gyűjtésének korlátozásával feszültségben állhat mások azon méltóságteljes érdekeivel, hogy információs önrendelkezési jogukat gyakorolhassák - hogy megosszák a terhességük első harmadára vonatkozó adataikat egy termékenységi alkalmazással, hogy élvezhessék annak szolgáltatásait.

De ahogy ez a Feature igyekezett megmutatni, az embereknek nem csak méltóságteljes érdekeik vannak az információval kapcsolatban, hanem egyenlőségi érdekeik is. Ezek az érdekek a társadalmi információs ártalmakkal kapcsolatos aggodalmakra utalnak: az embereknek kollektív érdekük van az igazságtalan társadalmi folyamatok ellen, amelyeket az adatáramlások materializálhatnak, az ellen, hogy a digitális élet feltételeként egymás elnyomásának projektjébe vonják be őket, és az ellen, hogy olyan adatkapcsolatokba kerüljenek, amelyek a csoporttagság alapján az uralom és az elnyomás eseteit jelentik saját maguk vagy mások számára. Ha az információval kapcsolatos összes releváns aggodalmat egyéni fizetési vagy önrendelkezési igényként fogalmazzuk meg, az elrejtí az egyenlőséget szolgáló adatkapcsolatok létrehozásához (és az elnyomás adatkapcsolatainak kezeléséhez) fűződő kollektív egyenlőségi társadalmi érdekeket.

Az ilyen érdekek elismerésével a demokratikus adatrendszerek viszont felfogják a potenciális (fogalmi és intézményi) feszültségeket az egalitáriusabb adatkapcsolatok és a szilárd méltósági információs védelem elérése között. Tekintsük újra Amy terhességének első trimeszterére vonatkozó adatokat. A méltóságteljes beszámoló kifejezheti, hogy a vállalatok vagy munkáltatók ezen információkhoz való hozzáférése megsértene Amy kiváltságos viszonyát az érzékeny információkhoz. De az adatáramlás relációs beszámolója azt is megragadja, hogy miért olyan érzékeny ez az információ.

Amy adatáramlását különösen érzékenynek találhatjuk, mert jelentősége miatt egy releváns csoportidentitás konstituálását jelenti - annak egy kulcsfontosságú aspektusát materializálja, hogy mit jelent (jogilag és társadalmilag) a "nő" státuszának betöltése ebben a sajátos történelmi kontextusban.¹⁹⁰ A nőiesség társadalmi konstrukciójának része a korai terhesség vitatott jogi és társadalmi terepe.¹⁹¹ A korai terhességről szóló ismereteket közvetítő adatáramlások Amyt erre a területre hozzák.

---

¹⁹⁰ Az érvelés kedvéért feltételezzük, hogy Amy nőként azonosítja magát. De természetesen olyan emberek is teherbe eshetnek, akik nem nőként azonosítják magukat. Az ezen adatfolyam által materializált társadalmi kapcsolat még érzékenyebbnek és jelentősebbnek tekinthető abban az esetben, ha Amy nem nőként azonosítja magát.

¹⁹¹ A korai terhesség társadalmi állapota itt is nemcsak a nőiesség társadalmi jelentését tipizálhatja és határolhatja el, hanem leírhatja a várandós, de nem nőként azonosított emberek állapotát is. Ilyen esetekben a korai terhesség állapota valószínűleg még inkább jogilag és

társadalmilag vitatott.

terep. Ez viszont kiszolgáltatottá teszi őt a társadalmi elnyomás bizonyos formáinak, e kategóriához való tartozás alapján. Ez befolyásolhatja vagy korlátozhatja az általa hozott döntéseket (beleértve az olyan érzékeny és vitatott döntéseket, mint a terhesség megszakítása), amelyek szorosan kapcsolódnak ahhoz, hogy a jogi, kulturális és társadalmi intézmények hogyan konstruálják és kondicionálják a nőiességet. Összefoglalva, a korai terhességgel kapcsolatos adatáramlások érzékenyek és irányítást igényelnek, mivel ezek az áramlások segítenek a nemi, nemi és termékenységi társadalmi viszonyok materializálásában - és attól függően, hogy ezeket az adatáramlásokat hogyan szabályozzák, súlyosbíthatják vagy csökkenthetik e viszonyok egyenlőtlen feltételeit.

Másképp fogalmazva, az adatáramlással kapcsolatos számos intuíció, amelyet jelenleg a méltóságteljes érdekek nyelvén vetítenek, valójában sok köze van az adatáramlás azon képességéhez, hogy kiemelkedő társadalmi kapcsolatokat materializáljon. A terhességi adatok például azért érzékenyek, mert a "terhes nők" történelmileg elnyomott társadalmi kategória. A "macskákat kedvelő vöröshajúak" adatáramlás valószínűleg sokkal kevesebb (és sokkal kevésbé jelentős) jogi érdeket érint, mivel a "macskákat kedvelő vöröshajúak" nem olyan társadalmi kategória, amely történelmileg az uralom révén konstituálódott.

A társadalmilag ártalmatlan és a társadalmilag következetes kategóriákat alkotó adatáramlások megkülönböztetéséhez, valamint a társadalmi egyenlőségi és az egyéni méltósági érdekek közötti különbségtételhez (és az ezek közötti döntéshez) azonban olyan átfogó adatkezelési mechanizmusokra van szükség, amelyek képesek felfogni ezeket a különböző érdekeket a népesség szintjén.

A demokratikus kormányzási rendszerek eltérnek az individualista alternatíváktól azáltal, hogy elismerik az információtermeléshez fűződő (lakossági szintű) érdekek sokféleségét, és normatív elméletet adnak a közöttük való döntéshez. Az igazságtalanságra vonatkozó állítások, amelyek az individualista reformprogramokat motiválják, fontosak, de hiányosak. Ha ezeket az érdekeket az adattranzakcióban az adatalanyok egyéni jogaira redukáljuk, akkor az érdekek rövidre zárulnak, és nem értjük meg, hogy más érdekek mikor ütközhetnek és időnként felülírhatják ezeket az érdekeket.

KÖVETKEZTETÉS: AZ ADATKEZELÉS FELADATÁNAK ÁTIRÁNYÍTÁSA

Ha az adatkezelés célja a digitális gazdaságban a lakossági szintű érdekek figyelembevétele, akkor az információs károk eltérő jogi felfogására (és az ezekre adott jogi válaszokra) lehet szükség. Ez nem jelenti azt, hogy az igazságtalanság nem fordulhat elő a vertikális kapcsolatok mentén is - előfordulhat, és meg is történik. De amint azt a II. rész megállapítja, az emberek egymáshoz való viszonyának szükségessége nyomást gyakorol a vertikális kapcsolatokat strukturáló cserefeltételekre; a lakossági szintű horizontális érdekek számbavétele tehát az igazságtalanság e formáinak kezelése szempontjából is releváns.

Ezután a III. rész megmutatja, hogy az adatkezelés elméletei, amelyek az

információs kár individualista felfogásából származnak, nem képviselik a társadalmi

az adattermelés hatásai az adattermelés által létrehozott, a népességet átható horizontális kapcsolatok eredményeként. Az ilyen elméletek tehát nem tudnak foglalkozni azzal, hogy ezek a hatások milyen módon okozhatnak kárt, és azzal sem, hogy hogyan lehetne ezeket a hatásokat úgy strukturálni, hogy közös előnyökkel járjanak. Ez módszertani korlátot és ismeretelméleti hiányosságot jelent, mivel az információs kár ilyen fogalmai nem nyújtanak megfelelő eszközöket az adatfelmérés által okozott káros társadalmi hatások azonosítására és kezelésére.

A Feature által kínált koncepcionális beszámoló az adatok relacionalitását helyezi előtérbe, ami az adatkezelés feladatával kapcsolatban néhány hasznos átrendeződést eredményez. Először is, tisztázza, hogy a társadalmi egyenlőtlenség nem az igazságtalan adatgyűjtés mellékterméke, hanem önmagában is az adattermelés során felmerülő igazságtalanság. Ez az adatkezelés kudarcának másfajta diagnózisát alapozza meg. Eszerint az adatkezelés nemcsak azért lehet helytelen, mert manipulálja az embereket, hanem azért is, mert az általa létrehozott vagy megvalósított társadalmi hatások sértik az egyenlőségi normákat. Gazdasági folyamatként az adatfikáció tisztességtelen vagyoni egyenlőtlenséghez vezethet, ami sérti az igazságosság elosztási eszményeit. Társadalmi folyamatként az adatosítás a társadalmi hierarchia olyan formáit reprodukálhatja és erősítheti fel, amelyek sértik az igazságosság kapcsolati normáit.

A népességszintű érdekek túlsúlya az adattermelésben azt jelenti, hogy az adatpolitikai gazdaságban az egyén cselekedetei szükségszerűen olyan egyenlőtlen módon hatnak másokra, amelyekre nincs közvetlen befolyása, gyakran újratereztve vagy súlyosbítva a csoportidentitás mentén működő tartós egyenlőtlenségeket.¹⁹² Ez lényegében demokratikus kérdéseket vet fel: kompromisszumokat kell kötni az egymással versengő és olykor normatív szempontból eltérő érdekekkel rendelkező embercsoportok között. Ezért az adatfelmérés nemcsak a személyes jogsértés kockázatára vonatkozó személyes állításokat szül, amelyek a személyes rendezést igazolják, hanem a társadalmi hatások kockázatára vonatkozó, a politikai rendezést igazoló populációs szintű állításokat is.

Az adatok jogilag rendezetlen státusza egyszerre jelent kihívást és lehetőséget: kihívást a digitális életből fakadó igazságtalanságok kezelésére, és lehetőséget arra, hogy kísérletezzünk azzal, hogy a jog milyen társadalmi rendezéseket hozhat létre válaszul. Az adatkezelés távol áll attól, hogy olyan terepet kínáljon, amelyen a magánpiaci rendezés formáit vagy szűk polgári szabadságjogi követeléseket lehet újra bevezetni, az adatkezelés hihető módon visszaszerezheti az élet szféráit a magánirányítástól, és új alternatívák kidolgozását kezdheti meg.

---

¹⁹² TILLY, 170. lábjegyzet; YOUNG, 159. lábjegyzet; Nick Couldry és Ulises A. Mejias egy érdekes beszámolót kínál, amely az adatok társadalmi kapcsolatát a gyarmatosító és a

gyarmatosított viszonyaként elmagyarázza, egy olyan beszámolót, amelyet "adatkolonializmusnak" neveznek. *Lásd* Couldry & Meijas, *supra* note **Error! Bookmark not defined..**